http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA TYCHY

NA LATA 2015-2018

Tychy październik 2015 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Urząd Miasta Tychy

Miejski Konserwator Zabytków

Opracowanie i nadzór: mgr inż. arch. Marię Bachniak we współpracy z Zespołem:

1. mgr Aleksandrą Matuszczyk - Muzeum Miejskie w Tychach,
2. mgr Agnieszką Ociepa –Weiss - Muzeum Miejskie w Tychach,
3. mgr Patrykiem Oczko - Muzeum Miejskie w Tychach,
4. mgr inż. Teresą Janeczko – dyrektor MZBM Tychy,
5. mgr inż. arch. Magdaleną Zdebel – Naczelnik Wydziału Planowania i Urbanistyki UM Tychy,
6. mgr inż. arch. Katarzyną Antończak – Kier. Ref. Wydziału Planowania i Urbanistyki UM Tychy,
7. mgr inż. Dariuszem Ferencem – Naczelnik Wydziału Budownictwa UM Tychy,
8. mgr inż. arch. Martyną Kaszą – Kier. Ref. Wydziału Budownictwa UM Tychy,
9. mgr inż. Bożeną Nowak – Naczelnik Wydziału Rozwoju Miasta,
10. mgr Haliną Nierychły – Naczelnik Wydziału Budżetu i Księgowości.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

SPIS TREŚCI:

Wprowadzenie

I. UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI

1. Podstawa prawna opracowania Programu opieki nad zabytkami miasta Tychy
2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
3. Europejska polityka w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
4. Opieka nad zabytkami w krajowych dokumentach strategicznych
5. Zabytki i ich ochrona a dokumenty strategiczne Województwa Śląskiego
6. Zabytki i ich ochrona a dokumenty strategiczne gminy Tychy

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZASOBU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA TYCHY

1. Charakterystyka miasta
2. Zarys historii rozwoju przestrzennego miasta Tychy
3. Krajobraz kulturowy
4. Zabytki nieruchome – charakterystyka zasobu
5. Zabytki ruchome
6. Zabytki archeologiczne
7. Dziedzictwo niematerialne
8. Dobra kultury współczesnej
9. Instytucje związane z ochroną dziedzictwa kulturowego

III. UWARUNKOWANIA WŁASNOŚCIOWE i OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA TYCHY

IV. ANALIZA SWOT DOTYCZĄCA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA TYCHY

V. ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA TYCHY

1. Priorytety programu opieki nad zabytkami
2. Kierunki działań

VI. INSTRUMENTY WDRAŻANIA I OCENA WYNIKÓW *Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Tychy*

VII. Źródła finansowania *Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Tychy*

VIII. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Materiały wykorzystane w tekście

ZAŁĄCZNIK NR 1 – Gminna Ewidencja Zabytków miasta Tychy

ZAŁĄCZNIK NR 2 – Ewidencja zabytków ruchomych dla miasta Tychy

ZAŁĄCZNIK NR 3 – Ewidencja miejsc pamięci narodowej miasta Tychy

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

ZAŁĄCZNIK NR 4 – Wykaz rzeźb plenerowych z lat 60’ i 70’ postulowanych do ujęcia w Gminnej ewidencji zabytków miasta Tychy

WPROWADZENIE

Opracowanie niniejszego programu służyć ma rozwojowi Gminy Miejskiej Tychy poprzez wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego, poprzez poprawę stanu zachowania zabytków, ich rewaloryzację oraz odpowiednią ekspozycję, która wpłynie na atrakcyjność miasta i stworzyć może nową ofertę turystyczną.

Program opracowany został z uwzględnieniem nowoczesnej koncepcji opieki nad zabytkami, na nowo zdefiniowanej w ustawie z 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, w której opieką obejmuje się również dziedzictwo przemysłowe, krajobrazy kulturowe oraz dziedzictwo niematerialne. To właśnie architektura zabytkowa stanowiąca element krajobrazu kulturowego miasta, przywołuje pamięć, przenosi nas w przeszłość, pozwala utożsamiać się z miejscem i uważać je za swoje.

Współcześnie, w dobie globalizacji, miasta stają się podobne do siebie, architektura najczęściej jest uniwersalna „bez twarzy”, a proces zatracania dziedzictwa kulturowego niebezpiecznie przyspiesza. W tak młodym mieście jak Tychy, budowanym metodami uprzemysłowionymi, zabytki mają ogromne znaczenie dla zachowania tożsamości miasta, jego mentalnej mapy i historii. Obiekty zabytkowe mają niezaprzeczalny wpływ na wizerunek miasta, jego markę, indywidualność, autentyczność i klimat miejsca – mogą stać się jego wizytówką i główną atrakcją turystyczną.

Program opieki nad zabytkami określa cele i zasadnicze kierunki działań oraz zadania, które powinny być podejmowane w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w najbliższych czterech latach. Istotą programu jest wytyczenie zadań, które winny być realizowane w odniesieniu do wszystkich obiektów zabytkowych znajdujących się w granicach administracyjnych miasta Tychy. Ponieważ program opieki nad zabytkami już z samej definicji określonej w ustawie jest dokumentem wymagającym cyklicznej aktualizacji, opracowanie pierwszego z nich stanowić będzie podstawę dla jego kolejnych modyfikacji. Stąd też zawarto w niniejszym dokumencie opis zasobu dziedzictwa kulturowego miasta i jego waloryzację.

Podstawowym założeniem tego dokumentu jest dążenie do osiągnięcia wyraźnie odczuwalnej poprawy w zakresie funkcjonowania obiektów zabytkowych w strukturze przestrzennej miasta. Istotnym jest, aby te pozytywne zmiany dokonywały się przy współudziale i akceptacji lokalnej społeczności.

Program przyczynić się ma również do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne.

Program adresowany jest nie tylko do instytucji samorządowych, lecz również do środowisk konserwatorskich, właścicieli i użytkowników obiektów, mieszkańców i wspólnot lokalnych oraz instytucji i organizacji społecznych działających na terenie miasta Tychy.

Przy sporządzaniu programu brane były pod uwagę Tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami opracowane przez zespół powołany przez Ministra Kultury, spośród członków Rady Ochrony Zabytków w 2004 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

I. UWARUNKOWANIA FORMALNO - PRAWNE W ZAKRESIE OCHRONY DÓBR KULTURY ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM USTAWY Z DNIA 23 LIPCA 2003 R. O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI

1. **PODSTAWA PRAWNA obowiązku opracowania Programu opieki nad zabytkami miasta Tychy - art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.** (Dz. U. Nr 162 z 2003 r., poz. 1446 j.t.), zwanej dalej ustawą, określający ogólne założenia i cele programów opieki nad zabytkami.

   W świetle ustawy celem programu jest:

   1. **Włączanie problematyki ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.**
   2. **Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami wynikającymi z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.**
   3. **Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.**
   4. **Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.**
   5. **Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.**
   6. **Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.**
   7. **Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.**

   Gminny program opieki nad zabytkami opracowywany jest na 4 lata. Podlegać będzie weryfikacji w cyklu dwuletnim, w trakcie i po zakończeniu realizacji programu.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE:

2.1 Obowiązek konstytucyjny - ochrona zadeklarowana została jako konstytucyjny obowiązek Państwa (art. 5, art. 6 ust 1, art. 86 Konstytucji RP – Rzeczpospolita Polska (....) strzeże dziedzictwa narodowego....). Zabytki w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym, nad którym pieczę kodyfikuje artykuł 82 Konstytucji stanowiący: obowiązkiem Obywatela (....) jest troska o dobro wspólne. Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem w

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

ważnym interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji.

2.2 Ochrona nad zabytkami przez organy administracji publicznej wynikająca z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami[1] stosownie do wymogu art. 4: polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

2.2.1 Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez właściciela lub posiadacza obiektu i polega na zapewnieniu warunków do (zgodnie z art. 5 ustawy):

1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

2.2.2 Przedmiot oraz formy ochrony zabytków (art. 6. 1.)

Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
    a) krajobrazami kulturowymi,
    b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
    c) dziełami architektury i budownictwa,
    d) dziełami budownictwa obronnego,
    e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
    f) cmentarzami,
    g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
    h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

[1] Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (tekst jednolity Dz.U. z 2014 r., poz. 1446)

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
    a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
    b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
    c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
    d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
    e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r.)
    f) instrumentami muzycznymi,
    g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
    h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
    a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
    b) cmentarzyskami,
    c) kurhanami,
    d) reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6.2.).

2.2.3 Formami ochrony zabytków są (art. 7.):

1) wpis do rejestru zabytków;
2) uznanie za pomnik historii;
3) utworzenie parku kulturowego;
4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2.2.4 Inne sposoby ochrony zabytków, do których należą m.in.:

- Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (art. 18. 1.).

- W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności (art. 18. 2.):
  1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
  2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
  3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.
- W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę (art. 19. 1.):
  1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
  2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
  3) parków kulturowych.
- W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1. (art. 19. 2.)
- W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków (art. 19. 3.).
- W projektach i zmianach planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, które podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20.).

2.2.5 Zasady finansowania opieki nad zabytkami zgodnie z ustawą:

- Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku (art. 73.).
- Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:
  1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa "Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego";
  2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.
- Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy lub powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

2.2.6 Obowiązki i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

- Do najistotniejszych kompetencji gminy w zakresie ochrony zabytków należy możliwość utworzenia parku kulturowego:

  Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16. 1-5).

  Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia.

  Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

  1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
  2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
  3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
  4) składowania lub magazynowania odpadów.

  Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.

  W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.

  Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony.

  Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

  W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013, poz. 1232 z późn, zm.).

- Do obowiązków gminy należy w szczególności:
  - prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22, pkt 4 ustawy)
  - sporządzanie programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy)

  Gminny programu opieki nad zabytkami, winien spełniać następujące warunki:
  - służyć celom określonym w *Ustawie* (w niniejszym opracowaniu cele te zostały nakreślone w rozdziale V);
  - obejmować okres 4 lat;
  - zostać przyjęty uchwałą rady gminy po uzyskaniu wcześniejszej akceptacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- zostać ogłoszony w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Z realizacji programu odpowiednio: wójt, burmistrz, bądź też prezydent miasta sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

2.3 Zadania własne gminy wymienione w art. 7, ust. 1 pkt. 9 Ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 594 z póz. zm.); obejmują sprawy kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2.4 Inne uregulowania prawne zwierające ustalenia dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

1) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 199 z późn. zm.);
2) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1409 z późn. zm.);
3) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.);
4) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.);
5) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 518 z późn. zm.);
6) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 406 z późn. zm.);
7) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2014 r., poz. 1118 z późn. zm.);
8) ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (D.U. z 2015 r., poz. 774)

2.5 Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i bibliotekach:

1) ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 987);
2) ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 642 z późn. zm.);
3) ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. nr 123, poz. 698 z późn. zm.).

3. EUROPEJSKA POLITYKA W DZIEDZINIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

3.1 Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej[2]

„Unia przyczynia się do rozkwitu kultur Państw Członkowskich, w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego”.

[2] Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 326 z 26.10.2012

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

3.2 Ratyfikowane przez Polskę Konwencje Rady Europy:

a. Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Dz. U. z 1996 r. Nr 120, poz. 564);
b. Europejska Konwencja Krajobrazowa (Dz. U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98);
c. Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy (Dz. U. z 2012 r., poz. 210).

3.3 Ratyfikowane przez Polskę Konwencje UNESCO:

d. Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. 1957 nr 46 poz. 212);
e. II protokół do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 248);
f. Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. (Dz. U. 1974 nr 20 poz. 106);
g. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych;
h. Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz. U. 2011 nr 172 poz. 1018);
i. Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego (Dz. U. z 2007 r. Nr 215, poz. 1585).
j. Europejska Konwencja Kulturalna, sporządzona w Paryżu dnia 19 grudnia 1954 r.
k. Europejska Konwencja o ochronie Dziedzictwa Architektonicznego Europy, sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r.,
l. Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r.,
m. Europejska Konwencja Krajobrazowa, sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r.,
n. Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczności, Faro 27 października 2005 r.

3.4 Dokument doktrynalny - Karta Wenecka – Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych[3]; Pozostaje do dziś zbiorem podstawowych wytycznych przy pracach nad budynkami o wartości historycznej. Ustala pięć podstawowych zasad i pojęć dotyczących konserwacji:

- Definicja budynku zabytkowego została rozszerzona o grupy i zespoły budowli.

[3] Postanowienia i uchwały II Międzynarodowego Kongresu Architektów i Techników Zabytków w Wenecji w 1964 r. ,

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- Konserwacja zabytków jest konieczna dla zachowania trwałości budowli, ale w jej trakcie nie należy zmieniać układu przestrzennego budynku ani jego wystroju. Chronić powinno się również otoczenie zabytku. Nie powinno się przenosić ani usuwać żadnych elementów zabytku, chyba że jest to konieczne dla jego ratowania.
- Restauracja powinna być podejmowana tylko w razie konieczności. Nie powinno się przeprowadzać rekonstrukcji zabytku - należy uszanować oryginalną substancję konstrukcji oraz materiały. Wszystkie nowo dodane elementy zabytkowego budynku powinny być rozróżnialne od oryginalnych. Tam, gdzie niemożliwe jest zastosowanie technologii tradycyjnych, dopuszczalne jest zastosowanie sprawdzonych technologii nowoczesnych. Fragmenty budowli pochodzące z wszystkich etapów powstawania powinny być chronione. Niedopuszczalne jest umieszczanie wiernych kopii elementów budynku w miejsce oryginalnych.
- Prace archeologiczne mogą być wykonywane wyłącznie przez specjalistów. Wykonując prace archeologiczne nie należy modyfikować zabytkowego budynku w celach ukazania dawniejszych warstw archeologicznych.
- W trakcie każdych prac konserwatorskich należy wykonywać dokumentację konserwatorską i projektową, którą należy udostępnić w publicznych archiwach.

4. OPIEKA NAD ZABYTKAMI W KRAJOWYCH DOKUMENTACH STRATEGICZNYCH

Ramowy porządek zasad prowadzenia polityki na najbliższe lata zawarty został w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (perspektywa 2030 roku) oraz Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 wraz z dziewięcioma zintegrowanymi strategiami.

4.1 Dokument – Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020[4] zawiera 11 programów operacyjnych, które precyzują, w jaki sposób będzie ona realizowana pod względem finansowania działalności kulturalnej ze środków Ministra Kultury:

2) Program operacyjny „ Promocja twórczości”,
3) **Program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”,**
4) Program operacyjny „Promocja czytelnictwa”,
5) Program operacyjny „Edukacja kulturalna i upowszechniania kultury”,
6) Program operacyjny „Obserwatorium kultury”,
7) Program operacyjny „Promocja kultury polskiej za granicą”,
8) Program operacyjny „Rozwój infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz wzrost efektywności zarządzania kultura”,
9) Program operacyjny „Promesa Ministra Kultury”
10) Program operacyjny „Media z kulturą”,

[4] Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury, W-wa 2005, w:http://bip.mkidn.gov.pl/

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

11) Program operacyjny „Rozwój inicjatyw lokalnych”,

12) Program operacyjny „Znaki Czasu”.

Celem programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe” jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych.

Celami programu są:

1) poprawa stanu zachowania zabytków;
2) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego);
3) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
4) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
5) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
6) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Realizacja założeń programu odbywa się w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

Priorytet 1 „Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych” – poprawa stanu zachowania zabytków, działania rewaloryzacyjne, konserwacyjne, modernizacyjne, adaptacja i ochrona obiektów zabytkowych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków, prace dokumentacyjne, działania mające na celu zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

Priorytet 2 programu „Rozwój i koncentracja kolekcji muzealnych” koncentruje się natomiast na zadaniach związanych z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych;

4.2 Dokument – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030[5]

Dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski przyjęty został przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r.

W ramach dokumentu zdefiniowane zostały m.in. uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat – zbiór czynników procesów zależnych w niewielkim stopniu od działań rządu i innych podmiotów publicznych, które mogą jednak wywierać duży wpływ na sposób prowadzenia polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,

[5] Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2013 w: http://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_przestrzenna/kpzk/aktualnosci/documents/kpzk2013.pdf

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

wyznaczanie celów i możliwości ich osiągania, w związku z czym powinny być uwzględniane w formułowaniu i prowadzeniu tej polityki. Uwzględniono wśród nich także uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Zdiagnozowano m.in. niski, niezgodny z posiadanym potencjałem rozwojowym, poziom wykorzystania funkcji symbolicznych i promocyjnych zasobów dziedzictwa kulturowego. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

1) rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
2) zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
3) zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego – przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
4) rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących części niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
5) wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
6) ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego;
7) dbałości o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;
8) kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.
9) zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
10) prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
11) zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

12) edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym

4.3 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017.[6]

Opracowanie Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami jest ustawowym obowiązkiem Ministra Kultury, zgodnie z zapisem ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jest to pierwszy dokument, który określa cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Cel główny

Celem krajowego programu jest wzmacnianie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Dla realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

1) wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
2) wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
3) tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Cele te realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

<u>Cel szczegółowy 1</u>: wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Kierunek działania 1: Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych.

Kierunek działania 2: Przygotowanie ratyfikacji konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego.

Kierunek działania 3: Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.

Kierunek działania 4: Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.

Kierunek działania 5: Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.

Kierunek działania 6: Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

Kierunek działania 7: Realizacja badań w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

<u>Cel szczegółowy 2</u>: wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

[6] Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-17. przyjęty 24 czerwca 2014 r.Uchwałą Rady Ministrów Nr 125/2014, w: http://bip.mkidn.gov.pl/

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Kierunek działania 1**:** Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach**.**

Kierunek działania 2: Wypracowanie standardów pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.

Kierunek działania 3: Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.

Kierunek działania 4: Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

<u>Cel szczegółowy 3</u>: tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Kierunek działania 1: Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa.

Kierunek działania 2: Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.

Kierunek działania 3: Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.

Kierunek działania 4: Zwiększenie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego

4.4 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-20120;

Zakres odniesienia: Uwzględnienie zagadnienia ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w procesach rozwoju regionów.

4.5 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020;

Zakres odniesienia**:** ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu**.**

4.6 Strategia Sprawne Państwo 2020;

Zakres odniesienia: racjonalizacja struktur terenowych organów administracji rządowej – zapewnie optymalnych warunków działania wojewódzkich konserwatorów zabytków.

4.7 Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko 2020;

Zakres odniesienia: uwzględnienie utrzymania walorów kulturowych i estetycznych oraz ochrony krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych w zakresie działań dotyczących odpowiedniego uporządkowania przestrzennego.

4.8 Strategia Europa 2020

Zakres odniesienia: zapewnienie dostępu do wiedzy i informacji wpływających na ogólny poziom kompetencji, w szczególności ludzi młodych.

4.9 Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Zakres odniesienia dotyczy wprowadzenia nowych narzędzi dotyczących ochrony krajobrazu, a zwłaszcza kulturowego.

5. ZABYTKI I ICH OCHRONA A DOKUMENTY STRATEGICZNE WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

5.1 STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO „ŚLĄSKIE 2020+”[7]

GŁÓWNE CELE STRATEGICZNE TO:

A. WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE REGIONEM NOWOCZESNEJ GOSPODARKI ROZWIJAJĄCEJ SIĘ W OPARCIU O INNOWACYJNOŚĆ I KREATYWNOŚĆ
B. WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE REGIONEM O WYSOKIEJ JAKOŚCI ŻYCIA OPIERAJĄCEJ SIĘ NA POWSZECHNEJ DOSTĘPNOŚCI DO USŁUG PUBLICZNYCH O WYSOKIM STANDARDZIE
C. WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE REGIONEM ATRAKCYJNEJ I FUNKCJONALNEJ PRZESTRZENI
D. WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE REGIONEM OTWARTYM BĘDĄCYM ISTOTNYM PARTNEREM ROZWOJU EUROPY

Dla celu strategicznego dotyczącego atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni określony został –

Cel operacyjny: C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni

oraz **Kierunki działań:**

1. **Rewitalizacja terenów i obiektów, w tym poprzemysłowych i zdegradowanych na tereny/obiekty o funkcjach społeczno-gospodarczych oraz zapewnienie ich dostępności.**
2. Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast i centrów dzielnic oraz przestrzeni recepcyjnych.
3. Tworzenie i rewitalizacja obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych.
4. **Przywracanie pozycji lub nadawanie nowych funkcji obiektom zabytkowym oraz symbolicznym w życiu społeczności lokalnych.**
5. Zapewnienie praworządności gospodarowania przestrzenią poprzez skuteczną ochronę prawa własności i interesu społecznego.
6. **Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych, w tym starych dzielnic.**
7. Wspieranie powstawania atrakcyjnych terenów mieszkaniowych w miastach oraz przeciwdziałanie procesom suburbanizacji.
8. Wsparcie działań podnoszących jakość planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym, w tym działań integracyjnych

[7] http://www.slaskie.pl/ dokument uchwalony przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr IV/38/2/2013 z dnia1 lipca 2013 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

5.2 PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO[8]

Jest to dokument planowania strategicznego określający działania, za pomocą których samorząd województwa wpływa na rozmieszczenie funkcji terenów w przestrzeni i ich wzajemne powiązanie. Realizacja celów polityki przestrzennej została uwzględniona w Programie opieki nad zabytkami województwa śląskiego.

Wśród przyjętych przyjętych w programie kierunków rozwoju polityki przestrzennej wymienia się:

- Wykreowanie zintegrowanego regionalnego produktu turystycznego,
- Tworzenie markowych produktów turystycznych,
- Rozwijanie potencjału wewnętrznego obszarów zagrożonych marginalizacją.

W przyjętej w planie hierarchii ośrodków, Tychy stanowią jeden z dziewięciu w województwie wielofunkcyjnych ośrodków krajowych, położony w Aglomeracji Górnośląskiej o randze europejskiej, mający "koncentrować działania w kierunku podniesienia jakości przestrzeni miejskiej i zdynamizowania funkcji gospodarczych, usługowych oraz umacniania pozycji w sieci krajowych ośrodków równoważenia rozwoju". Miasta aglomeracji tworzą "jedną, zintegrowaną bezpośrednimi powiązaniami i współzależną funkcjonalnie, gospodarczo i technicznie przestrzeń, w całości wymagającą skoncentrowanych działań rewitalizujących i restrukturyzujących".

W podziale województwa na strefy funkcjonalne, Tychy znajdują się w strefie aktywizacji gospodarczej ("wykreowania strategicznych kompleksów obszarów rozwoju przedsiębiorczości, innowacji gospodarczej i transferu technologii") i zurbanizowanej ("predestynowanej do utrzymania wiodącej funkcji mieszkaniowo -usługowo-przemysłowej"), a także w strefach ochrony terenów otwartych, tworzących powiązania z regionalnym systemem przyrodniczym oraz rekreacyjno-przyrodniczej (o przewadze lasów, predestynowanej do pełnienia wiodącej funkcji rekreacyjnej z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska i gospodarki leśnej). **Ponadto tereny lasów w północnej części miasta zaliczono do strefy wymagającej odnowienia funkcji rekreacyjnej. Układ przestrzenny miasta zaliczono do układów wymagających rewitalizacji.**

5.3 STRATEGIA ROZWOJU KULTURY W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM NA LATA 2006-2020[9]

Cele strategiczne rozwoju kultury w Województwie Śląskim realizuje Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego za pomocą Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami.

Cel strategiczny 3: UPOWSZECHNIANIE I ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO REGIONU (MATERIALNEGO I NIEMATERIALNEGO) ORAZ JEGO EFEKTYWNIEJSZE WYKORZYSTYWANIE DO CELÓW TURYSTYCZNYCH.

Kierunki działania:

[8] http://www.slaskie.pl/ dokument uchwalony przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą Nr II/21/2/2004 z dnia 21 lipca 2004 r.
[9] http://www.slaskie.pl/ dokument uchwalony przez Sejmik Województwa 28 sierpnia 2006 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- Rozpoznawanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz prowadzenie projektów badawczych na jego temat;
- Inwentaryzowanie dziedzictwa kulturowego;
- Popularyzacja dziedzictwa kulturowego (w tym z użyciem najnowszych technik);
- Rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych;
- Rewitalizacja obiektów i terenów poprzemysłowych i znajdowanie dla nich nowych funkcji;
- Wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego na potrzeby turystyki (promocja, tworzenie produktów turystyki kulturowej);
- Tworzenie zasobów dziedzictwa kulturowego regionu.

5.4 WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM NA LATA 2014-2017[10]

Zabytki posiadają potencjał nie tylko materialny ale też artystyczny i poznawczy utrwalający naszą pamięć narodową oraz tworzący tożsamość. Stanowią o tożsamości przestrzeni, nadając jej swoisty *genius loci,* tym samym decydują o jej konkurencyjności. Świadoma reinterpretacja dziedzictwa jest elementem budowy wspólnej tożsamości, a pośrednio więzi międzyludzkich i zaufania, które ułatwia interakcje oraz współdziałanie i jest kluczowym czynnikiem rozwoju kapitału społecznego. Jedynie zadbany, dobrze eksponowany obiekt jest postrzegany przez społeczeństwo jako wartość. Zabytek pojmowany w ten sposób oddziałuje na stan gospodarki i przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Mając na uwadze powyższe, sformułowano następującą misję *Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014-201:*

DOBRZE ZACHOWANE, ZADBANE ZABYTKI STANOWIĄCE O TOŻSAMOŚCI REGIONU KLUCZOWYM CZYNNIKIEM BUDOWY KAPITAŁU SPOŁECZNEGO WOJEWÓDZTWA, ROZWOJU GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA ORAZ JEGO PROMOCJI W KRAJU I NA ŚWIECIE.

Realizacji tej misji mają służyć dwa cele strategiczne:

CEL STRATEGICZNY I - kształtowanie kulturowego obrazu województwa

Dla celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne:

Cel operacyjny I.1 – Ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa

Kierunek działań I.1.A – Weryfikacja zabytków województwa

Kierunek działań I.1.B – Rozwój badań i studiów nad zabytkami województwa

[10] http://www.slaskie.pl/ dokument uchwalony przez Sejmik Województwa 10 marca 2014 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Cel operacyjny I.2 – Budowa systemu zarządzania zabytkami województwa

Kierunek działań I.2.A – Tworzenie nowoczesnych struktur zarządzania zabytkami

Kierunek działań I.2.B – Zarządzanie zabytkami

Kierunek działań I.2.C – Marketing markowych produktów kulturowych i kulturowo-gospodarczych

Cel operacyjny I.3 – Włączenie zabytków w procesy gospodarcze

Kierunek działań I.3.A – Integracja działań społeczno-gospodarczych na rzecz opieki nad zabytkami

Kierunek działań I.3.B – Konserwacja i adaptacja zabytków

Kierunek działań I.3.C – Kształtowanie obszarów zabytkowych i krajobrazów kulturowych

Kierunek działań I.3.D – Nowoczesna i efektywna opieka nad zbiorami zabytków i ich udostępnianiem

CEL STRATEGICZNY II - kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu

Dla drugiego celu strategicznego sformułowano dwa cele operacyjne:

Cel operacyjny II.1 – Propagowanie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami

Kierunek działań II.1.A – Wzmocnienie edukacji o dziedzictwie kulturowym

Kierunek działań II.1.B – Popularyzacja i promocja zabytków i wiedzy o zabytkach

Cel operacyjny II.2 – Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami

Kierunek działań II.2.A – Wspieranie działań na rzecz poznania dziedzictwa kulturowego regionu

Kierunek działań II.2.B – Promowanie przykładów dobrych praktyk w sferze opieki nad zabytkami

W dziale II.3 w/w dokumentu dotyczącym określenia zasobów zabytków województwa wymieniony został ***"Najnowszy układ urbanistyczny kształtowany już w 2 połowie XX wieku. Należy do nich Miasto Tychy i mniejsze układy tzw. osiedli socrealistycznych"*** oraz wśród czterech zespołów związanych w okresie industrializacji (XVIII do XX w) z hutnictwem żelaza: *zespół huty w Tychach - Parocanach.*

W załączniku 1 zawierającym charakterystykę zabytków nieruchomych województwa wśród zabytków techniki wymieniona została zabudowa dawnej „Huty Paprockiej" w Tychach - Paprocanach oraz Browar Książęcy w Tychach.

6. ZABYTKI I ICH OCHRONA A DOKUMENTY PROGRAMOWE GMINY

6.1 STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA TYCHY[11]

SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM

[11] http://bip.umtychy.pl

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Ustalenia studium (kierunki zagospodarowania przestrzennego) określają, zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, politykę przestrzenną w zakresie: kierunków zmian w strukturze przestrzennej oraz przeznaczeniu terenów, parametrów i wskaźników urbanistycznych, obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2 oraz przestrzeni publicznej, obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków i dóbr kultury współczesnej, ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego, kierunków i zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, kierunków rozwoju systemu transportu i infrastruktury technicznej, obszarów: inwestycji celu publicznego, wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji, problemowych i strategicznych, a także obszarów planów miejscowych. Układ treści ustaleń studium jest zdeterminowany wymaganiami cyt. ustawy.

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej - będące zasadniczym elementem polityki przestrzennej gminy oparto na niżej wymienionych generalnych zasadach:

- kontynuacja głównych założeń programowo-przestrzennych i kompozycyjnych dotyczących kształtowania struktury przestrzennej miasta, w tym: rozgraniczenie stref o dominującej funkcji produkcyjnej od stref o funkcji mieszkaniowo-usługowej oraz zachowanie sieciowego układu terenów zieleni w strukturze obszarów zurbanizowanych i ciągłości powiązań tych terenów z pierścieniem lasów otaczających miasto - poprzez pasma terenów otwartych w dolinach cieków i kompleksy ogrodów działkowych,
- rozwój miasta zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju i ideą "miasta zwartego", między innymi poprzez kształtowanie strefy śródmiejskiej o wielofunkcyjnej strukturze zabudowy, z możliwością jej intensyfikacji i zagęszczania - zwłaszcza w obszarze planowanego centrum miasta; tworzenie warunków dostępności podstawowych usług i handlu detalicznego w pobliżu miejsc zamieszkania, w odległości dogodnego dojścia pieszego, etapowanie rozwoju przestrzennego zabudowy w obszarach dotychczas niezurbanizowanych, w zależności od potrzeb społeczno-gospodarczych oraz możliwości rozbudowy układu komunikacyjnego i infrastruktury technicznej o parametrach stosownych do potrzeb planowanych funkcji terenów,
- kształtowanie strefy podmiejskiej poprzez rozwój nowej zabudowy mieszkaniowej wyłącznie w formie jednorodzinnej w obrębie wyznaczonych obszarów "MJ" i "MU" oraz w formie zabudowy usługowej i mieszkaniowo-usługowej o umiarkowanej intensywności w obszarach "U", "UM" wyznaczonych wzdłuż ruchliwych tras komunikacyjnych, z zakazem lokalizacji nowej zabudowy wielorodzinnej w zespołach osiedli Mąkowłowiec, Czułów, Wartogłowiec oraz Jaroszowice-Urbanowice-Wygorzele,
- ochrona przed zabudową obszarów o niekorzystnych warunkach ekofizjograficznych, przede wszystkim terenów otwartych położonych w ciągach dolin,
- wprowadzanie rozwiązań służących ograniczeniu zagrożenia powodzią i podtopieniami – poprzez retencjonowanie i ponowne wykorzystanie wód opadowych w obrębie działek budowlanych;
- upowszechnianie rozwiązań sprzyjających zmniejszeniu zużycia energii oraz zwiększeniu wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- priorytet jakości środowiska zamieszkania, w tym: dostępność nowoczesnego transportu zbiorowego, oraz powiązanie osiedli mieszkaniowych z terenami rekreacyjnymi i obiektami usług społecznych siecią ścieżek rowerowych i pieszych co powinno stanowić atrakcyjną alternatywę dla korzystania z samochodu, dostępność zróżnicowanych warunków rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców zarówno istniejących, jak i nowo powstających osiedli mieszkaniowych, atrakcyjność przestrzeni publicznych - zarówno pod względem estetycznym, jak pod względem różnorodnej oferty usług społecznych i możliwości spędzania wolnego czasu,
- tworzenie warunków rozwoju działalności gospodarczych i wzrostu zatrudnienia w sektorze wytwórczym i usługowym, w tym poprzez wyznaczenie nowych stref rozwoju aktywności gospodarczej,
- innowacje technologiczne oraz rozwiązania przyjazne dla środowiska.

Realizacji powyższych zasad służyć będzie kształtowanie właściwej struktury funkcjonalno - przestrzennej, stanowiącej układ czytelnie wyodrębnionych obszarów, dla których określono funkcje wiodące (które zgodnie z polityką przestrzenną będą wzmacniane lub utrzymywane), funkcje uzupełniające (których rozwój powinien być kontrolowany i dopuszczalny warunkowo, lub wymagające rehabilitacji i przekształceń) oraz funkcje niepożądane (wymagające ograniczenia lub zakazu rozwoju), a następnie określono podstawowe kierunki przeznaczenia terenów oraz dopuszczalny zakres i ograniczenia zmian w ich przeznaczeniu.

Dokument zawiera wykazy obiektów zabytkowych objętych formami ochrony konserwatorskiej oraz ustaleniami planów miejscowych.

6.2 Obowiązujące Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego obejmują obszar 17,33% powierzchni miasta.

6.2.1 Obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego zawierające ustalenia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, w tym krajobrazu kulturowego:

1. UCHWAŁA NR IV/56/15 RADY MIASTA TYCHY z dnia 29 stycznia 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie alei: Marszałka Piłsudskiego i Bielskiej oraz ulic: Dmowskiego i Sikorskiego
2. UCHWAŁA NR IV/55/15 RADY MIASTA TYCHY z dnia 29 stycznia 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Stoczniowców' 70, Jeżynowej, Borowej, Rydla i Parku Suble w Tychach.
3. UCHWAŁA NR III/19/14 RADY MIASTA TYCHY z dnia 11 grudnia 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie Al. Jana Pawła II, Al. Bielskiej i linii kolejowej w Tychach
4. UCHWAŁA NR III/20/14 RADY MIASTA TYCHY z dnia 11 grudnia 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

w rejonie ulic: Armii Krajowej, Hutniczej i Wieniawskiego w Tychach

5. UCHWAŁA NR XLV/919/14 RADY MIASTA TYCHY z dnia 25 września 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego pomiędzy al. Marszałka Piłsudskiego i ulicami: Księdza Tischnera, Sikorskiego i Uczniowską w Tychach – etap I

6. UCHWAŁA NR XLI/840/14 RADY MIASTA TYCHY z dnia 24 kwietnia 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Rymarskiej i Jaroszowickiej w Tychach

7. UCHWAŁA NR XLIII/885/14 RADY MIASTA TYCHY z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Sikorskiego i Ziemiańskiej w Tychach

8. UCHWAŁA NR XLV/920/14 RADY MIASTA TYCHY z dnia 25 września 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Jaroszowickiej, Wspólnej i Długiej w Tychach

9. UCHWAŁA NR XLV/921/14 RADY MIASTA TYCHY z dnia 25 września 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego pomiędzy ulicami: Barona, Budowlanych i Begonii oraz linią kolejową w Tychach

10. UCHWAŁA NR XLV/922/14 RADY MIASTA TYCHY z dnia 25 września 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Beskidzkiej, Sikorskiego i Ziemiańskiej w Tychach

11. UCHWAŁA NR XXXIV/700/13 RADY MIASTA TYCHY z dnia 26 września 2013 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Mikołowskiej, Katowickiej, Zawilców, Słoneczników i Fiołków w Tychach.

12. UCHWAŁA NR XXXVI/742/13 RADY MIASTA TYCHY z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Beskidzkiej, Towarowej, Cielmickiej i doliny rzeki Gostyni w Tychach.

13. UCHWAŁA NR XXXVI/743/13 RADY MIASTA TYCHY z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Jaśkowickiej, Stoczniowców’70 i Bielskiej w Tychach - etap I.

14. UCHWAŁA NR XXXVI/745/13 RADY MIASTA TYCHY z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru obejmującego Park Północny w Tychach.

15. UCHWAŁA NR XXXVII/760/13 RADY MIASTA TYCHY z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

w rejonie ulic: Mikołowskiej, Wschodniej i Piaskowej w Tychach - etap pierwszy

16. Uchwała Nr XXVI/576/13 z dnia 31 stycznia 2013 r.

17. UCHWAŁA NR XXXI/635/13 RADY MIASTA TYCHY z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru obejmującego Park Niedźwiadków w Tychach

18. UCHWAŁA NR XXXI/634/13 RADY MIASTA TYCHY z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru obejmującego Park Górniczy w Tychach

19. UCHWAŁA NR XXX/621/13 RADY MIASTA TYCHY z dnia 25 kwietnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Grota-Roweckiego, Edukacji i Elfów w Tychach

20. Uchwała Nr XXI/463/12 Rady Miasta Tychy z dnia 30 sierpnia 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru obejmującego Park św. Franciszka z Asyżu w Tychach

21. Uchwała Nr XXI/464/12 Rady Miasta Tychy z dnia 30 sierpnia 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Armii Krajowej, Piłsudskiego, Beskidzką i linią kolejową w Tychach.

22. UCHWAŁA NR XXI/465/12 RADY MIASTA TYCHY z dnia 30 sierpnia 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru doliny rzeki Mlecznej w Tychach

23. Uchwała Nr XVII/372/12 Rady Miasta Tychy z dnia 29 marca 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulicy Harcerskiej

24. Uchwała Nr XIII/270/11 Rady Miasta z dnia 24.11.2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego przy ul. Sikorskiego

25. Uchwała Nr IX/172/11 Rady Miasta Tychy z dnia 30 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Beskidzkiej i Dzwonkowej

26. Uchwała Nr IX/171/11 Rady Miasta Tychy z dnia 30 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ul. Barwnej

27. Uchwała Nr 0150/XLII/979/10 Rady Miasta Tychy z dnia 29 kwietnia 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru obejmującego Park Jaworek

28. Uchwała Nr 0150/XXXVI/834/09 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

przestrzennego dla obszaru obejmującego Park Suble I i II

29. UCHWAŁA Nr 0150/XXXV/805/09 z dnia 29.10.2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla Dzielnicy Wygorzele – rów Wygorzelski

30. UCHWAŁA Nr 0150/XXI/448/08 z dn. 26.06.2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Nowej i Żorskiej

31. UCHWAŁA Nr 0150/XVII/373/08 z dnia 28.02.2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ul. Lokalnej

32. UCHWAŁA NR 0150/XIII/267/07 z dnia 25.10.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Spokojnej, Dzwonkowej i Szkolnej

33. Uchwała Nr 0150/IV/102/07 z dnia 22.02.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Miodowej, Pasterskiej, Samochodowej.

34. Uchwała Nr 0150/LI/958/06 z dnia 28.09.2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulicy Kopernika

35. Uchwała Nr 0150/LI/957/06 z dnia 28.09.2006 r w sprawie zmiany miejscowego planu dla obszaru przy ul. Sikorskiego

36. UCHWAŁA NR 0150/XXXVII/705/05 z dnia 1.09.2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Sikorskiego i Nad Jeziorem

37. Uchwała Nr 0150/XXXVII/707/05 Rady Miasta Tychy z dnia 1 września 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Długiej, Jana i Goździków

38. UCHWAŁA NR 0150/XXXVII/706/05 z dnia 1.09.2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Mysłowickiej i Jaroszowickiej

39. UCHWAŁA NR 0150/XXXVII/709/05 z dnia 1.09.2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Przepiórek i Łabędziej.

40. Uchwała Nr 0150/XXXVII/708/05 Rady Miasta Tychy z dnia 01.09.2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Grota-Roweckiego i Korczaka

41. Uchwała NR 0150/XXXVI/687/2005 z dnia 30.06.2005 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Tychy na terenie zawartym

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

pomiędzy ulicami: Katowicką, Oświęcimską, Czarną i Zwierzyniecką

42. UCHWAŁA NR 0150/XXXVI/686/05 z dnia 30.06.2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic: Klonowej i Świerkowej

43. UCHWAŁA nr 0150 /XXXV/655/05 z dnia 24.05.2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru zawartym pomiędzy ulicami: Czarną, Oświęcimską, Bratków, potokiem przepływającym przez Farskie Łąki

44. UCHWAŁA NR 0150/XXXV/656/05 z dnia 24.05.2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulicy Żorskiej

45. UCHWAŁA Nr 0150/X/186/2003 Rady Miasta Tychy z dnia 26.06.2003 r w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w dzielnicy Wartogłowiec

46. UCHWAŁA NR 0150/773/2001 z dnia 20.12.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu zawartego pomiędzy ulicą : Mikołowską, droga polną o kierunku północ-południe, torami kolejowymi relacji Katowice-Bielsko-Biała a linią lasu Mąkołowiec

47. UCHWAŁA NR 0150 / 509 /2000 z dnia 12.10.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu zawartego pomiędzy ulicami: Czarną, Oświęcimską, Bratków, potokiem przepływającym przez Farskie Łąki

48. UCHWAŁA NR 63/99 z dnia 25.02.1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Technoparku

6.2.2 Strefy ochrony konserwatorskiej.

W obowiązujących planach miejscowych na terenie miasta Tychy, wyznaczono dwie strefy ochrony konserwatorskiej (łączna powierzchnia 0,7 ha) dla ochrony obszarów ekspozycji Huty Paprockiej w planie miejscowym uchwalonym Uchwałą Nr 0150/XXXVII/705/05 Rady Miasta Tychy z dnia 1 września 2005 r. (obszar położony w rejonie ulic Sikorskiego i Nad Jeziorem).

6.3 STRATEGIA ROZWOJU MIASTA TYCHY 2020+[12]

Strategia Rozwoju Miasta Tychy 2020+ wskazuje cele strategiczne i operacyjne istotne dla rozwoju miasta do 2020 roku. *Strategia* obejmuje koncepcję funkcjonowania miasta na najbliższe lata ze wskazaniem wizji, misji, celów strategicznych, celów operacyjnych oraz kierunków rozwojowych. Wizja miasta Tychy została określona jako: „**Tychy - miasto nowych możliwości oraz równych szans dla wszystkich mieszkańców”**,

[12] http://bip.umtychy.pl

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

misja: **„Samorząd tyski działa na rzecz współpracy i partycypacji społecznej, zachęca do aktywności oraz realizacji innowacyjnych działań prorozwojowych w obszarach: społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym”**, z kolei strategiczne cele rozwojowe to: **„Wysoka jakość życia mieszkańców”**, **„Dobre warunki do rozwoju kapitału społecznego”** i **„Niskoemisyjne miasto i lider zrównoważonego rozwoju w powiązaniach regionalnych”**. Wykorzystanie szans płynących z programów krajowych i regionalnych wymagało uwzględnienia w dokumencie nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014 - 2020 oraz powiązania jej celów z regionalnymi programami strategicznymi.

6.4 WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA MIASTA TYCHY NA LATA 2015-2018 [13]

W wieloletniej Prognozie Finansowej Miasta Tychy na lata 2015-2018 uwzględnione zostały zadania:

- Rewitalizacja społeczna dzielnicy „Osada” wraz z przebudową i wyposażeniem Centrum Usług Społeczno-Kulturalnych.

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZASOBU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA TYCHY

1. Charakterystyka miasta

Tychy stanowią gminę o statusie miasta na prawach powiatu , położoną w środkowej części województwa śląskiego. Miasto zajmuje obszar 82 km^2 i graniczy z siedmioma gminami, wchodzącymi w skład czterech powiatów (Katowice [miasto na prawach powiatu], Bieruń, Bojszowy i Lędziny w powiecie bieruńsko-lędzińskim, Mikołów i Wyry w powiecie mikołowskim oraz Kobiór w powiecie pszczyńskim). Bieruń, Bojszowy, Kobiór, Lędziny i Wyry wchodziły w latach 1975/77-1990 w skład Tychów. Granica miasta, o długości blisko 61 km, biegnie na przeważającym odcinku przez tereny lasów lub ich krawędzią.

Tychy należą do grupy miast średniej wielkości, liczy 128 799 mieszkańców (w dniu 31 XII 2013). W grupie 14 miast tworzących Górnośląski Związek Metropolitalny zajmują szóstą pozycję pod względem powierzchni oraz siódme miejsce pod względem liczby mieszkańców.

Miasto leży na styku dwóch struktur funkcjonalno-przestrzennych: Górnośląskiego Związku Metropolitalnego oraz południowego obrzeża tej aglomeracji (powiaty bieruńsko-lędziński, mikołowski, pszczyński). Związki Tychów z obszarem metropolitalnym opierają się na bardzo silnych powiązaniach z Katowicami (administracyjnych, funkcjonalnych i komunikacyjnych).

Tychy stanowią ośrodek usługowy dla południowego obrzeża aglomeracji. Zasięg oddziaływania miasta obejmuje w głównej mierze powiat bieruńsko-lędziński, a w mniejszym stopniu - także niektóre gminy powiatu mikołowskiego i pszczyńskiego oraz powiatu oświęcimskiego w województwie małopolskim.

[13] Uchwała Nr IV/35/15 Rady miasta Tychy z dnia 29 stycznia 2015 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Tychy są siedzibą jednostek drugiego szczebla w administracyjnych podziałach specjalnych oraz w podziałach dla celów sądownictwa i wymiaru sprawiedliwości. Istotną rolę pełni także baza sportowo-rekreacyjna Tychów. Pod względem gospodarczym miasto tworzy ważny w kraju ośrodek przemysłu motoryzacyjnego i spożywczego, a w skali regionu - przemysłu elektrotechnicznego, maszynowego i metalowego oraz papierniczego i poligraficznego. Miasto cechuje się dobrą dostępnością komunikacyjną - stanowi węzeł dróg krajowych nr 1, 44 i 86 oraz linii kolejowej nr 139 o znaczeniu państwowym (linia międzynarodowa E-65/CE-65). Szacuje się, że na obszarze znajdującym się w zasięgu półgodzinnej jazdy samochodem z Tychów mieszka około 2,5-2,75 mln osób (bez ludności miasta).[14]

W strukturze zagospodarowania przestrzennego Tychów można wydzielić - w najbardziej ogólnym ujęciu trzy strefy:

- zurbanizowaną część centralną,
- otaczające ją, urbanizujące się dzielnice podmiejskie, z wyraźnie wyodrębniającymi się strefami przemysłowymi,
- zewnętrzny pierścień terenów otwartych - leśnych, rolnych i wód, tworzący dogodne warunki topoklimatyczne, z dominującym udziałem lasów, należących do rozległych kompleksów leśnych rozciągających się poza granicami miasta

Struktura przestrzenna Tychów cechuje się wysokim udziałem terenów otwartych. Według ewidencji gruntów, lasy i zadrzewienia zajmują 29% obszaru miasta, zaś grunty rolne nieco ponad 33%. Udział terenów faktycznie użytkowanych rolniczo jest jednak mniejszy o 10%; ponad 800 ha gruntów wyłączono już z produkcji rolniczej, albo dzielone są one na działki budowlane lub obejmowane decyzjami o warunkach zabudowy dla inwestycji o funkcjach nierolniczych. Także tereny zabudowy zagrodowej, zaliczane do gruntów rolnych, w znacznej części faktycznie pełnią funkcję mieszkaniową lub mieszkaniowo-usługową. Stosunkowo wysoki jest udział terenów zieleni miejskiej, w tym rekreacyjnych. Tereny parków (wraz z Jeziorem Paprocańskim) zajmują 209,5 ha (około 2,5% powierzchni miasta; w województwie śląskim udział ten wynosi 0,6%, a w miastach Górnośląskiego Związku Metropolitalnego - 1,9%). Łącznie z terenami zieleńców i zieleni osiedlowej udział terenów zieleni w powierzchni miasta wynosi 5%; brak jest jednak terenów zieleni publicznej w dzielnicach podmiejskich. Ponadto niski jest udział terenów zdegradowanych i nieużytkowanych.

2. Zarys historii rozwoju przestrzennego miasta Tychy

Najstarsze wzmianki o Tychach pochodzą z 1467 roku, początki wsi sięgają jednak pierwszej połowy XIII wieku. Osadnictwo skupiało się wówczas na terenie obecnej dzielnicy Stare Tychy. W XVIII wieku zaczęły wyodrębniać się wokół Tychów skupiska domów, przybierające z czasem charakter osad i przysiółków. W

[14] Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Tychy (2013 r.)

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

tym okresie powstały: Glinka, Czułów, Mąkołowiec, Wartogłowiec, Zawiść i Żwaków. Pod koniec XVIII wieku istniały już także niewielkie wsie będące dzielnicami obecnego miasta: Wilkowyje, Wygorzele, Paprocany, Urbanowice, Cielmice i Jaroszowice.

Poszczególne dzielnice posiadają swoją historię i w różnym stopniu zachowały swoją tożsamość wtapiając się w strukturę nowego miasta[15].

Czułów

Wczesne osadnictwo w tym rejonie potwierdza stanowisko archeologiczne AZP 100-47/17 Czułów. Na początku XVIII w. osiedlali się tutaj chałupnicy. Na początku XIX wieku większość mężczyzn pracowała w kopalni w Murckach[16] Zatrudnienie wielu mieszkańcom Czułowa dała również powstała pod koniec XIX wieku fabryka celulozy (później Fabryka Papieru i Celulozy). W jej sąsiedztwie wzniesiono osiedle robotnicze (familoki) dla robotników wraz z budynkiem 3-oddziałowej szkoły (1902 r.). Osiedle „Osada Czułów" stanowi element tożsamości kulturowej regionu - krajobrazu tak typowego dla przemysłowego Śląska, dla którego architektura familoków z czerwonej cegły z charakterystycznymi oknami nabiera znaczenia ikony. Należy zauważyć, że dla Tychów jest to element spinający z dziedzictwem tego regionu bogatym w osiedla robotnicze, które powstawały przy hutach i kopalniach, a których w regionie jest ponad 200.

W 1871 r. mieszkało w Czułowie 379 osób w 37 domach[17], w 1892 r. - 1748 osób a obecnie ponad 4000. Szkoła przy ul. Katowickiej powstała tutaj już w 1903/4 roku, a w 1932 roku rozbudowano ją.

Do dzisiaj wzdłuż ul. Katowickiej dawnej „szosy z Kobióra do Murców", którą ukończono 1 lipca 1863 r. zachowała się charakterystyczna zabudowa z czerwonej cegły (produkowanej w lokalnej cegielni).

Budynki ujęte w gminnej ewidencji zabytków to: ul. Katowicka 10,12, 14, 102 (szkoła), 104, 115, 117, 145, 207, ul. Powstańców 72, ul. Wiosenna 12, budynki w zespole osiedla robotniczego Fabryki Papieru i Celulozy: ul. Katowicka 221, 223, 227, 225, 229, 231 (d. szkoła), 233, 235, 237.

Zawiść

Jest to przysiółek, który powstał na przełomie XVII/XVIII na południe od stawu Wartogłowca a obok stawu Trzcińca, składający się z 13 osiedli chałupniczych.

Budynki historyczne z tego obszaru to domy jednorodzinne, które zlokalizowane są wzdłuż ul. Rybnej. Ujęte w gminnej ewidencji zabytków to budynki: przy ul. Rybnej 15,17, 49, ul. Wędkarskiej 25, 39.

Glinka i Suble

[15] L. M u s i o ł: *Tychy. Monografia historyczna.* Tychy 1939; Tychy monografia historyczna. Red. R. K a c z m a r k a. Tychy 2011. C. G r o t:

[16] Ludwik Musioł Tychy 1939 r.

[17] Ludwik Musioł Tychy 1939 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Są to osady chałupnicze powstałe na początku XVIII w. Nazwa „Glinka" została już wspomniana jako nazwa rejonu leśnego w 1680 r.[18] W 1871 roku mieszkało tu 175 osób w 21 domach. Wczesne osadnictwo w tym rejonie potwierdza stanowisko archeologiczne AZP 101-47/2 Suble.

Budynki jednorodzinne o zachowanej historycznej formie, murowane z cegły, ujęte w gminnej ewidencji zabytków to budynki: przy ul. Jagodowej 55 i Sublańskiej 36. Obecnie jest to obszar przekształcony wchłonięty przez rozwijające się miasto.

Mąkołowiec

Najstarsze wzmianki z 1575 i 1586 roku informują, że kmieć tyski „Mąkol" posiadał nad potoczkiem Jeżówka niwy przyleśne zwane „Mąkolec". Wzdłuż starej drogi z Tychów do Bytomia na początku XVIII w powstały pierwsze 8 osiedli chałupniczych. W 1871 r. mieszkało tu 234 osób w 21 domach.[19]

Wczesne osadnictwo w tym rejonie potwierdza stanowisko archeologiczne AZP 100-47/16 Mąkołowiec. Obecnie jest to intensywnie rozwijająca się dzielnica podmiejska.

Wartogłowiec

Na przełomie XVII i XVIII w powstała osada chałupnicza jako przysiółek w obrębie wsi Tychy licząca 22 osiedla chałupnicze. Najstarsza wzmianka z 1596 r. wspomina staw nazywany „Wartogłowiec" położony ponad Tyskim Potokiem na wschód od wsi.[20] Szkoła powstała tutaj w 1885 r. Wczesne osadnictwo w tym rejonie potwierdzają trzy stanowiska archeologiczne AZP 101-47/4 Wartogłowiec, AZP 101-47/3 Wartogłowiec, AZP 101- 47/5 Wartogłowiec.

Obszar ten uległ przekształceniom stając się dzielnicą podmiejską. Budynki ujęte w gminnej ewidencji zabytków to budynki położone przy ul. Cmentarnej 52 i 54 oraz przy ul. Jaskrów 11, 63.

Żwaków

Wzdłuż starego traktu handlowego w kierunku Żor na przełomie XVII i XVIII w powstała osada chałupnicza jako przysiółek w obrębie wsi Tychy licząca 15 chałupników. W 1884 r. otwarto tutaj szkołę. W 1936/7 wybudowano nową szkołę powszechną - budynek, który został gruntownie zmodernizowany, chociaż przetrwał do dzisiaj.

Ten obszar został wchłonięty przez rozwijające się miasto. Jego obecna struktura to zabudowa wielorodzinna i współczesna intensywna zabudowa jednorodzinna. Tylko zabudowa jednorodzinna wzdłuż ul. Myśliwskiej z cegły ceramicznej, o prostej formie z dachami o niewielkim nachyleniu zachowała przedwojenne cechy stylistyczne.

Budynki ujęte w gminnej ewidencji zabytków to budynki jednorodzinne, które zachowały swą przedwojenną formę historyczną, położone przy ul. Myśliwskiej 90 i ul. Skalnej 75.

[18] Ludwik Musioł Tychy 1939 r.
[19] Ludwik Musioł Tychy 1939 r.
[20] Ludwik Musioł Tychy 1939 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Wilkowyje

Wilkowyje były odrębną wsią. Pierwsza wzmianka pochodzi z 1287 r. z dokumentu uposażenia kościoła św. Wojciecha w Mikołowie.[21]

Dzisiejsza dzielnica podmiejska nie zachowała swojego charakteru. Tylko wąska ulica Szkolna ograniczona zabudową i pojedyncze budynki o historycznej formie są świadkami historii. Budynki ujęte w gminnej ewidencji zabytków to budynki położone przy: ul. Szkolnej 70 i 74, ul. Mikołowskiej 101, 103, 199.

Paprocany

Niegdyś była to odrębna wieś położona nad rzeką Gostynią przy starym trakcie handlowym Kraków - Wrocław. Pierwsza zachowana wzmianka pochodzi 1470 r.[22] z dzieła Jana Długosza *Liber Beneficjorum.*

Podobnie jak Żwaków ta dzielnica została wchłonięta przez rozwijające się miasto. Tylko ul. Paprocańska z budynkami jednorodzinnymi z czerwonej cegły z dwuspadowymi dachami z facjatą, przypomina o swej historii.

Budynki ujęte w gminnej ewidencji zabytków to położone przy ul. Paprocańskiej 91, 94, 156 (d. szkoła), 195.

Urbanowice

Dawniej była to odrębna wieś. Pierwsza wzmianka pochodzi z 1387 r., budynek szkoły z około 1820 roku.

Wczesne osadnictwo w tym rejonie potwierdzają dwa stanowiska archeologiczne AZP 101-48/14 Urbanowice, AZP 101-48/13 Urbanowice. Budynki ujęte w gminnej ewidencji zabytków to budynki położone przy ul. Oświęcimskiej 60, 256 (szkoła), 260, ul. Przejazdowa 8.

Jaroszowice i Wygorzele

Zarówno Jaroszowice jaki i Wygorzele stanowiły kiedyś odrębną wieś. Zachowana wzmianka o wsi Jaroszowice pochodzi z 1422 r. W XVII wieku był tu wielki staw spiętrzający wody rzeki Mlecznej, nad którym funkcjonowały kuźnice, pierwsza w latach 30 XVII w., druga działająca pod koniec XVII wieku produkowała kosy i lufy. Symbolika kuźni jaroszowickiej znalazła się na pieczęciach gminnych. Życie toczyło się wokół folwarku. Wczesne osadnictwo w tym rejonie potwierdza pięć stanowisk archeologicznych AZP 101-48/1 Jaroszowice, AZP 101-48/2 Jaroszowice, AZP 101-48/3 Jaroszowice, AZP 101-48/4 Jaroszowice, AZP 101- 48/5 Jaroszowice. Budynki ujęte w gminnej ewidencji zabytków to budynki poożone przy ul. Długiej 84, 149, ul. Jaroszowickiej 108, 226, ul. Jaskrów 11, ul. Kościelnej 60, ul. Mysłowickiej 4, 78, 93, 95, ul. Oświęcimskiej 161, ul. Skotnicy 44.

Przez obszar Tychów przebiegały historyczne trakty handlowe z Polski do Czech i ich odgałęzienia: trakt prowadzący od Oświęcimia przez Bieruń, Cielmice, Paprocany, Żwaków, Gostyń do Raciborza, odgałęzienie tego traktu z Cielmic prowadzące do Pszczyny przez Studzienice, a drugie z Oświęcimia i

[21] Tychy monografia historyczna pod redakcją Ryszarda Kaczmarka Tychy 2011 r.
[22] Grot Czesław Paprocany 1938 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Bierunia przez Urbanowice, Tychy, Wilkowyje do Mikołowa[23]. Wpisują się one w najdawniejszy szlak handlowy „Dolina Odry" przecinający dzisiejsze województwo śląskie, łączący południe i północ Europy Środkowej. Najważniejszym miastem tego szlaku, położonym w granicach dzisiejszego województwa śląskiego, jest Racibórz, wzmiankowany już przez Galla Anonima w 1108 r. jako wczesnośredniowieczny gród położony przy przeprawie przez Odrę.[24]

W okresie międzywojennym, 1 stycznia 1934 r. decyzją Śląskiej Rady Wojewódzkiej Tychy uzyskały status gminy wiejskiej o charakterze miejskim. Powierzchnia gminy liczyła wówczas 35,45 km².[25] Zmiana statusu prawnego miejscowości nie wiązała się wówczas z podniesieniem rangi gminy. Głównymi korzyściami dla gminy były możliwości ściągania podatków komunalnych w inny niż gminy wiejskie sposób. W kasie gminy miejskiej pozostawało o 30% więcej opłat niż w przypadku gminy wiejskiej. W 1939 roku gmina miejska Tychy liczyła około 11 tysięcy mieszkańców.

W 1945 roku Tychom nadano status gminy wiejskiej (powierzchnia zmniejszyła się do 30,1 km²).

Historia nowego miasta rozpoczęła się, kiedy dnia 4 października 1950 roku Prezydium Rządu Rzeczpospolitej Polskiej podjęło uchwałę o rozbudowie Tychów do rzędu miast trzydziestotysięcznych. Miało to nastąpić w okresie realizacji planu sześcioletniego (1950-1955). Równocześnie w dalszej perspektywie zakładano rozbudowę miasta do rzędu ośrodków stutysięcznych. Tychy miały być drugim po Nowej Hucie, zbudowanym od podstaw miastem socjalistycznym. W konsekwencji powyższych decyzji 1 stycznia 1951 roku nadano Tychom ustrój miejski.

Decyzje administracyjno-polityczne, które zapadły, merytorycznie były oparte na założeniach do planu regionalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (zatwierdzonego uchwałą Prezydium Rządu z dnia 6 kwietnia 1953 r.) i jego idei deglomeracji, w formie nowych socjalistycznych miast i osiedli – miast satelitów.

Poza argumentami praktycznymi, istotne znaczenie miał również aspekt propagandowy: chodziło o *„naoczne pokazanie struktury miasta socjalistycznego"*.

Idea miasta socjalistycznego wg obowiązujących regulacji z podręcznika dla studentów zakładała:

„*W organizacji miasta zanika zupełnie podział na dzielnice lepsze i na dzielnice gorsze- siedliska nędzy robotniczej. Jest to wynikiem bezklasowości społeczeństwa i równości socjalnej obywateli"*.

„*Centrum miasta nabiera w mieście socjalistycznym zupełnie innego znaczenia niż w mieście kapitalistycznym. Tworzy ono ośrodek najwyższych instytucji politycznych, administracyjnych i kulturalnych, umieszczonych w monumentalnych gmachach, które dominują nad architektoniczną kompozycją miasta. Na placach centralnych i głównych arteriach odbywają się pochody i manifestacje polityczne ludności miasta*".

[23] Tychy Obrazy z przeszłości; Maria Lipok Bierwiaczonek, Ryszard Kaczmarek
[24] Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2014- 2017
[25] Tychy 1939-1993 Tychy 1939-1993 Monografia miasta Praca zbiorowa pod redakcją Marka S. Szczepańskiego wyd.1996

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

„*Tereny zielone są tłem dla pracy i wypoczynku*.”[26] Istotne znaczenie miał również aspekt propagandowy.

Kiedy trwały prace nad koncepcją urbanistyczną Nowego miasto Tychy, zaczęło już wczesną wiosną 1950 r. budowę pierwszego osiedla mieszkaniowego – osiedla „A”. Przystąpiono do budowy, położonego peryferyjnie samowystarczalnego osiedla, zaprojektowanego przez prof. Tadeusza Teodorowicza-Todorowskiego, związanego z Politechniką Śląska, które miało być odzwierciedleniem doktryny socrealistycznej. Cechy charakteryzujące osiedle „A” to monumentalne uporządkowanie, jasność, symetria i geometryczna czytelność kompozycji. W wystroju osiedla zastosowano wiele elementów zdobniczych: rzeźby, płaskorzeźby, sgraffita o tematyce etosu pracy robotnika, które stanowią dzisiaj zachowane przykłady sztuki socrealizmu.

Powstające miasto zwyczajowo nazywano przez dwie dekady Nowymi Tychami, choć formalnie nigdy nie usankcjonowano takiej postaci nazwy. Poprawna, jednoczłonowa forma nazwy powszechnie była używana od lat siedemdziesiątych XX wieku.

W 1954 roku został zatwierdzony pierwszy plan ogólny Nowego Miasta Tychy (oparty na wcześniejszych założeniach generalnego planu miasta) opracowany przez zespół kierowany przez Kazimierza Wejcherta przy współpracy Hanny Adamczewskiej (później Adamczewskiej-Wejchert). Zatwierdzony w 1962 r. drugi plan ogólny ograniczył monumentalne i doktrynalne założenia miasta socjalistycznego.

Miasto Tychy przez 30 lat (1950- 1980) planowane i projektowane przez Biuro Projektów Miastoprojekt Nowe Tychy pod kierunkiem Kazimierza Wejcherta i Hanny Adamczewskiej – Wejchert, w skali kraju było swego rodzaju poligonem doświadczalnym, gdzie opracowywano nowe technologie i systemy projektowania. Tychy stały się przestrzenną dokumentacją powojennej myśli urbanistycznej. I w tym aspekcie ochrona zabytków nie może dotyczyć działań wyrywkowych odnoszących się do poszczególnych budynków, lecz musi obejmować cały kontekst miejski, strukturalną całość.

Już w trakcie realizacji osiedla „A”, zaczęło powstawać osiedle „B”. Założenie to zostało przyjęte do realizacji w 1952 roku – jeszcze przed zatwierdzeniem planu generalnego miasta. Założenie zrealizowano w latach 1953-1959. Osiedle „B” powstawało na obszarze położonym po południowej stronie Potoku Tyskiego, naprzeciw obecnej dzielnicy Stare Tychy. W projekcie urbanistycznym w dużym stopniu uwzględniono istniejącą zabudowę. Wykorzystano również zróżnicowane ukształtowanie terenu. Takie podejście pozwoliło na uzyskanie układu przestrzennego o swobodnym, nieco romantycznym, małomiasteczkowym charakterze i wyłamanie się spod obowiązujących wówczas rygorów osiowości i geometryzacji planu.

W drugiej połowie lat pięćdziesiątych powstało osiedle C, które w większej części zostało ukończone na początku kolejnej dekady. Przy jego budowie po raz pierwszy zastosowano elementy prefabrykowane.

W latach sześćdziesiątych realizowano kolejne osiedla w północnej części miasta (E, F i D, które miało stanowić część przyszłego centrum), przy czym z biegiem lat tempo prac stopniowo spadało. W połowie

[26] Tychy 1939-1993 Tychy 1939-1993 Monografia miasta Praca zbiorowa pod redakcją Marka S. Szczepańskiego wyd. 1996

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

dekady doszło do stagnacji rozwoju miasta. Zaczęto dostrzegać konieczność lokalizacji na terenie miasta zakładów przemysłowych oraz większej liczby przedsiębiorstw usługowych – konieczność odejścia od idei miasta satelity, „sypialni". Przełom w tym zakresie przyniósł dopiero początek lat siedemdziesiątych. Wówczas rozpoczęła się tzw. druga młodość miasta, związana bezpośrednio z ulokowaniem w Tychach Fabryki Samochodów Małolitrażowych.

Druga połowa lat siedemdziesiątych to okres dynamicznego rozwoju Tychów pod hasłem „budowy drugiej Polski". Istotną rolę w tym kontekście odegrało przede wszystkim uruchomienie wspomnianej FSM. Nastąpił wówczas znaczący napływ ludności. W 1975 roku zostało ukończone osiedle G – ostatnie z zaplanowanych w północnej części miasta. Równocześnie zostały podjęte prace na południe od wykopu kolejowego (czyli osi wchód – zachód), gdzie jako pierwsze ukończono osiedle M.

Kryzys społeczno-polityczny i gospodarczy, jaki zapanował w Polsce od początku dekady lat osiemdziesiątych, bardzo szybko przełożył się na funkcjonowanie i rozwój Tychów. Lata 1982-1983 stanowiły właściwie początek końca wielkiej rozbudowy miasta. Postępująca recesja doprowadziła do poważnego ograniczenia inwestycji, szczególnie w zakresie budownictwa mieszkaniowego.

Na początku dekady lat dziewięćdziesiątych Kazimierz Wejchert stwierdził: „Miasto jest więc nieukończone. Zresztą miasta »ukończyć« nie można. Kiedy zaprogramowane obiekty będą już zbudowane, nastąpi proces przekształcania, uzupełniania, poprawiania, remontowania i tak przez lata."[27].

Po 1989 roku nastąpił proces dogęszczania zabudowy miasta a w ostatnich latach jego rozbudowa w kierunku południowym. Najnowsze osiedla mieszkaniowe powstają w sąsiedztwie Lasów Pszczyńskich.

Warto zaznaczyć, że w okresie kilku ostatnich dziesięcioleci granice miasta ulegały kolejnym rozszerzeniom i przesunięciom. W okresie rozbudowy do Tychów przyłączano kolejne miejscowości: najpierw Paprocany i Wilkowyje, następnie Urbanowice, Jaroszowice i Cielmice. W 1975 roku, w związku z reformą zmieniającą podział administracyjny Polski, obszar miasta powiększono o Bieruń, Lędziny, Imielin, Wyry, Gostyń i Chełm Śląski. W 1977 roku z Tychów wyłączono Imielin, Chełm Śląski i część sołectwa Kopciowice. Włączono wówczas gminę Bojszowy wraz z Jedliną, Świerczyńcem i Międzyrzeczem oraz część gminy Kobiór. W 1990 roku miasto obejmowało powierzchnię 271 km². W 1991 roku doszło do znacznego zmniejszenia obszaru Tychów – z granic miasta wyłączono pięć gmin: Bieruń, Bojszowy, Kobiór, Lędziny i Wyry ograniczając powierzchnię do 81,81 km².

3. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy, zgodnie z definicją zapisaną w art. 3 pkt 14 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obejmuje przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

[27] K. Wejchert: *Ludzie nowego miasta*…, s. 11.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Tychy, obecnie miasto ponad 100 tysięczne, położone w południowej części aglomeracji górnośląskiej, przed wiekami były wsią leżącą na terenie księstwa pszczyńskiego wyodrębnionego z kasztelani oświęcimskiej w pierwszej połowie XV wieku. Wieś Tychy była jedną z najzamożniejszych wsi na ziemi pszczyńskiej, słynącą z Browaru Książęcego oraz pałacu myśliwskiego, o których najstarsze informacje w źródłach pisanych pochodzą z XVII wieku[28].

Struktura społeczna gminy Tychy przez wieki była jednorodna, homogeniczna. Większość mieszkańców stanowiła ludność rodzimą, od pokoleń związaną z historyczną ziemią pszczyńską, mówiącą po polsku, gwarą śląską i po niemiecku.

Na terenie województwa śląskiego w przeważającej większości mamy do czynienia z dialektem śląskim, na którego kształtowanie największy wpływ wywarł język czeski. Dialekt ten występuje na dużym obszarze Polski południowo-zachodniej oraz na małym skrawku Słowacji i Czech w rejonie Zaolzia. Dialekty śląskie wg Alfreda Zaręby dzielą Śląsk na tzw. Śląsk Południowy i Północny. W obrębie województwa, do dialektów Śląska Południowego zaliczyć można:

– dialekty z pogranicza śląsko-małopolskiego; obejmujące zasięgiem Katowice, Tychy, powiat pszczyński.[29]

Inną częścią składową dziedzictwa kulturowego i jednocześnie wyznacznikiem tożsamości regionalnej jest strój ludowy. Na terenie miasta Tychy, w dzielnicach podmiejskich (Czułowie, Wikowyjach, Cielmicach, Urbanowicach), na uroczystościach kościelnych czy dożynkach można jeszcze spotkać przedstawicielki starszego pokolenia, które do tej pory nie rozstały się ze swoim tradycyjnym chłopskim strojem - strojem pszczyńskim.

Zachowane do dziś tyskie obiekty dziedzictwa kulturowego, takie jak pałac myśliwski, Browar Książęcy, budynki Huty Paprockiej, przypominają o bardzo silnym udziale w rozwoju Tychów, przedstawicieli rodów panujących na ziemi pszczyńskiej (Turzonowie, Promnicowie, Anhaltowie, Hochbergowie).

Proces usamodzielniania się gminy i uniezależniania od księcia pszczyńskiego rozpoczął się w pierwszej połowie XIX wieku. W 1924 roku nastąpiła ostateczna likwidacja obszarów dworskich księcia pszczyńskiego na terenie Tychów, a także gmin będących obecnie dzielnicami miasta Tychy (Cielmice, Jaroszowice, Paprocany, Wilkowyje, Urbanowice).

W okresie międzywojennym, po przyłączeniu Tychów wraz z częścią Śląska do państwa polskiego, znaczna część społeczności niemieckiej, a także Żydów, opuściła Tychy. Dowodem tego, że Tychy były gminą zamieszkiwaną w większości przez Polaków były wyniki plebiscytu z 20 marca 1921 roku, w którym ponad 83% mieszkańców opowiedziała się za przyłączeniem gminy do Polski.

[28] Najstarsza znana informacja o Browarze Książęcym pochodzi z 1613 roku, o pałacu myśliwskim z 1685 roku. Patrz: Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Pszczynie (dalej AP Pszczyna), zespół 17/53 Archiwum Książąt Pszczyńskich, sygn. V/2093; Rachunek z lat 1767-1768 za prace budowlane w: AP Pszczyna, zespół 17/53 Archiwum Książąt Pszczyńskich , sygn. IV/107, k. 64-65.

[29] Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2014- 2017

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

W latach 20. XX wieku i później zauważalny jest, przybierający z upływem czasu na sile, proces stopniowego zatracania się wiejskiego charakteru Tychów. Wiele rodzin utrzymywało się z pracy w przemyśle, większość mężczyzn znajdywała zatrudnienie w tyskich browarach i kopalniach między innymi w Murckach, Łaziskach i Kostuchnie. Niezależnie od pracy w przemyśle, wiele rodzin miało niewielkie gospodarstwa rolne lub dzierżawiło kawałki pola.

Mimo miejskiego charakteru w okresie międzywojennym, w Tychach nadal silne były wzory kulturowe o wiejskim rodowodzie przejawiające się m.in. w strojach kobiecych. W tradycyjnych tyskich domach obecne były typowe dla Śląska elementy wyposażenia domów, uroczyście obchodzono święto górnicze w dniu świętej Barbary (4 grudnia), popularne było wręczanie pierwszoklasistom tyt, czyli rogów obfitości wypełnionych słodkościami i wiele innych cech charakterystycznych dla regionu. W rodzinie śląskiej, zgodnie z tradycją, mąż, jako głowa rodziny, pracował zawodowo, a prowadzeniem domu i wychowywaniem dzieci zajmowała się żona.

Społeczność tyska była również homogeniczna wyznaniowo. Najstarsza znana informacja o kościele katolickim w Tychach pochodzi z 1529 roku[30]. Wprowadzony na przełomie XVI i XVII wieku luteranizm nie zakorzenił się. Na początku XX wieku książę pszczyński Jan Henryk XI Hochberg wybudował na terenie Browaru Książęcego w Tychach kaplicę dla ewangelików (obecnie budynek Tyskiego Browarium). Wcześniej tyscy ewangelicy należeli do parafii w Mikołowie[31].

Zachowanym elementem dawnego krajobrazu są kamienne kapliczki, krzyże i figury przydrożne, których na obszarze miasta zachowało się 29, należą do najpiękniejszych dzieł sztuki rodzimej. *Związane nierozerwalnie z krajobrazem są nie tylko formą sztuki ludowej, ale przede wszystkim dowodem ciągłej tradycji i wiary poprzednich pokoleń. (...) Obecność figur, krzyży przydrożnych i kapliczek w Polsce będącej pod zaborami urosła niemal do rangi symbolu narodowego*[32].

Taki obraz Tychów, wsi liczącej po II wojnie światowej około 13 tysięcy mieszkańców, został naruszony wraz z rozpoczęciem realizacji uchwały przyjętej przez Prezydium Rządu Rzeczypospolitej Polskiej dnia 4 października 1950 roku w sprawie rozbudowy Tychów. W uchwale zapisano: „W okresie planu 6-letniego rozbudować m. Tychy do rzędu miast ok. 30.000 mieszkańców […]. W planie perspektywicznym przewidzieć dalszą rozbudowę miasta Tychy do rzędu miast 100-tysięcznych z uwzględnieniem przejęcia części funkcji centralnych w stosunku do Centralnego Zagłębia Węglowego dla odciążenia Katowic”[33]. Miesiąc później, w listopadzie, Tychom nadano prawa miejskie[34].

Wieś, zamieszkiwana przez wieki przez społeczność od pokoleń związaną z historyczną ziemią

[30] Z. L e s z c z y ń s k a-S k r ę t o w a: *Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529 (tzw. Liber retaxationum)*, Wrocław 1968

[31] Obecnie tyscy ewangelicy należą do tyskiej parafii ewangelicko-augsburskiej Piotra i Pawła erygowanej w 1996 roku.

[32] Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2014- 2017

[33] Uchwała Prezydium Rządu z dnia 4 października 1950 r. w sprawie rozbudowy m. Tychy. Monitor Polski nr 109, poz. 1372, s. 882-883

[34] 8 listopada 1950 roku prezes Rady Ministrów Józef Cyrankiewicz wydał rozporządzenie w sprawie nadania Tychom ustroju miejskiego z dniem 1 stycznia 1951 roku. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 21 listopada 1950 r., poz. 472, s. 706.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

pszczyńską, przekształciła się w miasto, do którego w poszukiwaniu mieszkania, a także pracy na terenie Śląska, sprowadziło się wielu nowych mieszkańców z różnych części Polski, także z dawnych kresów wschodnich (tzw. repatrianci, którzy przybyli do Polski w ramach umowy polsko-radzieckiej z 1957 roku). Struktura społeczna miasta Tychy przekształciła się w swoistą mozaikę.

Młode miasto z nowo wybudowanymi blokami mieszkalnymi, pełną infrastrukturą, miejscami pracy, obiektami użyteczności publicznej, szkołami, przedszkolami, placówkami kulturalnymi, położone nieopodal północnej granicy lasów pszczyńskich, zapewniało bardzo korzystne warunki przyszłym mieszkańcom. Nowe Tychy (nazywane tak zwyczajowo) stać się miały synonimem nowoczesnego miasta socjalistycznego.

Pod koniec lat 60. XX wieku nastąpiła stagnacja w rozwoju miasta, rozciągającego się wówczas długim pasmem na północ od wykopu kolejowego. Nowa szansa dla jego rozbudowy pojawiła się na początku lat 70. XX wieku, gdy zapadła decyzja o budowie w Tychach Fabryki Samochodów Małolitrażowych.

Przewidując rychły napływ pracowników do fabryki i potrzebę zapewnienia im mieszkań w Tychach rozpoczęto budowę kolejnych osiedli mieszkaniowych, na południe od kolei, na polach żwakowskich i paprocańskich. Szybko wznoszono domy mieszkalne, zaniedbywano jednak realizację zaprojektowanych obiektów infrastruktury usługowej. Na nowych osiedlach dokuczliwy był brak sklepów i punktów usługowych, szkół i przedszkoli, dobrej komunikacji miejskiej. Odsuwano w czasie budowę centrum miasta. Ostatecznie, już w późniejszym okresie, zrealizowano tylko jego niewielki fragment, który pozostał niedokończony (obiekty handlowe CHU przy alei Jana Pawła II).

Nowe Tychy nazywane były „miastem dzieci". Do Tychów wprowadzało się bowiem wiele młodych rodzin z różnych części Polski. Wysoki był przyrost naturalny. Nazywano również „miastem bez przeszłości", „sypialnią Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego". Dopiero wydarzenia z końca lat 80' i początku 90' XX wieku pozwoliły na przywrócenie pamięci historycznej. Ciekawi pełnej historii Tychów mogą ją zgłębiać zwiedzając czasowe wystawy w Muzeum Miejskim w Tychach, zapoznając się z publikacjami poświęconymi historii i kulturze regionu, uczestnicząc w wydarzeniach organizowanych przez miasto.

Reasumując, decydujące znaczenie na kształtowanie krajobrazu kulturowego miasta Tychy miały takie czynniki jak;

- Uwarunkowania historyczne i położenie geograficzne, stwarzające warunki rozwoju osad i wsi, zdefiniowane w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2014-2017, jako:
  - → Krajobraz gospodarki stawowej - Obejmuje obszar Kotliny Raciborskiej, Kotliny Ostrawskiej, Doliny Górnej Wisły. Są to tereny podmokłe leżące na wododziale Odra – Wisła oraz w dolinach tych rzek i ich dopływów. Na tych terenach co najmniej od średniowiecza zakładano stawy przeznaczone do

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

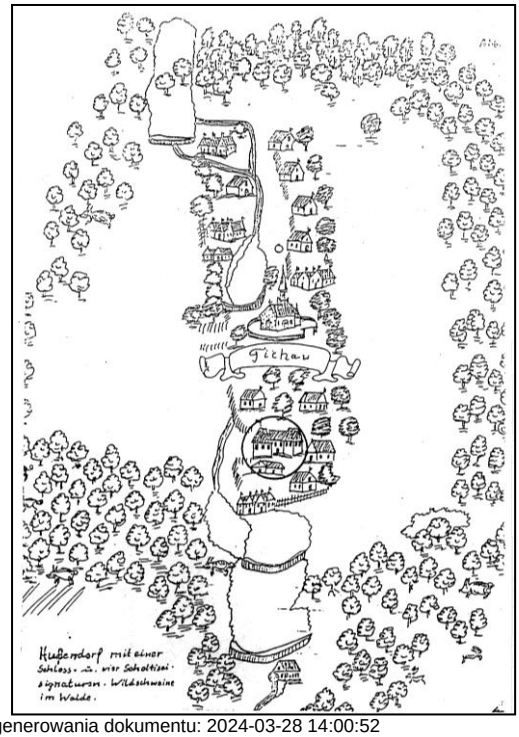
http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

hodowli ryb. Obiekty te, w dużej części, zachowane są do czasów współczesnych i nadal wykorzystywane dla celów hodowlanych.

→ Krajobraz leśny o cechach historycznych - Obszary kulturowego krajobrazu leśnego obejmują wszystkie lasy województwa śląskiego, w tym duże kompleksy leśne, takie jak: lasy Beskidu Śląskiego, Żywieckiego i Małego, lasy pszczyńskie i raciborskie, a także lasy w dolinie Małej Panwi i dolinie Liswarty. Intensywne antropogeniczne przemiany kompleksów leśnych rozpoczęły się w XIX w. i związane były z dużym zapotrzebowaniem na drewno w związku z rozwojem hutnictwa i górnictwa oraz przemysłu drzewnego. Stosowane, na dużych obszarach, zręby zupełne oraz introdukowanie obcych gatunków dla uzyskania żądanych cech drewna spowodowały zmiany gatunkowe lasów. Pierwotne biocenozy leśne zachowały się jedynie w nielicznych trudno dostępnych rejonach.

- Połączenie w jeden organizm jednostek osadniczych, które powstawały od średniowiecza do XX w.
- Decyzja o budowie nowego miasta z 1950 r.
- Dynamiczna budowa nowego miasta do lat 80‘ XX w.
- Przemiany ustrojowe, zmiany w strukturze własnościowej, zmiany w strukturze przemysłu.

4. Zabytki nieruchome – charakterystyka zasobu

Tychy położone są na historycznej ziemi pszczyńskiej wyodrębnionej na początku XV wieku z księstwa raciborskiego. Ostatnim przedstawicielem Piastów, w którego posiadaniu znajdował się ten obszar, był Kazimierz II cieszyński. Kolejnymi władcami byli przedstawiciele rodów Turzonów (1517-1548), Promnitzów (1548-1765), Anhaltów (1765-1846) i Hochbergów (1846-1945).

Ziemia pszczyńska na przestrzeni wieków kilkakrotnie zmieniała swą przynależność państwową, znajdując się kolejno w granicach państwa polskiego, monarchii Habsburgów i Cesarstwa Niemieckiego. W 1922 roku powiat pszczyński

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

został przyłączony do państwa polskiego. W latach II wojny światowej ziemie te znajdowały się w granicach III Rzeszy.

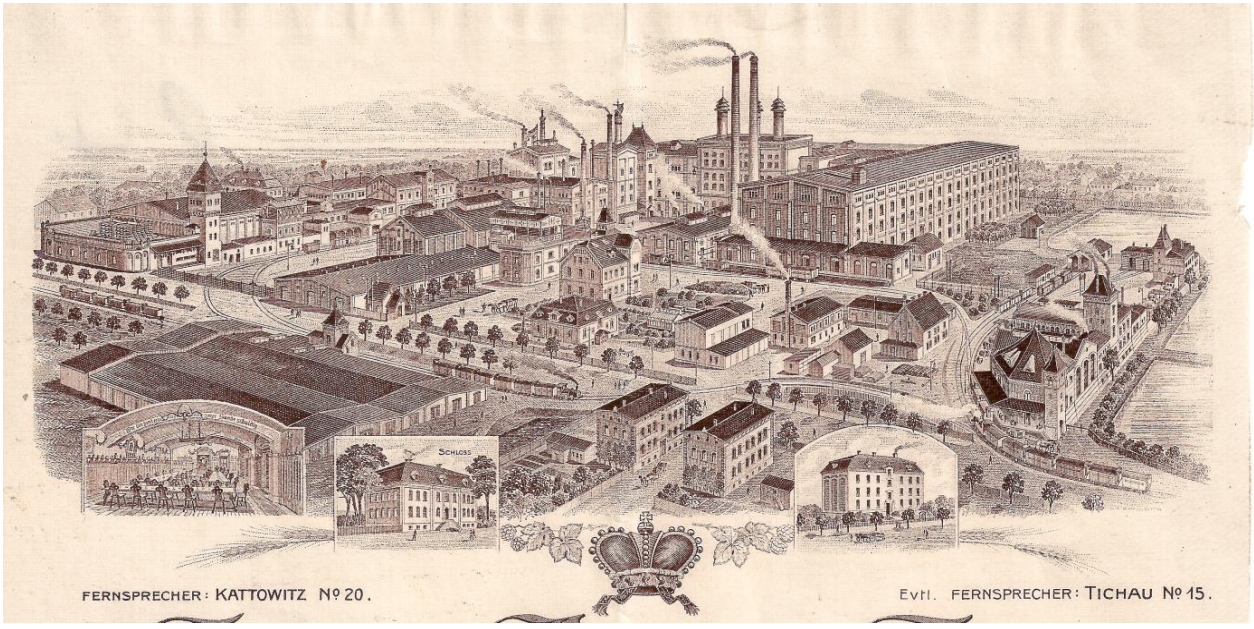
(Fragment rękopiśmiennej mapy pszczyńskiego Wolnego Państwa Stanowego wykonanej przez Andreasa Hindenberga w 1636 roku. Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Pszczynie, zespół 17/53 Archiwum Książąt Pszczyńskich, sygn. XVIII/5)

Badania archeologiczne oraz analiza dokumentów wykazały, że w Tychach oraz na terenie dzisiejszych dzielnic miasta, będących dawniej samodzielnymi osadami, tj. Wilkowyj, Cielmic, Urbanowic, Jaroszowic i Paprocan, istniało średniowieczne osadnictwo. Do czasów obecnych zachowały się nieruchomości oraz obiekty ruchome, które powstały w czasach nowożytnych.

Nieruchomości o walorach historycznych, artystycznych i naukowych położone na terenie miasta Tychy zostały ujęte w Gminnej Ewidencji zabytków miasta Tychy, która przyjęta została Zarządzeniem Nr 0050/209/13 Prezydenta Miasta Tychy z dnia 2 września 2013 r., rozszerzona Zarządzeniem Nr 0050/286/14 Prezydenta Miasta Tychy z dnia 27 sierpnia 2014 r. i zaktualizowana w 2015 r.. Obejmuje ona 401 kart adresowych dla obszarów i budynków wskazanych do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków t.j. 66 dla obszarów, budynków i budowli wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie miasta Tychy, 303 dla obszarów i budynków położonych na terenie miasta Tychy, 9 nieruchomości na których znajdują się mozaiki z lat 60’ i 70’ XX w., 3 cmentarze, 20 stanowisk archeologicznych.

GEZ nie obejmuje zabytkowych krzyży i kapliczek, zakwalifikowanych do zabytków ruchomych.

Jednym z najcenniejszych zabytków miasta są obiekty techniki w ramach zespołów przemysłowych:

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- **Zespół zabudowy dawnego Browaru Książęcego w Tychach** przy ul. Katowickiej (30 obiektów),

stanowi unikatowy zachowany kompleks budynków, który usytuowany został na terenie istniejącego już 1533 r. folwarku tyskiego[35]. Pierwsza wzmianka o browarze w Tychach pochodzi z 1613 r[36]. Z kolei w Urbarzu państwa pszczyńskiego (roczna księga dochodów) z 1629 roku znajduje się jego krótki opis z wyszczególnieniem dwóch budynków: głównego z kotłem warzelnym i słodowni[37]. Pierwotnie budynki były drewniane. Po pożarze ok. 1800 roku przystąpiono do budowy nowych murowanych budynków, które tworzą starszą część browaru tzw. Kelleraj stanowiący zwarty zespół zabudowy w formie czworoboku z wewnętrznym podwórzem. Rozbudowę browaru na wielką skalę rozpoczęto ok. 1860 roku za czasów panowania na ziemi pszczyńskiej księcia Jana Henryka XI Hochberga (1833-1907) przez budowniczego Eschweilera, a później budowniczego Scheinerta. Prace modernizacyjne kontynuowano w okresie międzywojennym[38]. Kompleks zabudowy nowego browaru, budynki i budowle zachowały wysokie walory architektoniczne, pomimo że zostały zmodernizowane technologicznie dla potrzeb funkcjonującego nadal nowoczesnego zakładu. W obiektach przemysłowych przetrwały niektóre elementy technologiczne, funkcjonujące zgodnie ze swoim przeznaczeniem (słodownia, suszarnia, warzelnia III, piwnice leżakowe).

- **Zespół zabudowy dawnego Browaru Obywatelskiego w Tychach przy ul. Browarowej (10 obiektów) wraz z budynkiem d. kasyna przy ul. Browarowej 1 i otaczającą go zielenią.**

[35] H. W. F. S c h a e f f e r: *Kronika Pszczyńskiego Wolnego Państwa Stanowego a od 1827 r. Księstwa Pszczyńskiego. Cz. I i II*. Pszczyna 1998, s. 20.
[36] Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Pszczynie (dalej AP Pszczyna), zespół 17/53 Archiwum Książąt Pszczyńskich, sygn. V/2093; *Tyskie Browary Książęce 1629-2004.* Red. R. K a c z m a r e k. Tychy 2004, s. 26 i nn.
[37] AP Pszczyna, zespół 17/53 Archiwum Książąt Pszczyńskich, sygn. V/5; *Tyskie Browary Książęce 1629-2004.* Red. R. K a c z m a r e k. Tychy 2004, s. 26 i nn.
[38] J. Büchs Browar Książęcy Tychy wyd. 1929 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Drugi browar w Tychach uruchomiono w latach 1895-1897 wg jednolitego projektu z inicjatywy spółki „Brieger Aktien Brauerei Gessellschaft". Zwarty jednolity kompleks browaru składa się z zespołu produkcji słodu i zespołu produkcji piwa, które cechowała koncentracja podstawowych procesów produkcyjnych. Budynki z czerwonej cegły zostały ciekawie zaprojektowane i starannie zrealizowane, a na ich tle wyróżniają się bogactwem detali budynki administracyjno-socjalne. W latach 1914-1920 powstały obiekty pomocnicze (młótownia, myjnia beczek i rozdzielnia) a w latach trzydziestych XX wieku zbudowano garaże. Zakład funkcjonował zgodnie z przeznaczeniem do 1998 roku. Od 1999 roku browar przeszedł w prywatne ręce. Całość historycznego założenia tworzy czytelne, nie skażone przebudową wnętrze urbanistyczne o niepowtarzalnym klimacie, które posiada wysokie walory w skali kraju jako zachowane założenie przestrzenne zakładu piwowarskiego.

- **Zespół dawnej Huty Paprockiej w Tychach** (3 obiekty),

Za datę powstania kuźnicy nad rzeką Gostynią w Paprocanach przyjmuje się połowę XVII wieku[39]. W „Kronice Wolnego Państwa Stanowego a od 1827 r. Księstwa Pszczyńskiego" Henryk W. F. Schaeffer zapisał: „*Wysoki piec w Paprocanach jest w ruchu od 1730 r. To samo dotyczy obu fryszerek i kuźnicy*"[40]. W 1775

[39] A. K u b a c z: *Okres nowożytny*. W: *Tychy: monografia historyczna*. Red. R. K a c z m a r e k. Tychy 2011, s. 387.
[40] H. W. F. S c h a e f f e r: *Kronika Wolnego Państwa Stanowego a od 1827 r. Księstwa Pszczyńskiego, t. 1*, Pszczyna 1998, s. 84.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

roku hutę rozbudował książę Fryderyk Erdman Anhalt-Köthen (1731-1797) nazywając ją imieniem swego syna „Ludwig". Na pamiątkę rozbudowy huty książę nakazał umieścić na jej terenie kamień z inskrypcją z 1776 roku (obecnie w zbiorach Muzeum Miejskiego w Tychach). Powstał tu pierwszy wielki piec opalany węglem drzewnym, który topił rudę sprowadzaną z Bytomia. Urządzenie dymarskie dostarczające powietrza poruszane było siłą wody. Ponieważ poziom wody w rzece Gostynce był zbyt mały, spiętrzono ją i tak powstało Jezioro Paprocańskie. Usypano groblę nad jeziorem, a spiętrzona woda poruszała wielkie drewniane koło (16 stóp czyli ok. 5,0 m).

Na zachowanym kamiennym zworniku nadproża w najstarszym budynku odczytać można datę 1787.

W 1835 roku inżynier John Baildon przeprowadził modernizacje huty – zbudował piec z dmuchawą o żelaznych cylindrach. W hucie pracowały dwie, a od 1842 roku cztery fryszerki przerabiając surowiec na żelazo, do kucia służyły wielkie młoty poruszane siłą wody za pośrednictwem drewnianych kół, wysokich na dziewięć stóp (3,0 m). W 1860 roku roczna produkcja wynosiła 20 000 centarów surowca. W 1856 roku zainstalowano tu maszynę parową, ale kłopotem był transport rudy, z uwagi na brak kolei. W 1872 roku w hucie pracowały jeszcze 33 osoby. Jednakże wobec rosnącej konkurencji i trudności z transportem rudy, huta została w tymże roku zamknięta. W późniejszych latach cześć zabudowy i wyposażenia uległa rozebraniu i likwidacji.[41],

W 2000 r. uregulowano własność przejmując ze skarbu państwa (Państwowe Gospodarstwo Leśne) na gminę. Od 1990 r. dzierżawcą był Jacht Club Polski. Od 2010 roku teren pozostaje w rękach prywatnych.

Pomimo licznych przekształceń budynków, których oryginalna forma nie zachowała się, z uwagi na swoją historię Huta Paprocka zaliczana jest do najważniejszych obiektów w historii śląskiego hutnictwa.

- **Zespół pałacowo – parkowy w Tychach**,

Zespół pałacowo-parkowy przy ul. Katowickiej w Tychach położony jest na terenie średniowiecznego folwarku. Informacje o tyskim folwarku pochodzą z 1533 r.[42] (jest to krótkie zdanie dot. przyznania folwarkowi przywilejów) . Dokładniejszy opis folwarku w Tychach znajduje się w pszczyński inwentarz zamkowy z 1664 roku. Wymienione są w nim m.in. izby pańskie (niem. *Herren Stuben*), sieciarnia (bądź zbrojownia) myśliwska, gorzelnia, destylarnia, stajnie, stodoły, paśniki dla bydła i trzody[43].

Budynek dawnych stajni pierwotnie na rzucie litery „L" całkowicie przebudowany został w latach 70- tych XX w. wg projektu Marka Dziekońskiego, kiedy nadano mu miejski charakter, dobudowano piętro oraz klatkę schodową. Obecnie historyczne walory odnaleźć można w pierwotnym układzie budynku w kondygnacji parteru oraz sklepieniu.

Pałac

[41] Czesław Grot Paprocany wyd. 1938 r.

[42] H. W. F. S c h a e f f e r: *Kronika Pszczyńskiego Wolnego Państwa Stanowego a od 1827 r. Księstwa Pszczyńskiego.* Cz. 1 i 2. Pszczyna 1998, s. 20.

[43] AP Pszczyna, zespół 17/53 Archiwum Książąt Pszczyńskich, sygn. IV/516, Inventare des Schlosses 1664, k. 50-52.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Prowadzone na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku badania konserwatorskie pozwalają przypuszczać, że w latach 60. XVII wieku w miejscu obecnego pałacu stał wcześniej murowany budynek[44]. Najstarsze znany zapis o tym budynku, nazywanym wówczas zamkiem myśliwskim, pochodzi z 1685 roku. Jest to rachunek za tynkowanie zamku przez murarza z Mikołowa[45]. W tym okresie dokonano prawdopodobnie przebudowy stojącego w tym miejscu budynku. Kolejna przebudowa miała miejsce w latach 60. i 70. XVIII wieku. Dokonał tego pochodzący z Pszczyny budowniczy książęcy Johanna Nitschmann, we współpracy z Christianem Jähne[46]. Prace te zostały zlecone przez Fryderyka Erdmanna Anhalt-Köthen (1731-1797). Wtedy to zamek przyjął postać neoklasycystycznego pałacu o charakterze bardziej reprezentacyjnym. Powstała wtedy obszerna klatka schodowa. Zajęła ona północną część sieni wydzielając środkowy trakt. Założono mansardowy dach. Pietro potraktowano jako „piano nobile". Znajdował się tam „wielki salon" oraz „pokój stołowy", sypialnia księżnej, pracownia księcia, garderoba, a towarzyszyły im przedpokoje – antyszambry. Przebywano w nim chętnie, szczególnie w czasach polowań w rewirze tyskim. Po pożarze w 1794 r. nastąpiła generalna przebudowa pałacu, któremu nadano układ korytarzowy. Wykonano geometryzujące dekoracje sufitów na piętrze, klucze i gzymsy podokienne.

W drugiej połowie XIX wieku, gdy nad Jeziorem Paprocańskim wybudowano Zameczek Myśliwski Promnice, rola tyskiego pałacu ograniczona została tylko do siedziby zarządcy folwarku tyskiego i pracowników urzędu leśnego. Pod koniec XIX wieku pomieszczenia w pałacu przeznaczono na pokoje dla pracowników Browaru Książęcego.

W latach 20. i 30. XX wieku w budynku znajdowała się również siedziba Towarzystwa Kasyno Obywatelskie[47]. Przekształcono schody zewnętrzne i formę lukarn, zlikwidowano opaski okienne wokół okien. Wymieniono stolarkę okienną. Po wojnie znalazły się tu mieszkania

[44] S. S ł a w i ń s k i, A. K w a ś n i e w i c z, J. H i ż y c k a: *Pałac w Tychach. Ekspertyza konserwatorska – opracowanie naukowo-historyczne z pełnymi badaniami architektonicznymi*. Pracownia Architektoniczno-Konserwatorska „Archikon". Kraków 1991. W: Archiwum Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach.

[45] L. M u s i o ł: *Tychy...*, s. 90.

[46] R. K a c z m a r e k: *Zamek w Tychach*. Tychy 1999, s. 14. J. K r u c z e k, T. W ł o d a r s k a: *Życie dworskie w Pszczynie (1765-1846).* Pszczyna 2003, s. 65; Rachunek z lat 1767-1768 za prace budowlane w: AP Pszczyna, zespół 17/53 Archiwum Książąt Pszczyńskich , sygn. IV/107, k. 64-65.

[47] Pracownia Konserwacji Zabytków Oddział w Krakowie - Zespół Pałacowo-Browarny w Tychach wyd. 1982 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

służbowe dla urzędników browaru i przedszkole.

Park wraz pałacem położone są na terenie tyskiego folwarku panów na Pszczynie, który stanowił dawniej wschodnią część wsi. Na południe od pałacu zlokalizowano ogrody: sad warzywnik i ogród ozdobny. Do 1834 roku istniały też plantacje chmielu, w miejsce których wprowadzono później ogród angielski. Około 1860 roku ogrody zostały połączone w formie krajobrazowego założenia parkowego. Park w drugiej połowie XIX wieku udostępniono tyszanom. O planach nadania tyskiemu pałacowi i parkowi nowej roli czytamy w kronice najstarszej tyskiej szkoły w 1881 roku: „Szczególnie w niedzielę wielu gości przybywa z okolicy (Mysłowice, Katowice, Bieruń, Mikołów, Pszczyna), aby zakosztować piwa u źródła. Polecił więc książę pszczyński stary zamek myśliwski przekształcić w restaurację, wykonać urządzenia parkowe, kręgielnię, altanki i strzelnice oraz ustawić bilard.”[48] Plany te rozpoczęto realizować jeszcze w latach osiemdziesiątych XIX wieku. W 1899 r. na terenie parku wybudowano pijalnię piwa, kręgielnię i muszlę koncertową oraz kolonadę, która nie zachowała się do naszych czasów. W 1901 roku park otoczono parkanem, również niezachowanym do naszych czasów.

Po 1945 roku park wraz z pałacem przeszedł na własność Skarbu Państwa. Obecnie jest własnością prywatną. W latach 60. i 70. XX wieku rozebrano ogrodzenie, kolonadę i pergolę przy pijalni piwa.

Pijalnia piwa – wybudowany w 1899 r. budynek w konstrukcji typu „mur pruski” pierwotnie zwieńczony był ażurową ośmiokątną wieżyczką nakrytą hełmem z latarnią, później dachem pokrytym dachówką. Obecnie po rekonstrukcji.

Muszla koncertowa – wybudowana w 1899 r. w konstrukcji typu „mur pruski”. Obecnie po rekonstrukcji.

Wpisem do rejestru zabytków objęte są ponadto:

- **Kościół pw. św. Marii Magdaleny**,

  Widoczna dzisiaj bryła kościoła z dominująca wieżą pochodzi z lat 1928-1929. Jest to forma w stylu eklektycznym o charakterze neobarokowym[49].

[48] *Kronika szkoły w Tychach*. Tychy 2011, s. 18.
[49] Grzegorz Ratajski – autor dokumentacji konserwatorskiej i rewaloryzującej obiektu z 2006 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Pierwszy murowany kościół (1782 - 1906 r.) w stylu późnobarokowym wybudowano dzięki staraniom ks. Stanisława Kroczka i poświęcono w 1782 r.(plany sporządził Jan Gest). W latach 1906-1907. ks. Jan Kapica rozbudował kościół powiększając jego powierzchnię o około 65%-70%, wydłużając korpus, wprowadzając transept i nadając rzutowi kształt krzyża łacińskiego. Autorem przebudowy, którą zakończono 1907 r. był architekt Max Schliwa z Gliwic. W 1929 - 30 r. od strony zachodniej wybudowana została dominująca w krajobrazie wysoka wieża zegarowa[50]. Taka forma architektoniczna przetrwała do naszych czasów. W latach 1989 r.-2007 r. przeprowadzono prace remontowo-konserwatorskie elewacji kościoła i rewaloryzujące wnętrze kościoła. Odtworzono dawny wystrój i kolorystykę ścian. Wykonawcą nowych polichromii w plafonach sklepień jest Ireneusz Botor.

Kościół otoczony jest cmentarzem, którego ogrodzenie powstało w latach 50' XIX w. W ogrodzeniu znajduje się wmurowana tablica z inskrypcją pochodzącą z połowy XVIII wieku.

W kaplicy Najświętszego Sakramentu znajduje się tablica wykonana w latach 20 XX wieku z imionami i nazwiskami Tyszan, którzy polegli na froncie w latach I wojny światowej, w powstaniach śląskich i na wojnie polsko-bolszewickiej.

Przy ścianie kościoła zlokalizowany jest pomnik-grobowiec ks. Jana Kapicy, proboszcza i lokalnego działacza, postawiony w 1931 r. przez wdzięcznych parafian.

Murowany budynek probostwa został wybudowany w I połowie XIX wieku.

- **Budynek przy ul. Damrota 41**

Jest to budynek wolnostojący murowany z cegły na kamiennej podmurówce, w narożach boniowany z dachem mansardowym pokrytym łupkiem, stanowiący ciekawy przykład

[50] Dokumentacja konserwatorska – autor Franciszek Maurer; opracowano w oparciu o Ludwika Musioła i ks. Stanisława Wycisło

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

architektury manieryzmu niderlandzkiego o dobrze zachowanych, bogatych formach i wystroju (zachowana m.in.: więźba dachowa, piece kaflowe, stolarka, schody oraz częściowo posadzki).

Willę wybudował Paul von Radziewski w 1899 roku. Był on właścicielem majątku na terenie Tychów, a od 1895 roku aż do śmierci pełnił urząd naczelnika Tychów (zmarł w 1902 roku). Kolejna informacja o budynku pochodzi z 1922 roku. Wtedy to w willi znajdował się gabinet lekarza Karola Kornke (przybył do Tychów w 1893 roku, był pierwszym lekarzem w gminie). W latach 30. XX wieku właścicielką willi była Waleria Szczepankowa. W 1938 roku obiekt zakupiła na licytacji Komunalna Kasa Oszczędności Powiatu Pszczyńskiego. W 1948 roku właścicielem budynku stał się Ryszard Drabik. W 1993 r. budynek został sprzedany[51]. Obecnie w budynku znajduje się bank.

Przypuszczalnie z końca XIX wieku jest również fragment ogrodzenia willi od strony południowej i dawny budynek gospodarczy w sąsiedztwie willi.

- **Zespół dawnej Fabryki Papieru i Celulozy (1 budynek) wraz z osiedlem robotniczym (9 budynków)**

Wg monografii Ludwika Musioła z 1939 r.; *„Budowę fabryki celulozy sulfitowej w Czułowie rozpoczęto w 1885 roku. Zakład zlokalizowany został przy głównej drodze prowadzącej z Tychów do Katowic przez Murcki, w dolinie rzeki Mlecznej. Po trudnościach związanych z brakiem doświadczonych fachowców branży papierniczej, rozpoczęto produkcję w 1887 roku (po utworzeniu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez księcia pszczyńskiego z firmą „Korn-Bock”). W dniu 1 marca 1925 roku fabryka celulozy przeszła w ręce polskiej spółki akcyjnej z siedzibą w Warszawie, zmieniając jednocześnie nazwę na „Górnośląska Fabryka Celulozy S.A.” W tym czasie zadecydowano rozbudować zakład na fabrykę papieru. Pierwszą maszynę papierniczą zamontowano w 1926 roku. W roku 1929 rozpoczęto produkcję ligniny i zmodernizowano celulozownię. Jednocześnie wybudowano nowe oddziały pomocnicze: blichownię (do produkcji bielonej celulozy) i tartak.”*

Gminna ewidencja zabytków miasta Tychy obejmuje ochroną konserwatorską budynki, które położone są w obszarach stanowiących historyczne układy urbanistyczne lub historyczne zespoły budowlane:

- **Osiedle A w Tychach**

(52 budynki w gminnej ewidencji zabytków).

Pierwsze nowe osiedle w Tychach zostało zrealizowane w latach 1950-1956 wg projektu prof.

[51] Muzeum Miejskie w Tychach Agnieszka Ociepa

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Tadeusza Teodorowicza - Todorowskiego wraz z zespołem (pracownią Nowe Miasto Tychy, która powstała przy Zakładzie Osiedli Robotniczych w Gliwicach). Ostateczną wersję projektu zatwierdzono na radzie technicznej w Warszawie 30 marca 1951 r. Narzucono krótkie terminy realizacji. Osiedle obejmuje obszar 18 hektarów dawnego folwarku, położony niedaleko dworca kolejowego. Osiedle przewidziano dla około 6 tys. mieszkańców. Omawiane założenie miało być samowystarczalne. Wewnątrz kwartałów pomiędzy blokami mieszkalnymi znalazły się obiekty usługowe: dwie szkoły, dwa przedszkola, żłobek, przychodnia zdrowia. Założenie urbanistyczne osiedla to forma geometryczna, zamknięta, inspirowana walorami kompozycji renesansowych. Główne założenie stanowi układ osiowy; o dwóch osiach przecinających się na centralnym placu – obecnie placu Św. Anny, wcześniej Pstrowskiego, a pierwotnie Józefa Stalina. Główna oś wschód – zachód została podkreślona wysokością budynków o dachach płaskich zwieńczonych attyką. Natomiast budynki obrzeżne trzykondygnacyjne zostały zwieńczone tradycyjnymi, skośnymi dachami krytymi dachówką ceramiczną. W centralnej przestrzeni osiedla dominuje monumentalny budynek domu kultury. Ściany frontowe tego budynku zdobią płaskorzeźby: muzykujący górnik i tańcząca dziewczyna (autor: Augustyn Dyrda[52]) oraz rodzina robotnicza (autor: Józef Potępa[53]). Na tyłach domu kultury znajdują się rzeźby: górnik (autor: Stefan Chorembalski[54]) i hutnik (autor: Jerzy Kwiatkowski[55]). Rangę placu podkreślono poprzez bogaty repertuar detali architektonicznych oraz motywów zdobniczych. W parterach budynków zastosowano ciągi kolumn i filarów (niektóre zwieńczone arkadami w formie łuków odcinkowych z trapezoidalnymi zwornikami); dolne partie elewacji ożywia boniowanie; poszczególne kondygnacje oddzielają od siebie i akcentują bogato profilowane gzymsy oraz balustrady; fasady budynków wieńczą poprzedzane szerokim gzymsem attyki; akcenty wertykalne wprowadzają smukłe i gładkie lizeny. Dekoracji tej części osiedla dopełniają cztery monumentalne kompozycje w technice sgraffito zdobiące elewacje budynków wschodniej i zachodniej pierzei placu (autor: Zygmunt Acedański[56]). Główna oś kompozycyjna placu od strony ulicy Andersa została podkreślona rzeźbą murarki – przodownicy pracy

[52] Patryk Oczko -Tychy sztuka w przestrzeni miasta
[53] Patryk Oczko -Tychy sztuka w przestrzeni miasta

[54] tamże
[55] tamże
[56] tamże

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

(autor: Stanisław Marcinow[57]). Centralny plac wzbogaca fontanna stanowiąca wierną rekonstrukcję obiektu pierwotnego. Integralną częścią przestrzeni osiedla są liczne akcenty plastyczne utrzymane w konwencji socrealistycznej, zrealizowane w latach 1953-1955. Dekorację w postaci rzeźby pełnej posiada budynek dawnego żłobka – w niszy w jego elewacji znajduje się postać matki z dzieckiem (autor: Stanisław Marcinow[58]). Część budynków osiedla posiada dekorację w postaci płaskorzeźb. Trzy kompozycje z postaciami ludzkimi znajdują się na fasadach obiektów użyteczności publicznej – na dawnej Szkole Podstawowej nr 3 (autor: Jerzy Kwiatkowski[59]) oraz na dwóch przedszkolach (autor: Tadeusz Głód[60]). Nad wejściami do klatek schodowych budynków mieszkalnych umieszczono płaskorzeźbione plakiety. Część z nich została wykonana z wypalonej glazurowanej gliny a część ze sztucznego kamienia. Na dzień dzisiejszy zachowało się ich 45. Są to w większości przedstawienia zwierząt oraz kilku roślin (autorzy: zespół artystów pod kierunkiem Stanisława Marcinowa[61]). Dekoracji osiedla dopełniają jeszcze trzy kompozycje wykonane w technice sgraffito znajdujące się na elewacjach budynków obrzeżnych, od strony linii kolejowej (autor: Zygmunt Acedański[62]).

Budynki mieszkalne poza centralną przestrzenią osiedla, to budynki powtarzalne, typowe 3 i 4 kondygnacje, w całości zbudowane z cegły, stosunkowo proste lecz bardzo dobrze skomponowane wraz z układem zieleni i budynkami usługowymi w założenie urbanistyczne zachowujące skalę człowieka, przyjazną w odbiorze, z dużą dbałością o detale oraz kompozycję wnętrz urbanistycznych.

Założenie urbanistyczne osiedla A stanowi spójną i dobrze rozwiązaną kompozycję urbanistyczną przyjazną człowiekowi. Na uwagę zasługuje klasyczna kompozycja przestrzeni, wykonane z niezwykłą dbałością detale oraz zespół dekoracji plastycznych zachowany w niemal pierwotnej formie. Osiedle jako całość stanowi niezwykle cenny dokument minionej epoki.

[57] tamże
[58] tamże
[59] tamże
[60] tamże
[61] Patryk Oczko -Tychy sztuka w przestrzeni miasta
[62] tamże

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Elementy wystroju plastycznego Osiedla A w Tychach

Rzeźby

Murarka
Stanisław Marcinów

Hutnik
Jerzy Kwiatkowski

Górnik
Stefan Chorembalski

Matka z dzieckiem
Stanisław Marcinów

Płaskorzeźby przy Pl. Św. Anny

Nad wejściem do szkoły

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Augustyn Dyrda Józef Potępa Jerzy Kwiatkowski

v

Elementy wystroju plastycznego Osiedla A w Tychach

Sgraffita autorstwa Zygmunta Acedańskiego

Przy Placu św.Anny

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

(po renowacji)

Przy ul.Asnyka

Przykładowe plakiety nad wejściami do klatek schodowych budynków mieszkalnych

- **Osiedle B w Tychach** (89 budynków w gminnej ewidencji zabytków),

Osiedle B zaprojektowane zostało przez Hannę Adamczewską-Wejchert i Kazimierza Wejcherta. Osiedle zlokalizowane zostało w bezpośrednim sąsiedztwie i częściowo na terenie Starych Tychów, co stanowiło wyzwanie dla projektantów. Obejmuje ono obszar 64 hektarów i zamieszkiwane jest obecnie przez około 14,5 tys. mieszkańców. *„Zespołowi „B" nadano strukturę przestrzenną zbliżoną do charakteru*

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

miasteczek polskich, a więc z Placem Centralnym jak gdyby z „rynkiem" o zabudowie 3 i 4 kondygnacyjnej ze stromymi dachami krytymi dachówką. W przestrzeni wyraźnie wykształcono ulice przy których tworzyły się niewielkie dziedzińce wchodzące pomiędzy budynki mieszkalne. Była to w latach pięćdziesiątych w skali kraju pewna nowość myślenia przestrzennego, nowe spojrzenie na kształtowanie zespołu mieszkaniowego.[63]
Założenie urbanistyczne osiedla jest stosunkowo swobodne, wpisane w ślad starych ulic: Damrota, Sienkiewicza, Kościuszki. Zachowane zostały osie widokowe nowych ulic: Braterskiej, Bocheńskiego, Bibliotecznej otwartych na Rynek i dominantę kościół p.w. św. Marii Magdaleny. W związku z szybkim tempem budowy osiedla opracowano 9 sekcji budynków o różnym ukształtowaniu, z których skomponowano indywidualną przestrzeń. Przy budowie korzystano już z pierwszych elementów prefabrykowanych. Centralny element osiedla stanowi Plac Baczyńskiego (d. Plac Bieruta) z charakterystycznym „domem pod wieżyczkami" i licznymi usługami w parterach budynków oraz Kinem Andromeda otwartym w 1961 r.. Z perspektywy czasu, kiedy dzielnica stanowi prawie jednorodną substancję miejską, niezwykle lubianą przez mieszkańców, na uwagę zasługuje kunszt warsztatu architektonicznego i szacunek projektantów do „starej" przedwojennej zabudowy, poprzez odpowiednie proporcje nowych budynków, układ dróg, staranne kształtowanie sylwety ulic.
W przestrzeni osiedla jedyną zaplanowaną realizację plastyczną stanowi rzeźba plenerowa Chłopcy z gęsią przy ul. Budowlanych (autor : Augustyn Dyrda).

- **Stare Tychy** (42 budynki w gminnej ewidencji zabytków),

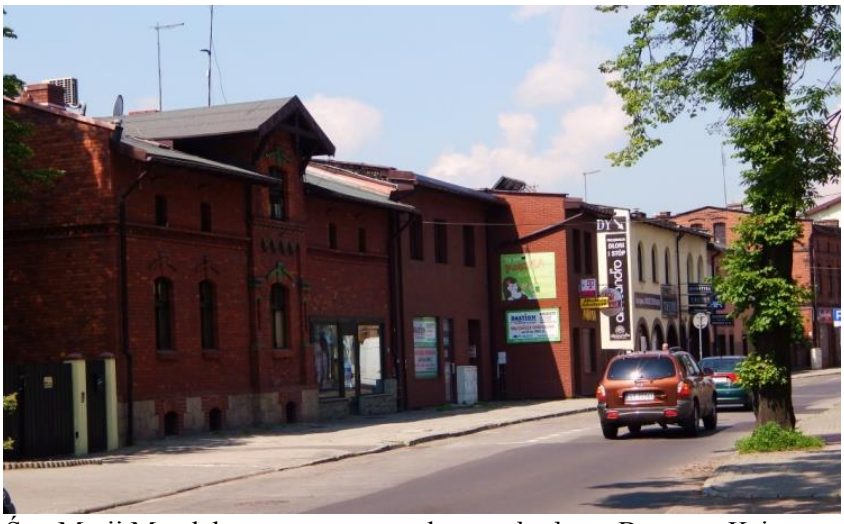
Wczesne osadnictwo w tym rejonie potwierdza m.in. stanowisko archeologiczne AZP 101 - 47 Stare Tychy. W drugiej połowie XIX wieku dawna średniowieczna osada rolnicza leżąca na terenie włości panów pszczyńskich, która rozwijała się harmonijnie nabrała charakteru małomiasteczkowego, a tutejsza ludność znalazła zatrudnienie w pobliskim browarze i fabryce celulozy sufitowej oraz okolicznych kopalniach. W okresie międzywojennym Tychy liczyły około 11 tysięcy mieszkańców. W miasteczku

[63] Hanna Adamczewska –Wejchert, Kazimierz Wejchert XXX- lecie Miastoprojektu Nowe Tychy

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

istniał już dworzec kolejowy, szpital, poczta, sierociniec, szkoły, liczne sklepy, gospody i restauracje, urządzenia sportowe z basenem i kręgielnią.

Formy zabudowy historycznej, które się zachowały do chwili obecnej mają cechy zabudowy małomiasteczkowej z przełomu XIX i XX w o układzie ulicowym ukształtowanym wzdłuż głównych ulic Kościuszki, Sienkiewicza i Damrota z dominującą w sylwecie wieżą kościoła pw. Św. Marii Magdaleny oraz przemysłową zabudową Browaru Książęcego.

Do zachowanych budynków, które zapisały się w historii tej części miasta należą:

- d. restauracja Strzeleckiego – budynek przy ul. Damrota 35
- d. Willa Drabika – budynek przy ul. Damrota 49
- d. Willa Richtera – budynek przy ul. Sienkiewicza 20
- d. Willa Krynickiego – budynek przy ul. Nowokościelnej 33
- d. Dom gminny (w latach 1842-1900 dawna szkoła) – budynek przy ul. Damrota 72
- d. dom rodziny Wieczorków, restauracja „Pod jesionami”- budynek przy ul. Damrota 84
- budynek pierwszego Urzędu Pocztowego – budynek przy ul. Kościuszki 24
- d. sierociniec św. Józefa – budynek przy ul. Nowokościelnej 56,
  d. siedziba pierwszego urzędu gminnego – budynek przy Placu Wolności 1
- d. gminny dom mieszkalny – budynek przy Placu Wolności 3
- d. kino Helios, potem kino Halka – budynek przy ul. Sienkiewicza 6
- młyn przy ul. Starokościelnej 32
- pozostałe budynki o historycznej formie to m.in.: przy ul. Batorego 5, ul. Bohaterów Warszawy 17, 37, ul. Wieczorka 18.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Zachowane budynki, które zapisały się w historii miasta

d.restauracja Strzeleckiego

d. siedziba pierwszego urzędu gminnego

budynek pierwszego urzedu pocztowego

d. kino Helios

d. willa Drabika

Młyn

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

d. Dom gminny

d. gminny dom mieszkalny

d. dom rodziny Wieczorków

d. willa Krynickiego

Budynek przy ul. Batorego 5

d. willa Richtera

- **Zespół dawnej wsi Cielmice** (20 budynków w gminnej ewidencji zabytków).

Pierwsza wzmianka o Cielmicach, które kiedyś były odrębną wsią, pochodzi z dokumentu datowanego

na 9 luty 1368 r., chociaż ślady osadnictwa na tym terenie są starsze, o czym świadczą wykopaliska archeologiczne. Wczesne osadnictwo w tym rejonie potwierdzają dwa stanowiska archeologiczne AZP 102-47/3 Cielmice, AZP 102-47/2 Cielmice.

Położone wśród pięknych lasów, posiadały pięć stawów rybnych. A pszczelarstwo musiało też mieć znaczenie w lokalnej gospodarce, skoro pszczoła znalazła się na pieczęci gminnej[64].

Ta dzielnica miasta do chwili obecnej zachowała swój historyczny układ ruralistyczny, z łanowym układem pól i utrzymała wiejski charakter zabudowy, z charakterystycznymi sylwetami kilkunastu stodół murowanych z lokalnego kamienia: przy ul. Bieruńskiej 3,9, ul. Jedności 14, 23, 24, 29, 41, 48, 53, ul. Strzeleckiej 12, ul. Ziołowej 14.

[64] Ryszard Kaczmarek – Tychy monografia historyczna wyd. 2011r. (autor: Adam Kubacz)

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Szkoła funkcjonowała we wsi już od 1874 r. (obecny zespół szkolno-przedszkolny). Wcześniej we wsi funkcjonowała szkoła w budynku położonym pomiędzy Cielmicami i Paprocanami obecnej Tawerny pod Różą Wiatrów

Na uwagę zasługują zachowane walory krajobrazowe Cielmic oraz tzw. Górka Cielmicka z kapliczką św. Tekli, stanowiąca punkt widokowy.

Pozostałe zabytkowe budynki w mieście nie tworzą przestrzennie jednorodnych układów i zostały objęte ochroną konserwatorską w Gminnej ewidencji zabytków miasta Tychy jako budynki indywidualne – dzieła architektury i budownictwa o wartości zabytkowej. Jest to 80 budynków w gminnej ewidencji zabytków, położonych w różnych częściach miasta.

Nowe Tychy wchłonęły w swoją strukturę domy stanowiące przykłady typowej zabudowy z początków XX. Wyróżnić można powtarzający się typ domu z cegły z facjatą, charakterystyczny dla zabudowy małomiasteczkowej i podmiejskiej z XIX w i początku XX w. Na terenie Tychów wyróżnia się on wysoką jakością dobrze wypalonej cegły, starannym kunsztem rzemiosła. Technika murarska zachwyca w ozdobnych wątkach, gzymsach i nadprożach oraz akcentowaniu obramowań okiennych.

Szkoły o walorach historycznych:

Szkoła przy ul. Katowickiej 102 (1904 r., w 1929 r. nadbudowano I piętro)

Budynek d. szkoły przy ul. Paprocańskiej 156 (1902 r.)

Szkoła przy ul. Oświęcimskiej 256 (lata 20 XIX w.)

Szkoła przy ul. Jedności 51 (1874 r.)

Szkoła Nr 1 przy Pl. Wolności 4 (1900 r.)

Szkoła przy ul. Borowej 123 (1936/37 nowa szkoła powszechna, przebudowana)

Przedszkole przy ul. Myśliwskiej 102 (stara szkoła 1884 r.)

Szkoła przy ul. Cmentarnej 52 (1922 r.)

Szkoła przy ul. Cmentarnej 54 (1895 r.)

Budynek d. szkoły przy ul. Szkolnej 70 (przełom XIX/XX w.)

Budynek d szkoły ewangelickiej przy ul. Nowokościelnej 34 (1889 r.)

5. Zabytki ruchome

W myśl art. 6 ustawy zabytki ruchome to rzecz ruchoma będąca dziełem człowieka w szczególności dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, której zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Tychy położone na terenie ziemi pszczyńskiej, bogate są w charakterystyczne dla tej ziemi kamienne krzyże przydrożne tzw. Boże Męki o cokołach dekorowanych rzeźbami (28 obiektów). W chwili obecnej

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

wpisanych do rejestru zabytków jest 11 krzyży. Dwa obiekty są sygnowane przez warsztat kamieniarski K. Pokornego z Katowic.

Na terenie miasta zachowały się również murowane kapliczki domkowe (4 obiekty) oraz dwie najstarsze, najbardziej archaiczne formy - kapliczki słupowe w tym jedna z 1730 r.

Cenny obiekt stanowi figura św. Jana Nepomucena pochodząca z 1744-47 r. oraz wyposażenie obejmujące naczynia i szaty liturgiczne kościoła pw. Marii Magdaleny.

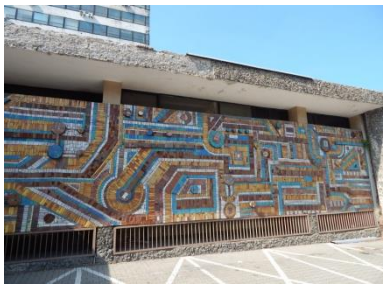
W latach 60’ i 70’ XX w. na elewacjach budynków użyteczności publicznej oraz we wnętrzach szkól zrealizowano dekoracje mozaikowe. Do grona ich twórców należą grafik Franciszek Wyleżuch, Stanisław Kluska, Janusz Włodarczyk, Ewa Surowiec-Butrym oraz Leon Swadźba.

Z uwagi na swoją wartość artystyczną i historyczną zachowane mozaiki (zdobiące 9 obiektów architektonicznych), spełniając tym samym wymóg art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr. 162, poz. 1568 ze zm.), z dniem 27 sierpnia 2014 r. zostały włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Tychy.

Na terenie miasta Tychy w latach 60’ i 70’ w przestrzeni tyskich osiedli usytuowano dekoracje w formie rzeźb plenerowych, wzbogacających przestrzeń publiczną o stylistyce odpowiadającej okresowi w którym powstały. Z uwagi na swoje walory artystyczne, postuluje się, aby włączyć te obiekty do gminnej ewidencji zabytków miasta Tychy.

Wykaz rzeźb z lat 60’ i 70’ znajduje się w załączniku Nr 4.

Dekoracje mozaikowe z lat 60’ i 70’ XX w. zrealizowane na elewacjach budynków użyteczności publicznej oraz we wnętrzach szkół

Budynek d. Zakładu Elektroniki Górniczej przy ul. Biskupa Burschego

Budynek Szkoły podstawowej Nr 17 przy ul. Begonii

Budynek d.Szkoły podstawowej Nr 15 przy ul. Elfów

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Budynek Teatru Małego przy ul.Ks.Kardynała Augusta Hlonda

Budynek d. sklepu obówniczego „Chełmek” przy Al. Niepodległości

Budynek wielorodzinny z filią Biblioteki Miejskiej przy ul. Dąbrowskiego

Budynek siedziby TSM „Oskard”przy ul. Dąbrowskiego

Pylon konstrukcji schodów pawilonu na oś. G przy ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Ogrodzenie Szkoły podstawowej nr 18 przy ul. Grzegorza Fitelberga

6. Zabytki archeologiczne

Udokumentowane znaleziska archeologiczne na terenie miasta to:

- „siekierka cielmicka” - w 1902 r. we wsi Cielmice znaleziono siekierkę krzemienną, narzędzie kamienne z epoki neolitu, [65] W pobliżu tego stanowiska znaleziono jeszcze szereg podobnych narzędzi, wśród których jest jeszcze jedna siekierka znaleziona w 1927 r.,
- żelazny miecz – bojowy miecz gotycki z dwuręczną rękojeścią datowany na I poł. XIV w (obecnie w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu) odkryty w 1930 r. przy ul. ks. Damrota,
- wczesnośredniowieczne cmentarzysko w Cielmicach (kultura łużycka) odkryte w 1960 i 1962 r. liczące kilkanaście grobów, w niektórych z nich znaleziono przedmioty metalowe: kabłączki skroniowe, pierścionki, monetę, nóż oraz dwa wyroby krzemienne z epoki kamienia.

[65] L. Musioł Tychy monografia historyczna wyd.1939 r., Tychy Monografia historyczna pod redakcja Ryszarda Kaczmarka wyd. 2011r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- narzędzie krzemienne – zgrzebło-nóż z okresu paleolitu środkowego (ok. 280 tys. lat temu) znalezione przy ul. Andersa, (obecnie w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu)
- Ewidencja stanowisk archeologicznych na terenie miasta Tychy obejmuje stanowiska:

1.	102-47/3	Cielmice	osada, ślady osadnictwa - późno średniowieczny, nowożytny
2.	102-47/2	Cielmice	ślad osadnictwa - późno średniowieczny, nowożytny
3.	100-47/17	Czułów	ślad osadnictwa - późno średniowieczny XIV-XV w.
4.	101-48/2	Jaroszowice	ślad osadnictwa - nieokreślone pradzieje, osada wiejska - okres nowożytny
5.	101-48/3	Jaroszowice	punkt osadniczy - nieokreślone pradzieje, ślad osadnictwa - wczesno średniowieczny, punkt osadniczy - nowożytny
6.	101-48/4	Jaroszowice	ślad osadnictwa - epoka miedzi
7.	101-48/5	Jaroszowice	ślad osadnictwa - epoka kamienia
8.	101-48/1	Jaroszowice	ślad osadnictwa - nieokreślone pradzieje, osada wiejska - okres nowożytny
9.	100-47/16	Mąkołowiec	ślad osadnictwa - nowożytny XVI-XVII w.
10.	101-47	Stare Tychy	ślad osadnictwa - średniowieczny XIV w.
11.	101-47/2	Suble	ślad osadnictwa - późno średniowieczny XV w., nowożytny XVI-XVII w.
12.	101-48/14	Urbanowice	ślad osadnictwa - nieokreślone pradzieje
13.	101-48/13	Urbanowice	ślad osadnictwa - późno średniowieczny, punkt osadniczy - nowożytny
14.	101-47/4	Wartogłowiec	ślad osadnictwa - nowożytny XVI-XVII w.
15.	101-47/3	Wartogłowiec	ślad osadnictwa - nowożytny XVI-XVII w.
16.	101-47/5	Wartogłowiec	ślad osadnictwa - późno średniowieczny, ślad osadnictwa - nowożytny XVI-XVII w.
17.	100-47/14	Wilkowyje	ślad osadnictwa - późno średniowieczny XIV-XV w.
18.	100-47/15	Wilkowyje	osada, ślady osadnictwa - nowożytne XVI-XVII w.
19.	102-47/4	Cielmice	ślad osadnictwa – epoka kamienia, ślad osadnictwa późnośredniowieczny, nowożytny
20.	101-47/6	Stare Tychy	ślad osadnictwa – paleolit środkowy

7. Dziedzictwo niematerialne, stanowiące o tożsamości mieszkańców miasta Tychy

⇨ Tradycje, obrzędy, zwyczaje i rytuały

Na terenie miasta zachowały się tradycje kultury rodzimej, świadczące o przynależności do ziemi pszczyńskiej. Do utrwalonych elementów tej kultury śląskiej, w zwłaszcza w obrzeżnych dzielnicach Tychów, należą[66]:

- Strój śląski to ludowy strój pszczyński składający się z: plisowanej *kiecki*, której dolna część ozdobiona była tasiemkami lub *zogibkami,* zszytej ze *stanikiem, jakli* z bufiastym rękawem, *fartucha , chusty* zdobionej frędzlami, ciepłej chusty *plejty. Jakle* z Tychów przy szyi posiadają stójkę czyli lemiec zapinany asymetrycznie na zatrzaski. Uzupełnieniem stroju mężatek na uroczystości była biała, płócienna chusta haftowana w narożniku, zdobiona koronką, przemyślnie

[66] Maria Lipok-Bierwiaczonek Tychy monografia historyczna pod Red. Ryszarda Kaczmarka

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

wiązana z tyłu głowy, zwana czepcem lub „żurkiem", którą zakładano na siatkowy czepiec z koronkowym czółkiem (element znany ze stroju cieszyńskiego oraz kwiecisty fartuch z jedwabiu z kwiecistym wzorem lub haftowany. Do utrwalenia tego stroju przyczynił się w latach międzywojennych ks. Jan Kapica.

Strój męski został zarzucony w okresie międzywojennym.

- Gwara śląska w Tychach, cechuje się wymową „k" zamiast „ch" odnotowaną jeszcze w latach międzywojennych przez Ludwika Musioła, która jest charakterystyczna dla wschodniej części ziemi śląskiej.
- Zwyczaje związane z dekorowaniem i dbaniem o Kapliczki i krzyże przydrożne tzw. Boże Męki pochodzące z XVIII i XIX w., przy czym najstarsza kapliczka słupowa z 1730 r. (na terenie Tychów jest ponad 40 kamiennych obiektów i kilkanaście drewnianych) usytuowane dawniej wzdłuż starych traktów, pochodzące z profesjonalnych warsztatów, wpisują się w krajobraz i stanowią jeden z ciekawszych i większych zespołów małej architektury sakralnej.
- Śląskie potrawy m.in.: niedzielny obiad składający się z rosołu, śląskich klusek z roladą i „modrą" kapustą, tradycyjny „szałot z kartofli" (sałatka ziemniaczana) świąteczne kołocze z posypką, serem i makiem, zwyczaj obdarowywania kołoczem przed ślubem grona sąsiadów i znajomych, tradycyjny zestaw potraw wigilijnych: kapusta z grzybami lub grochem, ryba, makówki, kompot z suszonych owoców, moczka, coraz rzadziej *siymiyniotka,* zwyczaj pieczenia drobnych ciasteczek i pierniczków.
- Zwyczaj obdarowywania dzieci idących do pierwszej klasy „tytą",
- Oczepiny jako ważny akcent wesela, chociaż zmieniono jego pierwotne znaczenie i obecnie polega na rzucaniu welonem przez pannę młodą i muszką lub krawatem przez pana młodego,
- Odpusty ze swoją stroną ludyczną, straganami, na których sprzedawane są tradycyjne słodycze. W Tychach ponadlokalne znaczenie ma odpust w kościele św. Krzysztofa (patrona miasta) ze zwyczajem święcenia pojazdów,
- Wróżby w wigilię św. Andrzeja,
- Dzień św. Barbary, przemarsz orkiestry górniczej i uroczyste msze dla rodzin z udziałem górników w strojach górniczych,
- Święty Mikołaj przynoszący prezenty,
- Boże Narodzenie zwane Godami i związane z tymi świętami domowe szopki zwane betlejemkami, wieńce adwentowe i choinki,
- Tłusty czwartek, z dużą konsumpcją pączków,
- Obrzędy związane z Wielkim postem m.in. z święceniem palm (kwitnące gałązki wierzbiny, leszczyny oraz zielone jałowca, trzciny lub bukszpan) i Wielkim tygodniem m.in.: świecenie potraw, *śmirgust* (śmingus-dyngus*),*

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- Zielone Świątki z tradycją palenia wielkich ognisk, tradycja nadal kultywowana w Cielmicach,
- „Tyskie Wianki" – impreza plenerowa w noc świetojańską, wianki puszczane na Jeziorze Paprocańskim

⇨ **Tradycje muzyczne współcześnie utożsamiane z miastem Tychy[67]:**

- Orkiestra Kameralna Miasta Tychy AUKSO (od 1998 r.) – Marek Moś założyciel i dyrygent;
- Twórczość Ryszarda Riedela, lidera zespołu Dżem (1973-1994 r.) oraz Festiwal Muzyczny im. Ryśka Riedla „Ku przestrodze" organizowany w latach 1999-2008 r. na Jeziorem Paprocańskim;
- Twórczość Michała Czachowskiego wielokrotnie nagradzanego gitarzysty flamenco w Polsce;
- Twórczość Henryka Jan Botora;
- Tyskie Wieczory Kolędowe (od 1992 r.) – dyrektor artystyczny Janusz Muszyński;
- Śląska Jesień Gitarowa (od 1997 r.);
- Festiwal Port Pieśni Pracy (od 2000 r);
- Święto Czekolady (od 2001 r.);

⇨ **Twórcy współcześni, utożsamiani z miastem Tychy[68]:**

- Rzeźbiarze: Augustyn Dyrda, Antoni Szkudło, Tomasz Wenklar;
- Malarze i graficy: Jan Nowak, Franciszek Wyleżuch, Stanisław Mazuś, Eryk Pudełko, Zygmunt Czech, Ryszard Krzemiński, Stanisław Kluska, Adam Romaniuk, Helena Golda-Błahut, Ryszard Czernow, Michał Litkiw, Beata Wąsowska;
- Literaci: Józef Krupiński, Krystyna Konecka, Władysław Bochenek;
- Architekci: Hanna Adamczewska – Weichert, Kazimierz Weichert wraz zespołem Mistoprojekt Nowe Tychy (m.in.: Andrzej Czyżewski, Marek Dziekoński, Janusz Włodarczyk , Wojciech Michalski,) Stanisław Niemczyk, Grzegorz Ratajski, Robert Skitek;
- Amatorski Teatr Ruchu i Pantomimy Migreska założony w 1974 r. przez Zbigniewa Skorka, pod którego kierunkiem pierwsze kroki stawiał Ireneusz Krosny;
- BELFEgoR teatr założony w 1986 r. przez Sławomira Żukowskiego;

8. Wykaz Dóbr Kultury Współczesnej, wymienionych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Tychy, ujętych na szlaku „Od socrealizmu do postmodernizmu" oraz kształtujących krajobraz kulturowy miasta

8.1 Przestrzenie publiczne, parki i układy kompozycji urbanistycznej

[67] Jacek Kurek Życie kulturalne miasta - Tychy monografia historyczna pod Red. Ryszarda Kaczmarka
[68] Strategia rozwoju kultury w Tychach na lata 2009-2015:

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Id	Adres	Opis	Numer działki	Właściciel
1	Plac św.Anny	**Plac św. Anny na osiedlu A, z fontanną** – 1956 r. Pierwotne założenie wg projektu arch. Tadeusza Teodorowicz -Todorowskiego Plac został zmodernizowany w 2012 r. wg projektu arch. Grzegorza Ratajskiego	1314/64	Gmina miasta Tychy
2	Plac Baczyńskiego	**Plac Baczyńskiego na osiedlu B** – 1960 r. Pierwotne założenie wg projektu arch. arch. Hanny Adamczewskiej –Wejchert i Kazimierza Wejcherta; W latach 2008-2009 przeprowadzono rewitalizację placu wg projektu arch. Wojciecha Klasy	4844/33	Gmina miasta Tychy
3	Rynek	**Rynek na Starych Tych**ach i zieleń wzdłuż Potoku Tyskiego – 1959 r.(do 1920 r. był tu staw) Pierwotne założenie wg projektu arch.arch.Hanny Adamczewskiej –Wejchert i Kazimierza Wejcherta, pierzeje budynków: arch. Felicja Matyśkiewicz, arch. Stanisław Niemczyk; Modernizacja rynku w 2008 r. wprowadziła fontanny z wydrami wg projektu arch .Wojciecha Klasy	2009/47 Park: 2697/47' 2011/47, 2574/47	Gmina miasta Tychy
4	Pac Wojciecha Korfantego	**Rynek na osiedlu „K**" - 1976 r. arch.arch.: Maria Czyżewska, Andrzej Ostrowski, Kazimierz Wejchert, rewitalizacja w 2015 r. wprowadziła nowa rzeźbę Karolinki wg projektu Tomasza Wenklara	4158/50	Gmina miasta Tychy
5	Kwartał pomiędzy ulicami: Edukacji, Grota –Roweckiego, Janusza Korczaka	**Osiedle „E"** układ urbanistyczny z zielenią Urbanistyka i budynki szeregowe zaprojektowane przez arch.arch. Hannę Adamczewską –Weichert i Kazimierza Wejcherta, współpraca arch.: K.Fojcik, S.Rewers		Gmina miasta Tychy
6	Pas terenu od Parku Północnego poprzez Park Miejski, ul. Darwina, Centrum do Parku Południowego	**Oś zielona** – oś kompozycyjna miasta (północ-południe) Ideowe założenie kompozycyjne miasta wg planu generalnego arch. arch. Hanny Adamczewskiej –Weichert i Kazimierza Weicherta pierwotnie nazwane „osią spacerową" a w planie ogólnym z 1960 r. „osią zieloną" (zrealizowano w kierunku północnym od wykopu kolejowego)		Gmina miasta Tychy, własność prywatna
7.	ul. Edukacji	**Park Północny**, Projekt: arch. arch. Hanna Adamczewska –Weichert, Kazimierz Wejchert; Zdzisław Łojewski, zieleń Helena Okołowicz-Krześ,	610/13, 2004/20	Gmina miasta Tychy
8.	Pomiędzy ulicami: Uczniowską i ks. Tischnera	**Park Południowy**, w trakcie realizacji	5477/89, 2178/69, (5623/89, 5475/58, 3986/58)	Gmina miasta Tychy, własność prywatna, wyznaniowa,
9.	Pomiędzy ulicami: Edukacji i Niepodległości	**Park Miejski** – 1960-75 r. Projekt: arch. arch. Kazimierz Wejchert; zieleń Helena Okołowicz-Krześ, Modernizacja układu alejek arch. Grzegorz Ratajski	658/13, 1467/32, 851/20	Gmina miasta Tychy

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

10.	Pomiędzy ulicami: Edukacji, Tomasza Edisona i Niepodległości	**Park osiedlowy Niedźwiadków** – 1960 r.	5805/70	Gmina miasta Tychy
11.	ul. Gen Andersa	**Park Górniczy na osiedlu A** – 1956 r. Zaprojektowany łącznie z osiedlem A wg projektu arch. Tadeusza Teodorowicz-Todorowskiego	1450/64	Gmina miasta Tychy
12.	ul. Stoczniowców	**Park Suble**	733/489, 4010/14, 644/489	Gmina miasta Tychy
13	ul. Sikorskiego, ul. Nad Jeziorem	**Ośrodek Wypoczynkowy nad Jeziorem Paprocańskim**, wraz z Park z Wodnym Placem Zabaw i Nabrzeżem (2014 r.) wg projektu arch. Roberta Skitka	54/11, 3698/1, 9/4	Gmina miasta Tychy (MOSiR)
14.	ul. Armii Krajowej	**Park Franciszka i Klary**	2488/153	Gmina miasta Tychy
15.	Al. Niepodległości, ul. Beskidzka	**Park Łabędzi przy Szpitalu Wojewódzkim**	1347/32	Gmina miasta Tychy
16.	ul. Jaśkowicka	**Park Jaworek**	4716/50	Gmina miasta Tychy

8.2 Budynki współczesne o wyróżniających się cechach architektonicznych w przestrzeni miasta

Id	Adres	Opis	Numer działki	Właściciel
1.	Al. Niepodległości 49	**Siedziba UM Tychy** – 1970 r., przebudowany w 2008 r.(dobudowano podcienie i zewnętrzna winda) arch. arch. Wacław Jaciow, Emilan Piasecki, Kazimierz Wejchert, konstruktor Wojciech Przybecki	1467/32	Gmina miasta Tychy
2.	Al. Niepodległości 53	**Szkoła Muzyczna** , dawny Dom Organizacji Społecznych, arch. arch.: Wacław Jaciow, Emilian Piasecki, Kazimierz Wejchert	904/32	Gmina miasta Tychy (Zespół Szkół Muzycznych)
3.	Al. Niepodległości 55	**Zespół banków** arch. Marek Dziekoński	1266/32	prywatna
4.	ul. Czysta 31-35	**Pierwszy wieżowiec tzw. Chełmek** - 1960 r. arch. Władysław Jarnicki, konstrukcja Wojciech Przybecki,	2424/65	Gmina miasta Tychy oraz użytkownicy wieczyści

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

5.	ul. Edukacji 11	**Technikum budowlane z łupiną nad wejściem** (1959-62) arch. arch.: Andrzej i Maria Czyżewscy, współpraca Bożena Włodarczyk	5811/70	Gmina miasta Tychy (Zespół Szkół Nr 5)
6.	ul. Edukacji 15	**NOT dawny Klub Górniczy**- 1963 r. arch. Marek Dziekoński	497/13	Gmina miasta Tychy oraz użytkownicy wieczyści
7.	ul. Gen de Gaulle"a 2	**Lodowisko**, Stadion zimowy – 1977 r. Arch. Marek Dziekoński, konstruktor Jerzy Manjura	997/32	Gmina miasta Tychy (MOSiR)
8.	ul. Dmowskiego 31-33	**„Brama słońca**"- 1980 r. arch. Zdzisław Łojewski,	5042/58	Gmina miasta Tychy (TSM „OSKARD"
9.	ul. Kardynała Hlonda	**Teatr Mały** arch. Wacław Jaciow	1954/52	Gmina miasta Tychy
10.	ul. Elfów 9	**Gimnazjum nr 12**, dawna SP 12 arch. arch.: Z. Jaroszyński, T. Stramowski, T. Uniejewski	4783/70	Gmina miasta Tychy (Zespół Szkół Nr 2)
11.	ul. Edukacji 62	**Budynek III LO**, dawna SP 15, z mozajką Franciszka Wyleżucha w holu arch. Zdzisław Łojewski, obecnie budynek zmodernizowany przez Roberta Skitka	652/13	Gmina miasta Tychy (LO Nr III)
12.	ul. Kopernika 5	**Kościół pw. Św. Jana Chrzciciela** – 1958 r. arch. Zbigniew Weber, konstruktor Tadeusz Szczęsny; rozbudowany w latach 1982-83; wewnątrz malowidło Chrystusa na ołtarzu Zbigniewa Webera oraz droga krzyżowa Reginy Lipeckiej	2768/40	własność wyznaniowa
13.	ul. Myśliwska 43	**Kościół pw. Św. Ducha** – 1982 r. arch. Stanisław Niemczyk, współpraca arch. Grzegorz ratajski, arch. Wojciech Czech, konstruktor Jerzy Manjura; wewnątrz polichromie Jerzego Nowosielskiego (1976-82 r.)	1096/39, 1094/53	własność wyznaniowa
14.	ul. ks. Tischnera 50	**Kościół p.w. Bł. Karoliny Kózkówny** – 1993- 2000 r. arch. Grzegorz Ratajski, konstrukcja Marian Kręzel; wewnątrz polichromie i droga krzyżowa Romana Kalarusa i Agnieszki Piech-Kalarus; stacje drogi krzyżowej wokół kościoła Antoni Toborowicz	562/89	własność wyznaniowa
15.	Pl. Zbawiciela 1	**Kościół p.w. św. Maksymiliana Kolbe** – 1996 r. arch.: Bożena i Janusz Włodarczyk, konstruktor Jerzy Manjura; wewnątrz: malowidło na ołtarzu i droga krzyżowa Stanisława Kluski	2493/74, 2495/75	własność wyznaniowa

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

16.	U zbiegu ulic: Paprocańskiej i Przemysłowej	**Kościół św. Franciszka i Klary** – w budowie od 2000r. arch. Stanisław Niemczyk, współpraca arch. arch. Anna i Robert Wojteccy, konstruktorzy Marta i Leszek Weszke	1956/47, 2177/28, 1155/2, 1183/47, 2296/31, 1188/37	własność wyznaniowa
17.	ul. Romana Dmowskiego 27	**Budynek PKO** – 2002 r. arch. Wojciech Wojciechowski, Wojciech Machowski z zespołem	4717	prywatna
18.	ul. Sikorskiego 100	**Piramida Zdrowia i Urody**- 2004 r. arch. arch. Krzysztof Barysz, Aleksander Nowacki, We wnętrzach malowidła ścienne Sławomira Żukowskiego		prywatna
19.	ul. Dąbrowskiego 40	**Poczta główna** – 2002 r. arch. arch. Jerzy Suchanek, Jan Lewandowski, konstruktor Elżbieta Grzesiak	1160/32	prywatna
20.	ul. Darwina 25	**Budynek mieszkalny wielorodzinny z usługami** – 2002 r. arch. Ryszard Mendrok, konstruktor Marian Krężel	999/32	prywatna
21.	ul. Barona 30	**Wielofunkcyjny Budynek Usługowy** – 2006 r. arch. Wojciech Michalski, współpraca arch. Andrzej Wróblewski, arch. Marek Kuszewski	4797/33	Gmina miasta Tychy
22.	ul. Edukacji 7	**Stadion miejski** - 2015 r. Projekt: Pergo-Projekt Biuro Architektoniczne z siedzibą w Krakowie	5687/70, 5694/70, 4759/70	mieszana

8.3 Współczesne rzeźby miejskie i inne formy miejskich instalacji

(nie ujęte w wykazie rzeźb plenerowych z lat 60” i 70”)

Id	Adres	Rzeźba	Numer działki	Właściciel
1.	Rynek w Starych Tychach	**Fontanna z wydrami**, 2008 r. Projekt: Wojciech Klasa, Realizacja rzeźb: Piotr Maksym.	2009/47	Gmina miasta Tychy
2.	Plac Baczyńskiego	**Instalacja upamiętniająca twórczość Krzysztofa Kamila Baczyńskiego**, 2010 r. Projekt: Mariusz Chodorek, Łukasz Łyduch.	4844/33	Gmina miasta Tychy
3.	Plac Baczyńskiego	**Fontanna w formie dmuchawca**, 2009 r. Projekt: Wojciech Klasa	4844/33	Gmina miasta Tychy

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

4.	Na skwerze przed uczelnią	**„Stary Alojz”,** 2007 r. Autor: Augustyn Dyrda	5456/70	Gmina miasta Tychy
5.	Plac Grażyny Bacewicz	**Gąska Balbina**, 2010 r. Autor: Robert Sobociński	4788/33	TTBS Spółka zo.o.
6.	Al. Niepodległości	**Rzeźba upamiętniająca Ryśka Riedla**, 2011 r. Autor: Tomasz Wenklar	1385/32	Gmina miasta Tychy
7.	ul. Darwina Oś. Zielona	**Rzeźba upamiętniająca Hannę i Kazimierza Wejchertów**, 2013 r. Autor: Tomasz Wenklar	1385/32	Gmina miasta Tychy
8.	Plac na oś. K	**Karolinka**, 2014 r. Autor: Tomasz Wenklar	3322/50	Gmina miasta Tychy
9.	U zbiegu ulic: Trzy Stawy i Grota Roweckiego	**Rzeźba plenerowa „Kąpiąca się”**, 2013 r. Autor: Tomasz Wenklar	526/13	TTBS Spółka zo.o.

9. Instytucje związane z opieką i ochroną dziedzictwa kulturowego

9.1 Muzea:

9.1.1 Muzeum Miejskie w Tychach

Dział Historii Miasta zajmuje się gromadzeniem, przechowywaniem i udostępnianiem materiałów dokumentujących historię Tychów i ziemi pszczyńskiej w jej historycznych granicach. W zbiorach szczególną uwagę zwracają bogata kolekcja pocztówek z ziemi pszczyńskiej, dokumentacja pisana i obrazowa poświęcona znanej i zasłużonej rodzinie Krzyżowskich, dokumentacja związana z budową miasta Nowe Tychy. Najcenniejsze nabytki to m.in. osiemnastowieczne drzwi i kamień z inskrypcją z Huty Paprockiej, tyskie sztandary niemieckiego chóru męskiego z 1907 roku i Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” z 1923 roku, kroniki szkół (najstarsza prowadzona w latach 1860-1909).

Dział Etnologii tworzy kolekcję dokumentującą tradycje kulturowe na ziemi pszczyńskiej. W zbiorach Działu znajduje się 1913 obiektów (stan na koniec 2014 roku), m.in. bogata kolekcja pszczyńskiego stroju ludowego, przedmioty codziennego użytku, meble, akcesoria obrzędowe, dewocjonalia. Najciekawsze obiekty to m.in.: wyposażenie warsztatu szewskiego z okresu

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

międzywojennego, kostiumy grupy obrzędowej „Mikołaje" z Łąki, kolekcja rzeźb Antoniego Toborowicza, obrazy Józefa Kłyka z Bojszów.

Dział Sztuki gromadzi dzieła artystów związanych z miastem. Liczącą obecnie 498 obiektów kolekcję tworzą eksponaty z zakresu rysunku, malarstwa, grafiki i rzeźby. Najcenniejsze nabytki to: obrazy olejne Jerzego Nowosielskiego, Stanisława Mazusia oraz Jana Dudkiewicza; akwarele Ireneusza Botora; grafiki Jana Nowaka, Stanisława Kluski, Adama Romaniuka i Joanny Piech; rzeźby Augustyna Dyrdy oraz Tomasza Wenklara.

Dział Fotografii gromadzi fotografie związane z rozwojem przestrzennym Tychów oraz fotografie dokumentujące życie społeczno-polityczne, kulturalno-artystyczne miasta i okolicy. Liczącą na koniec 2014 roku 4339 obiektów tworzy kolekcje fotografii archiwalnej i współczesnej. Najcenniejsze nabytki to kolekcje autorskie: Andrzeja Czyżewskiego, Michała Cały, Janusza Włodarczyka, Krzysztofa Pileckiego, Ryszarda Czerwona, Zygmunta Wieczorka, Stanisława Kasprowicza, Zygmunta Kubskiego oraz Stanisława Gadomskiego.

9.1.2 Tyskie Browarium – otwarta w 2004 r. instytucja muzealna, w której zgromadzono eksponaty dotyczące tradycji i historii Tyskich Browarów Książęcych oraz kolekcje fotografii, kufli, beczek, butelek, podkładek i wiele innych eksponatów związanych z piwem. Do 2010 muzeum funkcjonowało pod nazwą „Tyskie Muzeum Piwowarstwa", znajduje się na terenie Tyskich Browarów Książęcych, w odnowionym budynku kościoła ewangelickiego z 1902. Od czerwca 2005 muzeum realizuje letnie akcje nocnego zwiedzania browaru pod hasłem „Zobacz Browar Nocą". To spektakle z udziałem aktorów amatorów wcielających się w historyczne postacie z historii tyskiego browaru. Projekt ten zdobył w grudniu 2007 r. wyróżnienie w konkursie na „Najlepszy Event Roku 2007" (Złote Spinacze)

9.1.3 Muzeum Miniaturowej Sztuki Profesjonalnej Henryk Jan Dominiak

Aktualnie tyskie Muzeum Miniaturowej Sztuki Profesjonalnej Henryk Jan Dominiak mieści 256 dzieł ogółu sztuk plastycznych artystów Rzeczypospolitej Polskiej, Węgier, Ukrainy, Włoch oraz Brazylii, 74 emblematy znanych firm światowych, 46 sztuk odznak i medali pamiątkowych reprezentujących falerystykę, 45 rarytasów z zakresu symboliki, 6 unikatów heraldyki i wreszcie 1 egzemplarz broni białej oraz 1 eksponat z zakresu techniki. Cały zbiór muzealny ogółem liczy 429 eksponatów i jest prezentowany w szklanych gablotach. Zebrane zbiory pochodzą od artystów i osób prywatnych jako dary dla Muzeum.

9.1.4 Muzeum Śląskiego Września 1939 w Tychach

Zostało otwarte 11 maja 2013 podczas VIII Festynu Majowego. Mieści się w schronie pod Gimnazjum nr 1 im. Armii Krajowej. Właścicielem wszystkich zbiorów jest Arkadiusz Dominiec, pasjonat historii, dowódca grupy rekonstrukcyjnej 73 Pułk Piechoty. Wśród eksponatów znajdują się m.in. komplet umundurowania po majorze Ksawerym Święcickim z 10. Brygady Kawalerii Zmotoryzowanej gen.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Maczka, podstawową broń wykorzystywaną w kampanii wrześniowej m.in. broń typu CKM, RKM oraz jeden z siedmiu zachowanych w Polsce egzemplarzy armatki przeciwpancernej Bofors kaliber 37 mm.

W muzeum można także oglądać żołnierskie chlebaki, maski przeciwgazowe, hełmy, bagnety oraz czynną radiostację dywizyjną typu N1 wraz z kluczem do nadawania alfabetu Morse'a.

9.1.5 Muzeum Maszyn Biurowych "Typewriter" w Tychach przy ul. Wojska Polskiego 18 – Muzeum, które powstało na bazie gromadzonych zbiorów przez prywatnego kolekcjonera a zarazem mechanika maszyn biurowych. Jan Kałuża przez okres 37 lat zgromadził ponad 300 eksponatów. składają się: maszyny do pisania (w tym także alfabetem Braille'a), maszyny do liczenia oraz inne urządzenia biurowe (dziurkacze, zszywacze, datowniki). Najstarszy eksponat - maszyna do pisania amerykańskiej firmy Odell - pochodzi z 1882 roku.

9.2 Inne instytucje kultury:

9.2.1 Teatr Mały

Teatr Mały otworzył swe podwoje w 1965 roku. Przechodził różne koleje losu, pełnił funkcję zakładowych domów kultury najpierw KWK „Ziemowit", potem Fabryki Samochodów Małolitrażowych. Od stycznia 1994 roku (już tylko w części budynku) zaczął funkcjonować jako placówka miejska. Od 2000 roku jest samorządową instytucją kultury. Teatrowi Małemu podlegają pomieszczenia Pasażu Kultury Andromeda: Arteteka – miejsce, w którym można poszerzać swoją wiedzę z zakresu sztuki. Posiadamy księgozbiór oraz wydawnictwa ciągłe m.in. z dziedziny teatrologii, filmu oraz malarstwa. Użytkownikom udostępniane są również laptopy z dostępem do internetu oraz duży monitor z podłączonymi słuchawkami bezprzewodowymi umożliwiający wyświetlanie materiałów audiowizualnych.

Laboratorium Sztuki – jest to sala teatralno-projekcyjna, w której odbywają się spektakle kameralne oraz profesjonalne projekcje filmowe. Jak sama nazwa wskazuje, miejsce to zostało stworzone z myślą o eksperymentach artystycznych, chęci sprawdzenia gdzie przebiegają granice sztuki, o ile takowe w ogóle istnieją.

Miejska Galeria Sztuki *Obok* – sala wystawiennicza oraz biura MGSz *Obok*.

9.2.2 Miejskie Centrum Kultury w Tychach

Miejskie Centrum Kultury w Tychach powołane zostało do życia w 2000 roku jako jednostka budżetowa gminy. Od stycznia 2006 r. MCK jest samorządową instytucją kultury. Jego zadaniem jest zaspokajanie potrzeb mieszkańców miasta w dziedzinie dostępu do szeroko pojętej kultury, prowadzi działalność w zakresie upowszechniania kultury i sztuki. Wizytówką instytucji MCK są największe imprezy plenerowe i festiwale w mieście, koncerty, wystawy. Ponadto tyskie MCK prowadzi stałe zajęcia w sekcjach i kołach zainteresowań.

9.3 Szlaki turystyczne:

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

9.3.1 Szlak Zabytków Techniki z obiektami: Browar Książęcy, Browar Obywatelski,

Jest to tematyczny, samochodowy szlak turystyczny o zasięgu wojewódzkim, który łączy obiekty związane z dziedzictwem przemysłowym województwa śląskiego. Obecnie tworzy go 36 obiektów (m.in.: Kopalnia Guido w Zabrzu, Skansen Górniczy Królowa Luiza w Zabrzu, Kopalnia Rud Srebrnych w Tarnowskich Górach, Muzeum Chleba w Radzionkowie, Browar w Żywcu, Osiedle Giszowiec, Osiedle Nikiszowiec, Muzeum Energetyki w Łaziskach Górnych, Muzeum Drukarstwa w Cieszynie, Muzeum Produkcji zapałek w Częstochowie). W ciągu ostatnich pięciu lat odwiedziło go prawie 3 miliony turystów. W 2010 r. Szlak dołączył do Europejskiego szlaku Dziedzictwa Przemysłowego (European Route of Industrial Heritage – ERIH). W tym samym roku został nagrodzony Złotym Medalem Targów Poznańskich dla najlepszego produktu turystycznego w Polsce.
19 października 2006 w Tyskim Muzeum Piwowarstwa odbyło się uroczyste otwarcie Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego.

9.3.2 Szlak miejski „Od socrealizmu do postmodernizmu”.

Tychy - niezwykłe unikatowe miasto. Atrakcyjne dla miłośników historii najnowszej, zwłaszcza ostatnich sześćdziesięciu lat, a także dla wszystkich zainteresowanych historią architektury i urbanistyki. To jakby wielka plenerowa wystawa. Realizowane w kolejnych latach osiedla i obiekty układają się w atrakcyjny ciąg zwiedzania – od zabytków socrealizmu po dzieła postmodernizmu. Wszystko to na stosunkowo niewielkim obszarze , który można spenetrować w ciągu kilkugodzinnego spaceru.[69]
Szlak turystyczny pieszy lub rowerowy, składający się z 23 punktów oznakowanych w terenie (wg indywidualnego projektu), na których umieszczona jest informacja o wybranym obiekcie i jego historii.
19 października 2006 w Tyskim Muzeum Piwowarstwa odbyło się uroczyste otwarcie Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego.

9.3.3 Szlak kulinarny „Śląskie Smaki”

9.3.3.1 Restauracja - Kurna Chata

9.3.3.2 Restauracja Pod Prosiakiem

9.3.3.3 Restauracja - U Przewoźnika

9.3.3.4 Restauracja Enklawa

9.3.4 Organizacje pozarządowe

9.3.4.1 Stowarzyszenie Historyczne „ORZEŁ” im. mjr Władysława Raginisa

III. UWARUNKOWANIA WŁASNOŚCIOWE i OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA TYCHY

[69] Maria Lipok-Bierwiaczonek Przewodnik po szlaku miejskim „Od socrealizmu do postmodernizmu”

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

W Gminnej ewidencji zabytków miasta Tychy figuruje 392 nieruchomości t.j. 57 budynków wpisanych do rejestru zabytków, 303 budynki objęte ewidencją , 9 nieruchomości na których znajdują się mozaiki z lat 60' i 70' XX w., 3 cmentarze, 20 stanowisk archeologicznych.

Budynki wpisane do rejestru zabytków, położone na terenie miasta, nie stanowią własności gminy. Zabytkowe zespoły stanowią własność prywatną i są po kompleksowej rewitalizacji (Browar Książęcy - lata 90-te XX w., Budynek Banku Spółdzielczego przy ul Damrota 41 – lata 1993-97), budynek kościoła p.w. św. Marii Magdaleny, własność wyznaniowa – (renowacja w latach 2006-2007) lub w trakcie prac renowacyjnych i rewitalizacyjnych (Zespół Browaru Obywatelskiego, Zespół Pałacowo-Parkowy, Zespół Huty Paprockiej). W odniesieniu do w/w obiektów, zadania gminy polegają na współpracy z właścicielami zabytków, eliminującej sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.

Pozostałe budynki ujęte w Gminnej ewidencji zabytków miasta Tychy wymagają działań celem zachowania i poprawy stanu konserwatorsko-technicznego, zwłaszcza koncentracji na działaniach służących zachowaniu układów i zespołów przestrzennych na podstawie opracowanych wcześniej programów rewitalizacji. Wskazane jest sukcesywne obejmowanie tych obiektów ochroną prawną na zasadzie zapisu w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Zarówno osiedle A, jak i osiedle B to zespoły budynków mieszkalnych wielorodzinnych, które stanowią własność mieszaną, ze wzrastającym udziałem prywatnej własności. Tylko budynki szkół i przedszkoli stanowią własność gminy.

Struktura własności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie miasta Tychy

Obiekty zabytkowe		własność				
		komunalna	prywatna	wyznaniowa	państwowa	inna
1.	Zespół browarny Browar Książęcy		100%			
2.	Kościół p.w. Św. Marii Magdaleny			100%		
3.	Zespół pałacowo-parkowy		100%			
4.	Zespół zabudowy Huty Paprockiej		100%			
5.	Bank Spółdzielczy przy ul. Damrota 41		100%			
6.	Zespół zabudowy d. Browaru Obywatelskiego					100%[1]
7.	Budynek d. kasyna browaru obywatelskiego					100%[1]

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Struktura własności zabytków nieruchomych ujętych w Gminnej ewidencji zabytków położonych na terenie miasta Tychy						
Obiekty zabytkowe		własność				
		komunalna	prywatna	wyznaniowa	państwowa	inna
1.	Osiedle robotnicze przy ul. Browarowej (8 budynków mieszkalnych)					8 budynków[1] (100%)
2.	Osiedle robotnicze d. Zakładu Celulozy i Papieru	9 budynków (100%)				
3.	d. Zakład celulozy i Papieru					1 budynek[1] (100%)
4.	Osiedle A (52 budynki)	5 budynków usługowych (9,6%)				budynki mieszkalne z rosnącym udziałem prywatnych podmiotów[2] (90,4%)
5.	Osiedle B (89 budynków)	5 budynków usługowych (5,6%)	1 budynek (1,15%)		1 budynek (1,15%)	budynki mieszkalne z rosnącym udziałem prywatnych podmiotów[2] 1 budynek[1] (92,1%)
6.	Stare Tychy (43 budynki)	2 budynki (4,6%)	35 budynków (81,4%)	3 budynki (6,9%)		1 budynek[1] 2 budynki[2] (7,1%)
7.	Cielmice (20 budynków)	1 budynek (5%)	19 budynków (95%)			
8.	Budynki indywidualne (81 budynków)	9 budynków (11,1%)	63 budynki (77,7%)			8 budynków[1] 1 budynek[2] (11,2%)

1- Skarb państwa; wieczyste użytkowanie,
2- Gmina miasta Tychy; wieczyste użytkowanie,

Historyczne obszary położone w granicach miasta, które należy zachować z uwagi na jednorodne cechy historyczne, właściwe dla okresu, w którym powstawały to:

a) historyczne układy przemysłowe:

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- ⇨ Zespół przemysłu Browar Książęcy,
- ⇨ Zespół przemysłu Browar Obywatelski z osiedlem,
- ⇨ Osiedle robotnicze oraz dawna Fabryka Celulozy i Papieru na Czułowie,

b) **historyczne układy urbanistyczne:**

- ⇨ Zespół zabudowy Starych Tychów,
- ⇨ Osiedle A,
- ⇨ Osiedle B,
- ⇨ Osiedle robotnicze przy ul. Browarowej,
- ⇨ Osiedle robotnicze dawnego Zakładu Celulozy i Papieru

c) historyczne układy ruralistyczne:

- ⇨ Zespół wsi Cielmice,

d) parki, ogrody i inne tereny zieleni;

- ⇨ Ośrodek wypoczynkowy „Paprocany" oraz otoczenie Huty Paprockiej,
- ⇨ Zespół parkowo-pałacowy przy ul. Katowickiej,
- ⇨ Park Północny,
- ⇨ Park Górniczy,
- ⇨ Park Miejski,
- ⇨ Skwer Niedźwiadków,
- ⇨ Park św. Franciszka z Asyżu
- ⇨ Park Łabędzi
- ⇨ Skwer przy ul. Kardynała Hlonda
- ⇨ Zieleń przy Browarze Obywatelskim,

e) zabytkowe cmentarze:

- o cmentarz rzymsko-katolicki otaczający budynek kościoła p.w. św. Marii Magdaleny (najstarsze zachowane pochówki z XIX wieku wraz z założonym w połowie lat 30 XX w. przy ulicy Nowokościelnej [Stare Tychy],
- o cmentarz rzymsko-katolicki z I poł. XX w. u zbiegu alei Piłsudskiego i ulicy Armii Krajowej (pierwszy pochówek w 1945 r.),
- o cmentarz rzymsko-katolicki z lat 50. XX w., w Urbanowicach przy ulicy Kościelnej,

f) elementy kompozycji krajobrazu kulturowego:

- ⇨ dominanta – wieża kościoła pw. Św. Marii Magdaleny zamykająca perspektywę ulic: Bibliotecznej, Kościuszki, Bocheńskiego i Braterskiej,
- ⇨ sylwety ulic dzielnicy Stare Tychy: Damrota, Sienkiewicza, Kościuszki,
- ⇨ widok od strony południowej na przedpole browaru Książęcego i założenie parkowe Pałacu wraz z przyległą doliną Potoku Tyskiego,
- ⇨ widok na otoczenie kościoła w Urbanowicach z cmentarzem,

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

⇨ widok z Górki Cielmickiej (obok kaplicy św. Tekli) na panoramę miasta.

Generalne wytyczne konserwatorskie:

- należy dążyć do zachowania i utrzymania pierwotnej formy architektonicznej budowli i budynków z zachowaniem oryginalnej substancji historycznej, zwłaszcza stolarki okiennej i drzwiowej oraz kolorystyki (utrzymanie kształtu i pokrycia dachu, rozmiarów i kształtu otworów okiennych i drzwiowych),
- należy sukcesywnie poddawać pracom konserwatorskim obiekty małej architektury (rzeźby plenerowe i elementy wystroju budynków np. mozaiki, a również cenne elementy krajobrazu -krzyże przydrożne),
- należy opracowywać dokumentację ewidencyjną budynków zabytkowych,
- dla celów edukacyjnych należy opracować i wydać publikacje pogłębiające wiedzę na temat zasobu dziedzictwa kulturowego miasta,
- należy podjąć działania związane z planowym kształtowaniem krajobrazu kulturowego miasta,
- należy rozwijać współpracę z innymi gminami w zakresie programów o charakterze regionalnym,
- należy rozbudowywać elektroniczny dostęp do zasobu dokumentacji archiwalnej oraz informacji o wszelkiego typu źródłach dotyczących historii i zasobu zabytków w mieście.

Obiekty rekomendowane do objęcia ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków, z uwagi na walory historyczne i artystyczne:

Zabytki ruchome:

1. Kapliczka słupowa położona przy ul. Nowokościelnej 19 w Tychach z 1730 r.
2. Kapliczka słupowa położona przy ul. Żorskiej w Tychach z XVIII w.
3. Krzyż przydrożny z kamienia przy ul. Hutniczej w Tychach z 1889 r.
4. Krzyż przydrożny z kamienia przy ul. Jankowickiej w Tychach z 1819 r.
5. Krzyż przydrożny z kamienia przy ul. Cielmickiej 52 w Tychach z 1849 r.
6. Krzyż przydrożny z kamienia przy ul. Urbanowickiej 52 w Tychach z 1917 r.
7. Krzyż przydrożny z kamienia przy ul. Jaroszowickiej/Ligonia w Tychach z 1889 r.
8. Krzyż kamienny na cmentarzu przy ul. Nowokościelnej w Tychach z 1795 r.

Historyczne układy urbanistyczne rekomendowane do objęcia ochroną na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego:

1. Osiedle „A”;
2. Stare Tychy;
3. Osiedle B;
4. Cielmice;
5. Osiedle robotnicze przy ul. Browarowej;

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

6. Osiedle robotnicze dawnego Zakładu Celulozy i Papieru.

Obiekty rekomendowane do włączenia do Gminnej ewidencji zabytków miasta Tychy:

1. Budynki o walorach historycznych:
   - Szkoła Nr 1 przy Pl. Wolności 4 (1900 r.),
   - Budynek d szkoły ewangelickiej przy ul. Nowokościelnej 34 (1889 r.)
   - Przedszkole przy ul. Myśliwskiej 102 (stara szkoła 1884 r.)
2. Rzeźby plenerowe z lat 60’ i 70’ wg wykazu zgodnie z załącznikiem Nr 4

IV. ANALIZA SWOT DOTYCZĄCA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA TYCHY

Przy wyznaczaniu działań dla poniższych celów priorytetowych stosowano zasadę referencyjności względem *Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017*, *Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2014-2017* oraz innych dokumentów wymienionych powyżej.

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE MAJĄCE WPŁYW NA DZIEDZICTWO KULTUROWE MIASTA TYCHY	
MOCNE STRONY	**SŁABE STRONY**
1. Zasoby dziedzictwa kulturowego- zlokalizowane w mieście zabytki przemysłu: Browar Książęcy i Browar Obywatelski położone na Szlaku Zabytków Techniki; **2.** Specyfika miasta wynikająca z jego historii jako jednego z miast socrealistycznych budowanych od podstaw. Na tą specyfikę składają się m.in.: zachowane czytelne układy urbanistyczne: osiedle A, osiedle B, architektura socmodernizmu oraz unikatowe dekoracje o stylistyce socrealistycznej; **3.** Opracowana i przyjęta gminna ewidencja zabytków; **4.** Utworzenie stanowiska Miejskiego Konserwatora Zabytków; **5.** Szlak miejski „Od socrealizmu do	**1.** Niskie standardy w estetce niektórych przestrzeni publicznych składających się na krajobraz kulturowy miasta; **2.** Brak odpowiedniego oznakowania i ekspozycji obiektów zabytkowych; **3.** Brak wykorzystania potencjału turystycznego; **4.** Degradacja i niski standard niektórych zabytkowych obiektów i budynków; **5.** Brak wystarczających środków finansowych na rewaloryzacje obiektów zabytkowych; **6.** Niewielka ilość społecznych opiekunów zabytków; **7.** Brak systemu informacji elektronicznej o historii miejskich zabytków; **8.** Brak digitalizacji materiałów źródłowych dotyczących dziedzictwa kulturowego miasta;

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

postmodernizmu"; **6.** Działalność Muzeum Miejskiego w Tychach;	**9.** Brak świadomości społecznej dotyczącej znaczenia opieki nad zabytkami oraz ochrony dziedzictwa kulturowego;
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
1. Uchwalenie ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu; **2.** Zewnętrzne źródła finansowania na ochronę i opiekę nad zabytkami; **3.** Wzrost zainteresowania dziedzictwem kulturowym; **4.** Wzrost świadomości społecznej i poczucia odpowiedzialności dotyczącej świadomego kształtowania krajobrazu kulturowego w przestrzeni publicznej miasta; **5.** Położenie na Szlaku zabytków techniki obiektów: Browar książęcy, Browar Obywatelski; **6.** Upowszechnianie się zintegrowanego podejścia do zagadnienia dziedzictwa kulturowego; **7.** Wdrożenie Krajowej Polityki Miejskiej (rewitalizacja, kształtowanie przestrzeni); **8.** Sukcesywne wpisywanie do rejestru zabytków wartościowych obiektów i uzyskiwanie dzięki temu szerszych możliwości dla pozyskiwania dotacji zewnętrznych; **9.** Stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej, wykorzystującej potencjał kulturowy i architektoniczny miasta; wzrost znaczenia sektora turystyki; **10.** Poprawa wizerunku gminy i wzrost jej konkurencyjności;	**1.** Mała skuteczność uregulowań prawnych w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami; **2.** Niewydolność systemu finansowania ochrony i konserwacji zabytków; **3.** Brak środków finansowych na renowację i rewitalizację zabytków; **4.** Dominująca moda na unifikację i globalizację cech architektonicznych przestrzeni kulturowej miast; **5.** Nieuzasadniona wymiana zabytkowej tkanki budynków na współczesną (drzwi, okna, elementy wystroju itd.); **6.** Brak uregulowań dotyczących reklam w przestrzeni miasta; **7.** Brak planów miejscowych, dla obszarów zabytkowych i przestrzeni publicznych **8.** Zatarcie wartości architektonicznych; urbanistycznych i krajobrazu poprzez brak uregulowań w zakresie kolorystyki;

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

V. ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA TYCHY

1. Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Tychy określa cele zgodne z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, służące podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowaniu i koordynowaniu prac związanych z ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego miasta oraz ich promowaniu.

   Bazująca na ocenie tej specyfiki, zaprezentowana powyżej, analiza SWOT posłużyła do skonstruowania głównych założeń gminnego programu opieki nad zabytkami.

   Zadania wynikające z dziedzictwa kulturowego miasta Tychy na lata 2015-2019 powinny uwzględniać następujące priorytety:

PRIORYTET I: DBAŁOŚĆ O ZASÓB DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA Z UWZGLĘDNIENIEM EKSPOZYCJI ZABYTKÓW

PRIORYTET II: SKUTECZNE ZARZĄDZENIE ZASOBEM DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

PRIORYTET III: DOKUMENTOWANIE I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA

2. **Kierunki działania:**

PRIORYTET I: DBAŁOŚĆ O ZASÓB DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA Z UWZGLĘDNIENIEM EKSPOZYCJI ZABYTKÓW	
Kierunki działań	Zadania
Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych	▪ Opracowanie zasad renowacji budynków na osiedlu „ A” i podjęcie uchwały w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ▪ Kontynuacja rewitalizacji osiedla „B” ▪ Ustalenie harmonogramu prac remontowych i konserwacyjnych dla zabytkowych obiektów

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

	miejskich ▪ Rewitalizacja Osady Czułów ▪ Zabezpieczenie planowych działań pielęgnacyjnych parków i cmentarzy ▪ Wspieranie przedsięwzięć zmierzających do zachowania zabytków nie stanowiących własności gminy ▪ Monitorowanie stanu zachowania obiektów zabytkowych ▪ Przenoszenie na grunt lokalny najnowszych doświadczeń w zakresie technologii renowacji obiektów zabytkowych
Kształtowanie krajobrazu kulturowego miasta z uwzględnieniem ekspozycji zabytków	▪ Uporządkowanie obecności reklam w krajobrazie i przestrzeni publicznej miasta ▪ Zdefiniowanie walorów krajobrazu kulturowego miasta i wskazanie obszarów, które stanowią przedpola ekspozycji zabytków, punkty i osie widokowe ▪ Opracowanie standardów w zakresie stosowanych materiałów i technologii, elementów wystroju i małej architektury w obszarach objętych ochroną konserwatorską
PRIORYTET II: SKUTECZNE ZARZĄDZENIE ZASOBEM DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
Działania prawne związane z ochroną zabytków	▪ Okresowa (co roku) weryfikacja gminnej ewidencji zabytków ▪ Wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków ▪ Dbałość o staranność i precyzję w zapisach planów miejscowych dla obszarów zabytkowych ▪ Monitoring stanu prawnego obszarów i obiektów zabytkowych ▪ Okresowa aktualizacja „Planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Działania organizacyjne związane z ochroną zabytków	▪ Bieżące zarządzanie gminną ewidencja zabytków ▪ Lokalna służba w zakresie ochrony zabytków - Miejski Konserwator Zabytków ▪ Współpraca z Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków ▪ Postulowanie przyspieszenia prac nad miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego dla obszarów miasta objętych ochrona konserwatorską ▪ Badania naukowe i ekspertyzy dotyczące zabytków i krajobrazu kulturowego miasta ▪ Prowadzenie monitoringu możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego
PRIORYTET III: DOKUMENTOWANIE I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA	
Dokumentowanie dziedzictwa kulturowego oraz oferta edukacyjna w zakresie lokalnego zasobu dziedzictwa kulturowego	▪ Promocja lokalnych zabytków oraz aktywizacja lokalnej społeczności w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa; ▪ Elektroniczna baza danych o zabytkach, digitalizacja źródeł pisanych i ikonograficznych dotyczących historii i dziedzictwa kulturowego miasta oraz stworzenie atrakcyjnej formy jej udostępnienia cyfrowego za pomocą urządzeń multimedialnych lub/oraz sieci rozległych (Internetu) poprzez portale internetowe; ▪ Promocja działań społecznych w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego ▪ Promowanie przykładów dobrych praktyk w sferze opieki nad zabytkami miasta Tychy ▪ Tworzenie i realizacja atrakcyjnych programów edukacyjnych dotyczących zabytków i tradycji na poziomach nauczania podstawowego i gimnazjalnego, min. poprzez projekty adresowane do dzieci i młodzieży realizowane przez Centrum

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

	Edukacji Obywatelskiej: – program „Ślady przeszłości –uczniowie adoptują zabytki"; – program Kulthurra!; – program „Etnolog – zaloguj się na ludowo" ▪ Tworzenie nowych szlaków kulturowych i ścieżek przyrodniczo-kulturowych, uzupełnianie istniejących

VI. INSTRUMENTY WDRAŻANIA I OCENA WYNIKÓW *Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Tychy*

1. Zadania określone w Programie będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

1.1 Prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących miedzy innymi: uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym stref ochrony konserwatorskiej, ewentualne utworzenie parku kulturowego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków i włączenie do gminnej ewidencji zabytków, obiektów stanowiących własność gminy;

1.2 Finansowych – obejmujących finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych przy obiektach zabytkowych będących własnością miasta Tychy lub jej jednostek oraz dotacje, subwencje, dofinansowania.

1.3 Koordynacji obejmującej między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez zapisy w dokumentach strategicznych województwa oraz gminy;

1.4 Społecznych obejmujących miedzy innymi działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;

1.5 Kontrolnych obejmujących miedzy innymi monitoring stanu zachowania zabytków i aktualizację gminnej ewidencji zabytków.

2. System monitoringu i aktualizowania Programu

Ustawa nakłada obowiązek sporządzania sprawozdań z realizacji programu co 2 lata. Sprawozdanie przedkładane Radzie Gminy powinno zawierać informację o ewentualnych zmianach w Gminnej ewidencji zabytków, informacje o działaniach podejmowanych na rzecz opieki nad zabytkami oraz o postulatach mieszkańców i właścicieli zabytków dotyczących ich ochrony.

Proces monitorowania będzie podlegał na przyglądaniu się zmianom, jakie zachodzą w wyniku realizacji celów przez podejmowanie inicjatyw, analizie zebranych danych i opracowaniu raportów.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

MIERNIKI		
Cel operacyjny	Proponowane mierniki monitorowania celu	Źródła
PRIORYTET I **Kierunek 1: Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych**	Wartość finansowa prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach gminnych	Informacja gminnych jednostek organizacyjnych
	Liczba obiektów poddanych pracom remontowo-konserwatorskim	Informacja gminnych jednostek organizacyjnych
	Liczba oględzin i kontroli stanu zachowania zabytków	
	Procent terenu miasta objętego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego lub uchwałą dotyczącą zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń	Statystyka gminy
PRIORYTET II **Kierunek 1: Działania prawne związane z ochroną zabytków**	Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków co roku	Stosowne zarządzenie prezydenta miasta
	Ilość decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Decyzje Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
	Poziom(w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami, w tym pochodzących z źródeł zewnętrznych	Budżet gminy. Statystyka gminy
	Wartość finansowa zrealizowanych programów rewitalizacyjnych	Budżet gminy. Statystyka gminy
	Liczba prywatnych właścicieli, przeprowadzających remonty, którym udzielono wsparcia i	Statystyka gminy

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

	pomocy organizacyjno-prawnej	
PRIORYTET III **Kierunek 1: Dokumentowanie dziedzictwa kulturowego oraz oferta edukacyjna w zakresie lokalnego zasobu dziedzictwa kulturowego**	Liczba wydawnictw informacyjno-promocyjnych o zabytkach miasta Tychy	Informacja gminnych jednostek organizacyjnych
	Liczba szkół, które wprowadziły do programu elementy nauczania dotyczące dziedzictwa kulturowego miasta	Informacja gminnych jednostek organizacyjnych
	Liczba zabytków ujętych w elektronicznej bazie danych oraz zdigitalizowanych źródeł pisanych i ikonograficznych	Informacja gminnych jednostek organizacyjnych
	Liczba turystów zwiedzających zabytki miasta	Dane od podmiotów zarządzających
	Liczba uczestników wydarzeń promujących lokalna tradycję, w tym: w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa;	Dane od podmiotów zarządzających
	Liczba mobilnych informatorów o zabytkach dla urządzeń typu smart fony, tablety, nawigacje GPS	

VII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Głównym koordynatorem niniejszego programu jest Miejski Konserwator Zabytków, przygotowujący program i wskazany do monitorowania jego efektów oraz prowadzenia znaczącej większości zawartych w nim zadań. Realizacja programu będzie się odbywać we współpracy z odpowiednimi wydziałami merytorycznymi Urzędu Miasta, instytucjami pozarządowymi oraz właścicielami, administratorami i użytkownikami obiektów zabytkowych położonych na terenie miasta. Ponadto program przewiduje współpracę z instytucjami szczebla wojewódzkiego, w szczególności z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

Źródła finansowania działań określonych w programie to:

- budżet miasta (środki własne lub dofinansowanie),
- środki prywatne,
- środki instytucji,

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- środki Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków,
- środki Ministerstwa Kultury,
- fundusze Unii Europejskiej,
- ulgi podatkowe.

Obowiązek utrzymania obiektów zabytkowych spoczywa na właścicielach tych obiektów.

Na dofinansowanie projektów związanych z pracami przy zabytkach oraz projektów pośrednio związanych z ochroną dziedzictwa (promocja, informacja, edukacja) przeznacza się:

1. środki finansowe z budżetu państwa przyznawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w programach ministerialnych, w tym:
   - dotacji na badania archeologiczne, jeżeli ich przeprowadzenie jest niezbędne w celu ochrony zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków, objętego ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
2. środki finansowe z Funduszy Europejskich, dystrybuowane na poziomie krajowym;
3. środki finansowe z Regionalnych Programów Operacyjnych, dystrybuowane na poziomie województw;
4. środki finansowe z europejskich programów specjalnych np. Norweski Mechanizm Finansowy;
5. środki wojewódzkie, przyznawane przez marszałków województw;
6. Funduszu dla organizacji pozarządowych;
7. środki finansowe z budżetu samorządów.

Informacje na temat funkcjonujących programów operacyjnych, działających w obszarze dziedzictwa kulturowego, ochrony i opieki nad zabytkami znajdują się na stronach internetowych Ministerstwa Kultury Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl) oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (www.mrr.gov.pl) .

W oparciu o zapisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 77) realizowane są zadania oparte o zasady współfinansowania ze środków publicznych. Dysponentami powyższych środków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków,
- organ stanowiący gminy.

Ochrona dziedzictwa kulturowego realizowana jest również z innych funduszy państwowych:

- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (np. zabytkowe założenia parkowe),
- Funduszu Kościelnego (nie obejmują wyposażenia wnętrz).

Znaczący udział w finansowaniu opieki nad zabytkami maja Fundusze europejskie. Nowa, zatwierdzona przez Parlament Europejski perspektywa finansowa na lata 2014-2020, przewiduje przyznanie Polsce 82,5

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

mld euro na realizacje polityki spójności. Znaczna cześć programów planowanych do realizacji jest już zatwierdzona i znajduje się w fazie realizacji.

W latach 2014-2020 w ramach funduszy strukturalnych będą działały następujące programy rozwojowe:

- Infrastruktura i Środowisko (realizacja programu wynosi ponad 28 miliardów euro, co stanowi 42% i dotyczy głównie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym).
- Inteligentny Rozwój.
- Wiedza. Edukacja i Rozwój.
- Polska Cyfrowa.
- Polska Wschodnia.
- Europejska Współpraca Terytorialna i Europejski Instrument Sąsiedztwa.
- Pomoc Techniczna.
- Regionalne Programy Operacyjne.

W latach 2014-2020 będą działały również inne programy rozwojowe, w ramach których można uzyskać środki finansowe na realizację projektów z obszaru kultury:

- Program Kreatywna Europa 2014-20120 przeznaczony dla sektorów audiowizualnych, kreatywnych, związany ze zwiększeniem dostępu do kultury.
- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy.
- **Regionalne Programy Operacyjne – w latach 2014-2020** na regionalne plany operacyjne przeznaczono 31,28 mld euro t.j. 40% funduszy polityki spójności. Województwo śląskie jest największym beneficjentem funduszy i alokacja tych środków wyniesie 3 476 937 134 euro. Uzgodniony Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przewiduje realizację zadań w ramach ***Ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania zasobów***. W ramach tego zadania wspierane będą zadania polegające na przeprowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych przy zabytkach i ich otoczeniu wraz z promocją obiektu. Wsparciem objęte będą również inwestycje polegające na zez pieczeniu obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożenia. Na finansowanie zadań w obszarze tego działania planuje się przeznaczyć 60 381 250 euro.

  Realizacja zadań z w ramach priorytetu **W*zrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw***, *na finansowanie* którego przeznaczono 207 988 898 euro może dotyczyć przedsięwzięć turystycznych, wykorzystujących potencjał turystyczny i kulturowy oraz walory krajobrazowo-przyrodnicze regionu.

  W ramach regionalnych programów operacyjnych jednym z instrumentów jest **Inicjatywa JESSICA.** Jest to europejskie wsparcie na rzecz trwałych inwestycji w obszarach miejskich w zakresie:

  - przebudowy starych lub nieużywanych budynków przemysłowych,
  - rewitalizacji terenów powojskowych i poprzemysłowych,

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

- **rewitalizacji miast**.

Źródłem finansowania opieki nad zabytkami mogą być też środki pozyskane od firm, fundacji, czy stowarzyszeń lub osób prywatnych funkcjonujących na danym terenie, które są efektem lokalnego patriotyzmu i przywiązania do swojej „małej ojczyzny".

VIII. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

W lutym 2013 r. w Urzędzie Miasta Tychy utworzono stanowisko Miejskiego Konserwatora Zabytków. Do zakresu jego działań należy m.in.: opracowanie gminnych programów opieki nad zabytkami, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, realizacja porozumień zawartych z organami administracji rządowej w zakresie ochrony zabytków, realizacja porozumień zawartych z organami administracji rządowej w zakresie ochrony zabytków, realizacja zadań wynikających z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz prowadzenie spraw z wiązanych z udzielaniem dotacji celowych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, w ramach środków zaplanowanych w budżecie Miasta Tychy.

Nakłady poniesione przez Miejski Zakład Budynków Mieszkalnych w Tychach w latach 2011- 2014 na rewitalizację obiektów gminnych ujętych w gminnej ewidencji zabytków

L.p.	**Nazwa zadania/ adres nieruchomości**	Rok wykonania	Koszt /zł/ brutto		
			Ogółem	Koszt poniesiony przez gminę	Koszt właścicieli
1.	**Rewitalizacja nieruchomości położonej przy Pl. Św. Anny 4-4c na osiedlu „A" obejmująca m. in.: opracowanie dokumentacji, remont i docieplenie budynku, wymianę tynków na tynki renowacyjne ciepłochronne z rekonstrukcją elementów architektury socrealistycznej: rzeźby górnika i hutnika, 2 płaskorzeźb oraz detali architektonicznych.**	2011-2013	1 417 682	1 088 406	329 275
2.	**Rewitalizacja nieruchomości położonej przy Pl. Św. Anny 6-6a na osiedlu „A" obejmująca m.in.: opracowanie dokumentacji, remont i docieplenie budynku, wymianę tynków na tynki renowacyjne ciepłochronne z renowacją sgraffita oraz rekonstrukcją detali architektonicznych.**	2011-2014	802 633	587 411	215 222
3.	**Rewitalizacja Placu Baczyńskiego w Tychach – Pasaż Kultury „Andromeda"; zmiana sposobu użytkowania byłego kina**	2010-2014	8 366 159	8 366 159	00

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

	Andromeda wraz z zagospodarowaniem terenu				
4.	**Adaptacja strychu z modernizacja instalacji w budynku przy ul. Katowickiej 145**	2013	168 800	168 800	00
5.	**Adaptacja strychu z modernizacja instalacji w budynku przy ul. Katowickiej 104**	2012-2013	276 757	276 757	00
6.	**Wykonanie zabezpieczeń przeciw pożarowych w budynkach przy ul. Katowickiej 104, 145, 225, 229, 231,**	2012-2013	503 988	503 988	00
7.	**Remont budynku przy ul. Katowickiej 235**	2013	94 151	94 151	00
8.	**Remont budynku przy ul. Katowickiej 231**	2013	54 240	54 240	00
9.	**Remont budynku przy ul. Katowickiej 227**	2013	95 000	95 000	00
10.	**Remont budynku przy ul. Katowickiej 223**	2013	65 675	65 675	00
	Razem		**11 845 084**	**11 300 587**	**544 497**

Zestawienie nakładów na remonty i modernizację obiektów zabytkowych planowanych do realizacji w latach 2015-2019 przez Miejski Zakład Budynków Mieszkalnych w Tychach

L.p.	Adres nieruchomości	Numer Wspólnoty Mieszkaniowej	Nakłady finansowe planowane w latach 2015-2019
Rewitalizacja nieruchomości osiedla A z rekonstrukcją elementów architektury socrealistycznej, w zakresie ocieplenia ścian zewnętrznych tynkami renowacyjnymi ciepłochronnymi z odtworzeniem istniejących detali architektonicznych, ocieplenia stropodachów, wymiany stolarki w nieruchomościach:			
1.	**Arctowskiego 3-3b**	**2/I**	**833 690**
2.	**Gen. Andersa 1-1b**	**3/I**	**871 592**
3.	**Gen. Andersa 3-3c**	**4/I**	**1 084 830**
4.	**Gen. Andersa 9-9c**	**7/I**	**1 049 263**
5.	**Gen. Andersa 12-12a**	**9/I**	**580 983**
6.	**Gen. Andersa 13-13c**	**10/I**	**1 026 663**
7.	**Asnyka 2-2d**	**11/I**	**1 531 946**
8.	**Asnyka 4-4c**	**12/I**	**873 166**

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

9.	**Asnyka 6-6c**	**13/I**	**1 096 266**
10.	**Arkadowa 3-3c**	**14/I**	**1 120 477**
11.	**Arkadowa 5-5 c**	**15/I**	**1 089 230**
12.	**Arkadowa 7-7c**	**17/I**	**1 151 157**
13.	**Arkadowa 8-8c, Pl. Św. Anny 5-5b**	**18/I**	**1 346 924**
14.	**Arkadowa 9-9c, 10-10c, Pl. Św.Anny 5-5b**	**19/I** ARKA	**3 165 293**
15.	**Arkadowa 12-12c**	**20/I**	**1 079 174**
16.	**Arkadowa 11-11c**	**21/I**	**1 065 374**
17.	**Pl. Św. Anny 6-6a**	**23/I**	**172 180**
18.	**Wojska Polskiego 3-3d**	**24/I**	**960 182**
19.	**Wojska Polskiego 7-7d**	**26/I**	**1 368 405**
20.	**Wojska Polskiego 15-15d**	**27/I**	**871 637**
21.	**Wojska Polskiego 23-23a**	**30/I**	**564 183**
22.	**Arkadowa 1-1b**	**31/I**	**1 353 525**
23.	**Arkadowa 2-2b**	**32/I**	**1 318 725**
24.	**Pl. Św.Anny 1-1c**	**34/I**	**1 090 164**
25.	**Wojska Polskiego 25-25a**	**35/I**	**610 291**
26.	**Gen. Andersa 8-8a**	**37/I**	**561 583**
27.	**Pl. Św.Anny 7-7c**	**39/I**	**1 116 300**
28.	**Gen. Andersa 14-14a**	**40/I**	**589 283**
29.	**Arkadowa 4-4c**	**41/I**	**1 101 177**
30.	**Pl. Św.Anny 2-2a, 3a-3b**	**42/I**	**1 298 035**
31.	**Wojska Polskiego 13-13a**	**44/I**	**572 083**
32.	**Gen. Andersa 20-20a**	**45/I**	**561 583**
33.	**Gen. Andersa 18-18a**	**46/I**	**569 683**
	Razem		**33 645 047**

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

L.p.	Adres nieruchomości	Numer Wspólnoty Mieszkaniowej	Nakłady finansowe planowane w latach 2015-2019
Remonty i modernizacja nieruchomości osiedla B w zakresie ocieplenia ścian zewnętrznych , ocieplenia stropodachów, wymiany stolarki w nieruchomościach:			
1.	**Batorego 22-28**	**44/II**	**169 976**
2.	**Budowlanych 78-82**	**43/II**	**270 000**
3.	**Braterska 1-5, Budowlanych 78-82**	**22/II**	**370 000**
4.	**Budowlanych 88-94**	**49/II**	**400 000**
5.	**Budowlanych 48-52**	**48/II**	**250 000**
6.	**Budowlanych 110-114**	**38/II**	**250 000**
7.	**Budowlanych 96-100**	**37/II**	**270 000**
8.	**Budowlanych 102-14, Batorego 77-79**	**51/I**	**250 000**
9.	**Hlonda 69-71**	**1/II**	**250 000**
10.	**Hlonda 75-77**	**2/II**	**250 000**
11.	**Brzozowa 3-5**	**24/II**	**250 000**
12.	**Brzozowa 7-9**	**25/II**	**250 000**
13.	**Brzozowa 11-13**	**50/II**	**250 000**
14.	**Batorego 40-44**	**13/II**	**300 000**
15.	**Boh. Warszawy 34, Brzozowa 15**	**26/II**	**300 000**
16.	**Batorego 62-66**	**18/II**	**300 000**
17.	**Batorego 50-60**	**16/II**	**750 000**
18.	**Batorego 32-36**	**10/II**	**250 000**

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

19.	**Batorego 30**	**9/II**	**100 000**
20.	**Budowlanych 40-46**	**59/II**	**230 000**
21.	**Batorego 35-39**	**11/II**	**280 000**
22.	**Budowlanych 54-56**	**53/II**	**200 000**
23.	**Batorego 41-45**	**14/II**	**250 000**
24.	**Batorego 49-55**	**15/II**	**250 000**
25.	**Budowlanych 74-76**	**36/II**	**230 000**
26.	**Batorego 59-67**	**17/II**	**200 000**
27.	**Beethovena 2-4**	**3/II**	**200 000**
28.	**Brzozowa 31-33**	**29/II**	**230 000**
29.	**Brzozowa 35-37**	**64/II**	**200 000**
30.	**Batorego 92-98**	**63/II**	**400 000**
31.	**Burschego 2-4**	**47/II**	**200 000**
32.	**Bałuckiego 1-3, Budowlanych 27-31**	**1/V**	**500 000**
33.	**Bema 1-5**	**20/V**	**450 000**
34.	**Bielska 24-28, ul. bukowa 18-20**	**23/V**	**600 000**
35.	**Bielska 30-34**	**24/V**	**500 000**
36.	**Budowlanych 2-6**	**25/V**	**415 000**
37.	**Baziowa 9-11**	**28/V**	**285/000**
38.	**Baziowa 17-19**	**29/V**	**285 000**
39.	**Bema 7-11**	**44/V**	**306 300**
40.	**Baziowa 13-15**	**47/V**	**280 000**
	Razem		**12 001 276**

L.p.	Adres nieruchomości	Numer Wspólnoty Mieszkaniowej	Nakłady finansowe planowane w latach

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

			2015-2019
Rewitalizacja dzielnicy „Osada" w zakresie termomodernizacji i modernizacji budynków mieszkalnych wielorodzinnych wraz z zagospodarowaniem			
1.	**Katowicka 207**		**10 000 000**
2.	**Katowicka 209**		
3.	**Katowicka 223**		
4.	**Katowicka 225**		
5.	**Katowicka 227**		
6.	**Katowicka 229**		
7.	**Katowicka 231**		
8.	**Katowicka 233**		
9.	**Katowicka 235**		
10.	**Katowicka 237**		

Ogółem nakłady planowane w latach 2015-2019 na rewitalizację osiedla „A", osiedla „B" oraz budynki położone na „Osadzie" – 55 646 323 zł

Nakłady poniesione w latach 2010-2014 oraz planowane w latach 2015-2017 na obiekty zabytkowe stanowiące własność miasta (Wydział Realizacji Inwestycji Urzędu miasta Tychy)

L.p	Obiekt	Nakłady poniesione w latach 2010-2014	Planowane środki w 2015 r.	Planowane środki w 2016 r.	Planowane środki w 2017 r.
1.	Szkoła Podstawowa nr 1, pl. Wolności (Stare Tychy)	1 347 906	315 616	1 800 000	
2.	Szkoła Podstawowa nr 2, ul. Jaroszowicka	633 051			
3.	Szkoła Podstawowa nr 4, ul. Oświęcimska	797 319			
4.	Szkoła Podstawowa nr 6, ul. Katowicka	606 269			
5.	Szkoła Podstawowa nr 8 ul. Cmentarna	1 705 600			
6.	Szkoła Podstawowa nr 10, ul. Borowa	856 253			

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

7.	Szkoła Podstawowa nr 23, ul. Jedności	350 231			
8.	Przedszkole nr 3, ul. Paprocańska	1 014 941	50 000		
9.	Przedszkole nr 24, ul. Jaroszowicka	267 606			
10.	Przedszkole nr 8, ul. Wojska Polskiego (Oś. A)	214 672	230 000		
11.	Szkoła Podstawowa nr 3, ul. Wojska Polskiego (Oś. A)	1 190 735	300 000		
12.	Budynek usługowy przy ul. Wojska Polskiego 8 (Oś. A)				
13.	Przedszkole nr 10, ul. Braterska (Oś. B)	261 082	10 000	450 000	
14.	Przedszkole nr 11, ul Bukowa (Oś. B)	226 835	10 000	450 000	
15.	Przedszkole nr 20, ul. Katowicka	470 594			
16.	Budynek Gimnazjum nr 1, ul. Brzozowa (Oś. B)	625 650			
17.	Budynek usługowy, ul. Andersa (Oś. A)	173 380			
18.	Budynek usługowy MOPS, ul. Batorego (Oś. B)	55 400			
19.	Oświetlenie oś A	665 013			
20.	Oświetlenie przy ul. Kościuszki	92 225			
	Razem	14 781 802	915 616	2700 000	

Zrealizowane projekty współfinansowane ze środków Regionalnych Programów Operacyjnych 2007-2013

L.p	Nazwa zadania	Jednostka aplikująca	Wartość projektu	Dofinansowanie z UE
1.	Utworzenie parku nowoczesnych technologii w dziedzinie IT i projektowania graficznego na terenie zabytkowego Browaru Obywatelskiego w Tychach.	"MEMO" Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	23 259 000.00 zł	9 280 380.00 zł
2.	Rewitalizacja Placu Baczyńskiego w Tychach	Miasto Tychy	5 996 742.46 zł	2 998 371.23 zł
3.	Przebudowa systemu ciepłowniczego osiedla „A” w Tychach	Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o.	6 025 350.42 zł	1 878 800.04 zł
4.	Rozwój infrastruktury okołoturystycznej w regionie śląskim poprzez zagospodarowanie zespołu zabudowań Huty Paprockiej.	Auto-Centrum M. Z. Kierat Spółka Jawna	1 836 189.76 zł	749 852.13 zł

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

5.	System oznakowania obszarów atrakcyjnych kulturowo w Tychach. Szlak miejski pn. Od socrealizmu do postmodernizmu czyli unikatowe Nowe Tychy	Miasto Tychy	823 847.06 zł	700 270.00 zł
6.	Zakup wyposażania na potrzeby Restauracji INDUSTRIALNEJ, organizowanej w słodowni zabytkowego Browaru Obywatelskiego w Tychach oraz sprzętu do wielkoformatowej projekcji audiowizualnej 3D - MAPPING.	PRZEDSIĘBIORSTWO MOVI VIKTOR MOKWA	1 412 383.16 zł	688 967.39 zł
7.	Przebudowa i remont modernizacyjny Hotelu Stara Poczta w Tychach, jako element wzrostu konkurencyjności działania i stymulacji rozwoju turystyki w Regionie.	"ZAGAMIX II" B.S. Gawęcki, L.J. Chrząstek Spółka Jawna	1 121 272.76 zł	541 803.04 zł
8.	Rozbudowa i remont modernizacyjny bazy noclegowej i gastronomicznej Hotelu Stara Poczta w Tychach	"ZAGAMIX II" B.S.Gawęcki, L.J.Chrząstek Spółka Jawna	1 097 933.00 zł	539 811.04 zł

Ponadto, w latach 2010 – 2012 ze środków miasta Tychy przeprowadzono kompleksową konserwację usytuowanych na terenie gminy zabytkowych kamiennych krzyży z początku XIX w., które na skutek destrukcji materiału i przechylenia wymagały podjęcia działań konserwatorskich t.j.:

- Krzyża przydrożnego z kamienia pochodzącego z początku XIX w. położonego przy ul. Paprocańskiej w Tychach, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 422/73,
- Krzyż przydrożny z kamienia z 1935 r. położony w Tychach Zawiści przy ul. Rybnej,
- Krzyż przydrożny z kamienia z 1917 r. położony w Tychach Urbanowicach przy ul. Urbanowickiej 52.

Poniesione nakłady na w/w obiekty to 108 530 zł.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Materiały wykorzystane w tekście:

1. Tychy – pałac .Dokumentacja historyczna PKZ Kraków 1980,
2. Pałac w Tychach, ekspertyza konserwatorska – opracowanie naukowo-historyczne z pełnymi badaniami architektonicznymi, autorzy: St. Sławiński, J.Hiżycka, A. Kwaśniewicz,
3. Studium wartości kulturowych i krajobrazowych miasta Tychy – opr.1992 r. autorzy B. Stankiewicz, A. Borowczak- Grzybowska, A. Grzybowski, L. Kostorz, E. Podbiał, H. Wiąk,
4. J. Kantyka, Tychy Zarys rozwoju miasta i powiatu,
5. Katalog Zabytków Sztuki w Polsce t.VI zeszyt 13 „Powiat tyski" 1964 r.
6. Henryk Wilhelm Fryderyk Schaeffer Chronik des Furstentums und seit 1517 des Frein Standesherrschaft Pless, Kronika Wolnego Państwa Stanowego- tłumaczenie na język polski Pszczyna 1998 r.
7. Ryszard Kaczmarek, Zamek w Tychach, Tychy Zw. Górnośląski, 1999 r.
8. Hanna Adamczewska-Weichert, Jak powstawało miasto, Tychy 1995 r.
9. Materiały udostępnione przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach
10. Materiały udostępnione przez Muzeum Miejskie w Tychach
11. T. Brodziak: *Budownictwo i gospodarka mieszkaniowa w mieście Tychy i powiecie tyskim*. W: *Tychy. Zarys rozwoju miasta i powiatu*. Red. J. Kantyka. Katowice 1975, s. 547-572.
12. S. Czaja, J. Radosz: *Położenie i zmiany granic miasta*. W: *Tychy 1939-1993. Monografia miasta*. Red. M. S. Szczepański. Tychy 1996, s. 17-21.
13. R. Kaczmarek: *Stagnacja i poszukiwanie nowej wizji miasta. (1956-1970).* W: *Tychy 1939-1993. Monografia miasta*. Red. M. S. Szczepański. Tychy 1996, s. 92-99.
14. Kuszewski M., Niemczyk S.: *Przestrzeń urbanistyczno-architektoniczna*. W: *Tychy 1939-*
15. *1993. Monografia miasta*. Red. M. S. Szczepański. Tychy 1996, s. 139-165.
16. M. Lipok-Bierwiaczonek: *Od socrealizmu do postmodrenizmu. Unikatowe NOWE Tychy. Przewodnik po szlaku miejskim*. Tychy 2011.
17. Lipok-Bierwiaczonek M., Ociepa A.: *To było tak…* W: *To było tak… Z życia tyszan w latach*
18. *1950-1990*. Red. M. Lipok-Bierwiaczonek. Tychy 2011.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

19. K. Wejchert: *Ludzie nowego miasta o sobie i swoich losach*. Warszawa 1992.
20. K. Wejchert: *Miasto na warsztacie*. Warszawa 1969.
21. Lipok-Bierwiaczonek M., Ociepa A.: *To było tak… Z życia tyszan w latach 1950-1990*. Tychy 2011.
22. Musioł L.: *Tychy. Monografia historyczna.* Tychy 1939
23. *Tychy: monografia historyczna.* Red. R. Kaczmarek. Tychy 2011
24. *Tyskie Browary Książęce 1629-2004.* Red. R. K a c z m a r e k. Tychy 2004
25. Wejchert K.: *Ludzie nowego miasta o sobie i swoich losach*. Warszawa 1992
26. Patryk Oczko: TYCHY SZTUKA W PRZESTRZENI MIASTA

Załącznik Nr 1

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW MIASTA TYCHY

(zaktualizowana)

I. Zabytki nieruchome objęte ochroną prawną przez wpis do rejestru

Numer	Nr rejestru zabytków	Data wpisu	Adres ulica	Adres numer	Opis	Okres	Zakres ochrony	Numer działki
1	**A/259/10**	**01.02.1996 r.**	**Mikołowska**	**5**	**Zespół browarny - Browar Książęcy**	**XVII w., przebudowa: 1861-1914, międzywojenna, współczesna**	**ochrona w granicach ogrodzenia (wg mapy WKZ) wraz z zielenią**	**1244/90, 1604/85, 1605/198, 1606/198, 2679/137, 2681/137, 1612/89, 2469/131, 2586, 2587, 2588, 2589**
1.1	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Katowicka	3, 5	Browar Książęcy - Dawna gorzelnia i warzelnia, obecnie mieszkalny	k. XVIII w., przeb.1888-1912		2679/137
1.2	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Katowicka	1	Browar Książęcy - Dawna kuźnia, obecnie mieszkalny	k. XVIII w., przeb. k. XIX w.		2679/137

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

1.3	~~**A/259/10**~~[70]	~~01.02.1996 r.~~	~~Mikołowska~~	~~5~~	~~Browar Książęcy - Piwniczka lodowa~~	~~k. XVIII w., przeb. k. XIX w.~~	-	~~2679/137~~
1.4	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dawna słodownia z suszarnią słodu	1892-93r., 1895-96r.		2681/137
1.6	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dawna warzelnia III z wyposażeniem	1917-1922r.		2681/137
1.7	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dawna warzelnia I oraz blokowa	1886-96r.		2681/137
1.8	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dawna drożdżownia, hala maszyn	1896r., rozbudowany		2681/137
1.9	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dawne kasyno, obecnie dyrekcja	1905r.		2681/137
1.10	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dawna willa Mollera, obecnie administracja	1891r.		2681/137
1.11	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dawna kotłownia, obecnie techniczne	od 1862r.		2681/137
1.12	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dawna łaźnia i pralnia, obecnie przychodnia	1927r.		2681/137
1.13	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dawna kaplica ewangelicka, obecnie Tyskie Browarium	ok. 1861r., przebudowany		2681/137

[70] Decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 24 kwietnia 2014 r. skreślono z rejestru zabytków

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

1.14	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Piwnice składowe Ameryka z oddziałem fermentacji	k. XIX w., przebudowany		2681/137
1.15	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Katowicka	9	Browar Książęcy - Dawna suszarnia młóta, obecnie Muzeum Miasta Tychy	1909r.		2681/137
1.16	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Katowicka	7	Browar Książęcy - Garaż samochodów ciężarowych	1920r.		2681/137
1.17	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek chłodni	1911r.		2681/137
1.18	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Dyżurka piwowara	1894r., zrekonstruowany 1995r.		2681/137
1.19	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek piwnicy składowej "Toszek"	1887r., przebudowany w tym elewacje		2589
1.20	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek portierni kołowej	1939r.		1605/198, 2586
1.21	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek bednarni	1896r.		2681/137
1.22	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek stolarni z wieżą wodną	1896-99r.		2681/137
1.23	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek smolarni	1896-99r.		2681/137

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

1.24	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	17	Browar Książęcy - Budynek mieszkalny obok parowozowni	1903r.		2681/137
1.25	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek parowozowni	1888r., rozbudowany		2681/137
1.26	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	17	Browar Książęcy - Budynek dawnej ubikacji wozowni	1896r.		2681/137
1.27	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek magazynu głównego	przeł. XIX i XX w.		2681/137
1.28	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek warsztatu bednarskiego	koniec XIX w., rozbudowany		2681/137
1.29	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek mieszkalny obok warsztatu bednarskiego	lata 1890-te		2681/137
1.30	**A/259/10**	01.02.1996 r.	Mikołowska	5	Browar Książęcy - Budynek mieszkalno - gospodarczy z dawną stajnią	1892-95r.		2681/137
2	**671/66**	**28.05.1966 r.**	**Damrota**	**60**	**Kościół Parafialny pod wezwaniem św. Marii Magdaleny - teren**	**XVIII w. - część wieży, partie nawy, rozbudowany w XX w.**	**w granicach ogrodzenia (brak mapy w rejestrze WKZ)**	**1342/28, 1343/30, 1345/32**
2.1	671/66	28.05.1996 r.	Damrota	60	Kościół Parafialny pod wezwaniem św. Marii Magdaleny	XVIII w. - część wieży, partie nawy, rozbudowany w XX w.	ochrona z wnętrzami	1343/30

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

3	**1296/83**	**13.01.1983 r.**	**Katowicka**	**2**	**Zespół pałacowo – parkowy**	**z XVIII w., przebudowany w XIX w.**	**ochrona w granicach ogrodzenia (wg mapy WKZ) wraz z zielenią**	**32, 33, 163/30, 191/30, 192/30, 194/30, 195/34, 196/34, 197/34, 199/36, 216/30, 614/30, 615/30, 616/30, 617/30, 627/35, 763/31, 764/31**
3.1	1296/83	13.01.1983 r.	Katowicka	2	Zespół pałacowo-parkowy – Pałac	z XVIII w., przebudowany w XIX w.		764/31
3.2	1296/83	13.01.1983 r.	Katowicka	2	Zespół pałacowo-parkowy – Pijalnia piwa	XIX w.		195/34
3.3	1296/83	13.01.1983 r.	Katowicka	2	Zespół pałacowo-parkowy - Muszla koncertowa	XIX w.		195/34
3.4	1296/83	13.01.1983 r.	Sadowa	4	Zespół pałacowo-parkowy – Dawne stajnie	z XVIII w., przebudowa w XIX w. i nadbudowa XX w.		617/30
4	**A/1427/91**	**10.07.1991 r.**	**Nad Jeziorem**	**44**	**Zespół zabudowy Huty Paprockiej**	**XVIII w., do 1872r.**	**ochrona w granicach wg mapy WKZ**	**3361/4, 651/3, 652/3, 653/3; 1242/21, 1887/20, 2446/20, 2447/20, 2503/20, 2518/20, 2519/20, 2520/20, 2521/20**
4.1	A/1427/91	10.07.1991 r.	Nad Jeziorem	44	Huta Paprocka - Budynek mieszkalno-administracyjny	2 połowa XIX w.		2447/20
4.2	A/1427/91	10.07.1991 r.	Nad Jeziorem	44	Huta Paprocka - Budynek produkcyjny	połowa XIX w., historyzm		2447/20

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

4.3	A/1427/91	10.07.1991 r.	Nad Jeziorem	44	Huta Paprocka - Budynek gospodarczy	1787r.		2447/20
5	**A/1527/93**	**30.04.1993 r.**	**Damrota**	**41**	**Bank - pierwotnie budynek mieszkalny**	**Koniec XIX w., manieryzm niderlandzki**	**ochrona w granicach działki, ogród z reliktami kompozycji**	**1111/45, 2077/45, 2078/45**
5.1	A/1527/93	30.04.1993 r.	Damrota	41	Bank - pierwotnie budynek mieszkalny	Koniec XIX w., manieryzm niderlandzki	**ochrona w granicach działki**	2078/45
6	**A/80/03**	**28.02.2003 r.**	**Browarowa**	**7**	**Zespół zabudowy dawnego Browaru Obywatelskiego**	**1896-97r., 1914-20r., lata 1930-te**	**ochrona w granicach ogrodzenia (wg mapy WKZ)**	**1680/91, 1681/91, 1682/91, 1683/91, 1685/91, 1985/91, 1986/91, 1987/91**
6.1	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	21	Browar Obywatelski - Zespół dawnej słodowni	1896-97r.		1985/91
6.2	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	15, 17	Browar Obywatelski - Zespół dawnej warzelni, maszynowni, fermentacji itd	1896-97r., 1914-1920r.		1682/91, 1683/91
6.3	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	7	Browar Obywatelski - Budynek dawnej bednarni	1896-97r.		1987/91
6.4	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	7	Browar Obywatelski - Budynek dawnego warsztatu mechanicznego	1896-97r.		1987/91
6.5	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	7	Browar Obywatelski - Budynek dawnej rozdzielni elektrycznej	1914-20r.		1987/91
6.6	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	7	Browar Obywatelski - Budynek dawnej młotowni	1914-20r.		1987/91
6.7	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	7	Browar Obywatelski - Dawna dyrekcja i kasyno	1896-97r.		1685/91

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

6.8	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	9, 11	Browar Obywatelski - Zespół dawnych stajni, garaży, stolarni	1896-97r., garaż lata 1930-te		1680/91, 1681/91
6.9	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	7	Browar Obywatelski – Portiernia	1896-97r.		1986/91
6.10	A/80/03	28.02.2003 r.	Browarowa	7	Browar Obywatelski - Studnia głębinowa	1896-97r.		1987/91
7	**A/414/14**	**14.03.2014 r.**	**Browarowa**	**1**	**Budynek Kasyna browaru Obywatelskiego oraz otaczający go park**	**przeł.XIX i XX w.**		**1381/91 1557/65**
7.1	A/414/14	14.03.2014 r.	Browarowa	1	Budynek Kasyna browaru Obywatelskiego	ok. 1905 r.		1381/91

I.a Kamienne krzyże przydrożne, wpisane do rejestru zabytków.

L.p.	Nr rejestru zabytków Data wpisu	Adres ulica	Obiekt
1.	B/490/74 30 VIII 1974 Województwo katowickie	Tychy ul. Biblioteczna 13	Krzyż przydrożny z kamienia
2.	B/491/74 30 VIII 1974 Województwo katowickie	Tychy ul. Nowokościelna 62	Krzyż przydrożny z kamienia

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

3.	B/404/73 28 V 1973 Województwo katowickie	Tychy Cielmice ul..Bieruńska 9	Krzyż przydrożny z kamienia
4.	B/405/73 28 V 1973 Województwo katowickie	Tychy Cielmice ul. Jedności	Krzyż przydrożny z kamienia
5.	B/434/73 27 VIII 1973 Województwo katowickie	Tychy Jaroszowice ul. Mysłowicka 162	Krzyż przydrożny z kamienia
6.	B/435/73 37 VIII 1973 Województwo katowickie	Tychy ul. Mysłowicka 67	Krzyż przydrożny z kamienia
7.	B/422/73 15 VII 1973 Województwo katowickie	Tychy Paprocany ul. Paprocańska 83	Krzyż przydrożny z kamienia
8.	B/431/73 27 VIII 1973 Województwo katowickie	Tychy Urbanowice ul. Oświęcimska 251	Krzyż przydrożny z kamienia
9.	B/432/73 27 VIII 1973 Województwo katowickie	Tychy Urbanowice ul.Cielmicka	Krzyż przydrożny z kamienia
10.	B/433/73 27 VIII 1973 Województwo katowickie	Tychy Urbanowice ul. Zbieg ulicy Urbanowickiej i Serdecznej	Krzyż przydrożny z kamienia

II. Dzieła architektury i budownictwa o wartości zabytkowej położone w granicach następujących obszarów: Osiedle robotnicze – ul. Browarowa, Osiedle robotnicze Zakładu Celulozy i Papieru, Zakład Celulozy i Papieru, Osiedle A, Osiedle B, Stare Tychy, Cielmice

Id	Ulica	Nr	Funkcja budynku	Nr działki
Osiedle robotnicze – ul. Browarowa				
1	Browarowa	14	budynek mieszkalny	1394/91
2	Browarowa	16	budynek mieszkalny	1393/91
3	Browarowa	18	budynek mieszkalny	1392/91
4	Browarowa	20	budynek mieszkalny	1391/91

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

5	Browarowa	22	budynek mieszkalny	1390/91
6	Browarowa	24	budynek mieszkalny	1532/91, 1531/91, 1530/91,1533/91
7	Browarowa	26	budynek mieszkalny	1388/91
8	Browarowa	26	budynek gospodarczy	1387/91
Osiedle robotnicze Zakładu Celulozy i Papieru				
9	Katowicka	221	budynek usługowy - restauracja i hotel (rozbudowany) - Zespół Papierni	177/34
10	Katowicka	223	budynek mieszkalny	157/34
11	Katowicka	227	budynek mieszkalny	153/34
12	Katowicka	225	budynek mieszkalny - Osiedle robotnicze Papierni	153/34
13	Katowicka	229	budynek mieszkalny - Osiedle robotnicze Papierni	153/34
14	Katowicka	231	budynek mieszkalny - Osiedle robotnicze Papierni	151/34
15	Katowicka	233	budynek mieszkalny - Osiedle robotnicze Papierni	153/34
16	Katowicka	235	budynek mieszkalny	151/34
17	Katowicka	237	budynek mieszkalny - Osiedle robotnicze Papierni	151/34
Zakład Celulozy i Papieru				
18	Katowicka	182	budynek dyrekcji i administracji Papierni - Zespół Papierni	226/32
Osiedle A				
19	Andersa	1 – 1b	budynek mieszkalny	980/64
20	Andersa	2 – 2a	budynek mieszkalny	1230/64
21	Andersa	3 – 3c	budynek mieszkalny	1111/64
22	Andersa	4 – 4a	budynek mieszkalny	1191/64
23	Andersa	5 – 5c	budynek mieszkalny	1121/64
24	Andersa	6	budynek usługowy - przychodnia, biura	715/64
25	Andersa	7 – 7c	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	935/64
26	Andersa	8 – 8a	budynek mieszkalny	1050/64
27	Andersa	9 – 9c	budynek mieszkalny obrzeżny	1083/64
28	Andersa	11 – 11c	budynek mieszkalny	1039/64
29	Andersa	12 – 12a	budynek mieszkalny	1165/64
30	Andersa	13 – 13c	budynek mieszkalny obrzeżny	1088/64
31	Andersa	14 – 14a	budynek mieszkalny	1213/64
32	Andersa	16	budynek usługowy - Zakład Opieki Zdrowotnej	1256/64
33	Andersa	18 – 18a	budynek mieszkalny	1252/64
34	Andersa	20 – 20a	budynek mieszkalny	1242/64
35	Arctowskiego	1-1d	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	1081/64
36	Arctowskiego	3 – 3b	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	1072/90
37	Arkadowa	1 – 1b	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	996/64
38	Arkadowa	2 – 2b	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	929/64

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

39	Arkadowa	3 – 3c	budynek mieszkalny	1082/64
40	Arkadowa	4 – 4c	budynek mieszkalny	1048/64
41	Arkadowa	5 – 5c	budynek mieszkalny	955/64
42	Arkadowa	6 – 6c	budynek mieszkalny	1201/90
43	Arkadowa	7 – 7c	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	927/64
44	Arkadowa	8 – 8c	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	966/90
	Pl. Św. Anny	1		
45	Plac św. Anny	5– 5b	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	945/64
	Arkadowa	9 - 9c		
	Arkadowa	10 – 10c		
46	Arkadowa	11 – 11c	budynek mieszkalny	921/64
47	Arkadowa	12 – 12c	budynek mieszkalny	957/64
48	Asnyka	2 – 2d	budynek mieszkalny obrzeżny	933/64
49	Asnyka	4 – 4c	budynek mieszkalny obrzeżny	916/64
50	Asnyka	6 – 6c	budynek mieszkalny obrzeżny	1061/90
51	Plac Św. Anny	1 – 1c	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	1346/64, 1170/64
52	Plac Św. Anny	2 – 2a	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	1170/64
		3 – 3b		
53	Plac Św. Anny	4 – 4c	budynek mieszkalny i usługowy biurowy	1038/90
54	Plac Św. Anny	6 – 6a	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	1037/64
55	Plac Św. Anny	7 – 7c	budynek mieszkalno-usługowy obrzeżny	1343/64, 992/64
56	Wojska Polskiego	1 – 1b	budynek mieszkalny obrzeżny	1082/90
57	Wojska Polskiego	2	budynek usługowy - przedszkole	1716/90
58	Wojska Polskiego	3 – 3d	budynek mieszkalny	1034/90
59	Wojska Polskiego	4	budynek usługowy - przychodnia	1672/90
60	Wojska Polskiego	5 – 5b	budynek mieszkalny	1171/90
61	Wojska Polskiego	7 – 7d	budynek mieszkalny	1066/90
62	Wojska Polskiego	8	budynek usługowy - szkoła	1809/90
63	Wojska Polskiego	10	budynek usługowy - szkoła	1262/90
64	Wojska Polskiego	13 – 13a	budynek mieszkalny	1110/90
65	Wojska Polskiego	15 – 15b	budynek mieszkalny	1179/90
66	Wojska Polskiego	17 – 17a	budynek mieszkalny	1297/90
67	Wojska Polskiego	19 – 19b	budynek mieszkalny	1070/90
68	Wojska Polskiego	21 – 21a	budynek mieszkalny	1112/90
69	Wojska Polskiego	23 – 23a	budynek mieszkalny	1076/90
70	Wojska Polskiego	25 – 25a	budynek mieszkalny obrzeżny	1102/90
Osiedle B				
71	Batorego	9 – 13	budynek mieszkalny	2201/33

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

	Bukowa	31 – 33		
	Biblioteczna	20 – 22		
72	Batorego	10-14	budynek mieszkalny	1754/168, 1756/168
73	Batorego	15-27	budynek mieszkalny (Pod wieżyczkami)	2312/33
	Biblioteczna	19-23		
	Bocheńskiego	6-8		
74	Batorego	22-28	budynek mieszkalno –usługowy (Andromeda)	5324, 2418/33, 5643/33
	Plac Baczyńskiego	1-2		
	Bocheńskiego	10-12		
75	Batorego	30	budynek mieszkalny	3283/33
76	Batorego	32 – 36	budynek mieszkalny	2786/33
77	Batorego	35 – 39	budynek mieszkalny	3409/33
78	Batorego	38	budynek mieszkalny	3287/33
79	Batorego	40 – 44	budynek mieszkalny	4073/33
80	Batorego	41 – 45	budynek mieszkalny	4145/33
81	Batorego	49 – 55	budynek mieszkalny	3329/18
82	Batorego	50 – 60	budynek mieszkalny	2776/16
83	Batorego	57	budynek usługowy - oświaty, nauki, kultury	1574/16
84	Batorego	59 – 67	budynek mieszkalny	2226/16
85	Batorego	62 – 66	budynek mieszkalny	2796/16
86	Batorego	68 – 70	budynek mieszkalny	4197/33
87	Batorego	72 – 82	budynek mieszkalny	1059/44
88	Batorego	92 – 98	budynek mieszkalny	1753/48, 1756/90, 1758/90
89	Baziowa	1 – 3	budynek mieszkalny	4328/70
90	Baziowa	5 – 7	budynek mieszkalny	2642/61
91	Baziowa	9 – 11	budynek mieszkalny	2610/61
92	Baziowa	13 – 15	budynek mieszkalny	4486/70
93	Baziowa	17 – 19	budynek mieszkalny	2717/61
94	Bema	1 – 5	budynek mieszkalny	2411/42
95	Bema	7 – 11	budynek mieszkalny	3492/33
96	Bema	12-16	budynek mieszkalny	2632/33
	Bałuckiego	5-7		
97	Bema	13 – 17	budynek mieszkalny	2772/33
98	Biblioteczna	8 – 18	budynek mieszkalny	2413/33
99	Biblioteczna	13 – 15	budynek mieszkalny	4406/33
100	Biblioteczna	17	budynek usługowy - zakład opieki medycznej	5190/37
101	Biblioteczna	24 – 28	budynek mieszkalny	2107/168

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

102	Biblioteczna	27 – 29	budynek mieszkalny	5330
103	Biblioteczna	31 – 33	budynek mieszkalny	1708/164
104	Bielska	24 – 28	budynek mieszkalny	3967/45
	Bukowa	18 – 20		
105	Bielska	30 – 34	budynek mieszkalny	3738/45
106	Bielska	36 – 40	budynek mieszkalny	2477/45
107	Bielska	47	budynek mieszkalny	2615/61
108	Bocheńskiego	9 – 13	budynek mieszkalny	2769/33
109	Bocheńskiego	23 - 29	budynek mieszkalny	1695/55
110	Bohaterów Warszawy	5 – 7	budynek mieszkalny	5329
111	Bohaterów Warszawy	8 – 10	budynek mieszkalny	1920/164
112	Bohaterów Warszawy	11	budynek usługowy	5154/26
113	Bohaterów Warszawy	26	budynek usługowy - oświaty, nauki, kultury (MDK nr 2)	2564/47
114	Bohaterów Warszawy	34	budynek mieszkalny	1104/106
	Brzozowa	15		
115	Braterska	7	budynek usługowy - oświaty, nauki, kultury	5279/33
116	Braterska	10 – 12	budynek mieszkalny	4520/33
117	Brzozowa	3 – 5	budynek mieszkalny	1700/49
118	Brzozowa	7 – 9	budynek mieszkalny	1714/49
119	Brzozowa	11 – 13	budynek mieszkalny	1313/90
120	Brzozowa	17 – 21	budynek mieszkalny	1167/106
121	Brzozowa	23 – 25	budynek mieszkalny	1270/90
122	Brzozowa	24	budynek usługowy - szkoła	1657/90
123	Brzozowa	27 – 29	budynek mieszkalny	1189/106
124	Brzozowa	31 – 33	budynek mieszkalny	1182/44
125	Brzozowa	35 – 37	budynek mieszkalny	1786/48
126	Brzozowa	39 – 45	budynek mieszkalno - usługowy (przedszkole)	1108/49
127	Budowlanych	2 – 6	budynek mieszkalny	2129/45
128	Budowlanych	10 – 12	budynek mieszkalny	4174/33
	Bukowa	1		
129	Budowlanych	17 – 25	budynek mieszkalny	3281/33
130	Budowlanych	22 – 30	budynek mieszkalny	2808/33
131	Budowlanych	27-31	budynek mieszkalny	2422/33
	Bałuckiego	1-3		
132	Budowlanych	32-36	budynek usługowo-mieszkalny	2448/33
	Bocheńskiego	2-4		

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

133	Budowlanych	33	budynek usługowy - Sąd Rejonowy	4529/33
134	Budowlanych	35	budynek usługowo-biurowy	1718/33
135	Budowlanych	38	budynek mieszkalny	3649/33
	Bocheńskiego	1-7		
136	Budowlanych	44 – 46	budynek mieszkalny	4545/33
137	Budowlanych	48 – 52	budynek mieszkalny	4144/33
138	Budowlanych	54 – 56	budynek mieszkalny	4432/33
139	Budowlanych	58 - 64	budynek mieszkalny	2314/19
	Braterska	2 - 6		
140	Budowlanych	66 - 72	budynek mieszkalny	3325/18
	Braterska	2-6		
141	Budowlanych	74 – 76	budynek mieszkalny	3277/18
142	Budowlanych	78 – 82	budynek mieszkalny	2784/16
143	Budowlanych	84 – 86	budynek mieszkalny	3736/16
144	Budowlanych	88 – 94	budynek mieszkalny	4172/33
145	Budowlanych	96 – 100	budynek mieszkalny	2485/16
146	Budowlanych	102-104	budynek mieszkalny	3980/33
	Batorego	77-79		
147	Budowlanych	110 – 114	budynek usługowo-mieszkalny	969/49
148	Bukowa	2 – 16	budynek mieszkalny	2415/43
149	Bukowa	3	budynek mieszkalny	4316/33
150	Bukowa	5	budynek mieszkalny	2810/42
151	Bukowa	11	budynek mieszkalny	4475/33
152	Bukowa	13	budynek mieszkalny	4584/33
153	Bukowa	17 – 27	budynek mieszkalny	4047/42
154	Bukowa	29	budynek usługowy - oświaty, nauki kultury, sportu	5262/33
155	Bukowa	30 – 36	budynek mieszkalny	2482/175
156	Burschego	6 – 10	budynek mieszkalny	1177/49
157	Edukacji	1 – 5	budynek mieszkalny	2614/61
158	Hlonda	67 – 71	budynek mieszkalno-usługowy	1798/48
159	Hlonda	75 – 77	budynek mieszkalny	1931/48
Stare Tychy				
160	Damrota	35	budynek mieszkalno-usługowy	1219/44
161	Damrota	49	budynek mieszkalno-usługowy	2076/13
162	Damrota	53	budynek usługowy - karczma	2447/13
163	~~Damrota~~	~~55~~	~~budynek mieszkalno-usługowy~~ (budynek został wyburzony)	~~1260/12~~
164	Damrota	72	budynek usługowy biura	2252/23
165	Damrota	84	budynek mieszkalno-usługowy	409/46

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

166	Damrota	86	budynek mieszkalny	318/46
167	Damrota	102	budynek mieszkalny	414/41
168	Damrota	106	budynek mieszkalny	413/41
169	Damrota	108	budynek mieszkalny	676/38, 860/38
170	Damrota	110	budynek mieszkalny	305/38
171	Damrota	112	budynek mieszkalny	306/38
172	Damrota	144	budynek mieszkalny	446/24
173	Damrota	148	budynek mieszkalno-usługowy	634/24
174	Damrota	166	budynek mieszkalno-usługowy	1132/6
175	Damrota	169	budynek mieszkalno-usługowy	1428/12
176	Kościuszki	8, 10	budynek mieszkalno-usługowy	1186/122, 1187/122
177	Kościuszki	12	budynek mieszkalno-usługowy	2324/124
178	Kościuszki	14	budynek mieszkalno-usługowy	2323/124
179	Kościuszki	21	budynek mieszkalno-usługowy	2092/93
180	Kościuszki	24	budynek usługowy hotel - Stara Poczta	1599/131
181	Kościuszki	31	budynek mieszkalno-usługowy	362/77
182	Kościuszki	33	budynek mieszkalno-usługowy	2239/75
183	Kościuszki	42, 44	budynek mieszkalno-usługowy	971/79, 972/79
184	Kościuszki	48	budynek mieszkalno-usługowy	749/41
185	Kościuszki	50	budynek mieszkalno-usługowy	1267/39
186	Kościuszki	52	budynek mieszkalno-usługowy	359/40, 372/31
187	Kościuszki	56	budynek usługowy	2656/32
188	Kościuszki	58	tzw. "organistówka", biblioteka Parafii	2656/32
189	Nowokościelna	48	budynek mieszkalny	1864/2
190	Nowokościelna	50	budynek mieszkalno-usługowy	1221/19
191	Nowokościelna	53	budynek mieszkalno	2534/32
192	Nowokościelna	56	budynek usługowy - Caritas Dom Opieki	2128/34
193	Nowokościelna	58	budynek mieszkalno-usługowy	1694/34
194	Plac Wolności	1	budynek usługowy	2251/23
195	Plac Wolności	3	budynek usługowy	2248/23
196	Sienkiewicza	1	budynek mieszkalno-usługowy	2239/75
197	Sienkiewicza	2	budynek mieszkalno-usługowy	1509/73
198	Sienkiewicza	6	budynek mieszkalno-usługowy (night-club)	1182/73
199	Sienkiewicza	15, 15a	budynek mieszkalno-usługowy	2650/104, 2651/104, 2652/108, 2655/108
200	Sienkiewicza	20	budynek usługowy	1717/65

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

201	Sienkiewicza	33	budynek mieszkalno-usługowy	2054/115
202	Sienkiewicza	60	budynek mieszkalno-usługowy	1528/169
Cielmice				
203	Bieruńska	3	stodoła	2889/188
204	Jedności	14	stodoła	
205	Jedności	23	stodoła	278
206	Jedności	29	budynek mieszkalny jednorodzinny	1068/173
207	Jedności	29	stodoła	1068/173
208	Jedności	41	budynek mieszkalno-zagrodowy	1021/188
209	Jedności	41	stodoła	1021/188
210	Jedności	48	budynek mieszkalny	2717/171
211	Jedności	48	budynek gospodarczy	2717/171
212	Jedności	51	budynek usługowy - szkoła	946/193
213	Jedności	53	stodoła	1083/192
214	Łęgowa	6	budynek mieszkalny	791/173, 3416
215	Jedności	24	stodoła	1031/172
216	Mała	3	budynek mieszkalny jednorodzinny	915/173
217	Strzelecka	8	budynek mieszkalny	1023/172
218	Strzelecka	12	stodoła	3477/149
219	Ziołowa	5	budynek mieszkalny	1049/173
220	Ziołowa	koło 14	stodoła 1	153, 155, 156, 433/157
221			stodoła 2	
222			stodoła 3	

III. Dzieła architektury i budownictwa o wartości zabytkowej – budynki indywidualne

Id	Ulica	Nr	Funkcja budynku	Nr działki
223	Batorego	5	budynek mieszkalno-usługowy (na terenie osiedla B)	1200/169, 1201/169
224	Bielska	29	budynek mieszkalny (na terenie osiedla B)	4485/60, 4484/60
225	Bielska	31	budynek mieszkalno-usługowy (na terenie osiedla B)	1389/60
226	Bielska	33	budynek mieszkalno-usługowy (na terenie osiedla B)	1433/60
227	Bielska	39	budynek mieszkalny (na terenie osiedla B)	1246/60
228	Bielska	41	budynek mieszkalny (na terenie osiedla B)	1392/60
229	Bielska	43	budynek mieszkalny (na terenie osiedla B)	1296/60

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

230	Bohaterów Warszawy	17	budynek mieszkalny (na terenie osiedla B)	1029/19
231	Bohaterów Warszawy	37	budynek mieszkalny (na terenie osiedla B)	1053/18
232	Borowa	123	budynek szkoły (Żwaków)	337/22
233	Budynek przy ul. Browarowej 1 wpisany został do rejestru			
234	Browarowa	5	budynek mieszkalny (Browar Obywatelski)	1441/91
235	Budowlanych	149	budynek mieszkalny	1081/22
236	Cmentarna	52	budynek usługowy - szkoła	322/121
237	Cmentarna	54	budynek mieszkalno-usługowy Zespół szkolno-przedszkolny	2816/131
238	Czarna	63	budynek mieszkalny	1066/206
239	Długa	84	budynek mieszkalno-usługowy	837/88
240	Długa	149	stodoła	95
241	Długa	149	budynek mieszkalny	95
242	Dworcowa	16	budynek mieszkalny - budynki kolejowe	1297/65, 1296/65
243	Gen. Andersa	17	budynek mieszkalno-usługowy	898/64
244	Jagodowa	55	budynek mieszkalny	5354/20
245	Jaroszowicka	108	budynek gospodarczy	822/25
246	Jaroszowicka	108	budynek mieszkalny	822/25
247	Jaroszowicka	226	budynek mieszkalny	676/12
248	Jaskrów	11	budynek gospodarczy	2135/93
249	Jaskrów	11	budynek mieszkalny	2135/93
250	Katowicka	10, 12	budynek usługowy	769/1
251	Katowicka	14	budynek mieszkalny	689/1
252	Katowicka	102	budynek usługowy – szkoła (rozbudowana)	1559/61
253	Katowicka	104	budynek mieszkalno-usługowy	1801/49, 1803/49
254	Katowicka	115	budynek mieszkalno-usługowy	984/29
255	Katowicka	117	budynek mieszkalno-usługowy	1516/29
256	Katowicka	145	budynek mieszkalno-usługowy	1010/33, 1011/37
257	Katowicka	207	budynek mieszkalny	196/21
258	Kościelna	60	stodoła 1	1227/38
259	Kościelna	60	budynek mieszkalny	1227/38
260	Kościelna	60	stodoła 2	1227/38
261	Mikołowska	36	budynek mieszkalno-usługowy	4417/106
262	Mikołowska	38	budynek mieszkalno-usługowy	4265/106
263	Mikołowska	54	budynek mieszkalny	2042/90
264	Mikołowska	63	budynek mieszkalny	1249/34
265	Mikołowska	63	budynek gospodarczy	1249/34
266	Mikołowska	67	budynek mieszkalny	1375/34

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

267	Mikołowska	67	budynek gospodarczy	1376/34
268	Mikołowska	101	budynek mieszkalny	638/57, 640/57
269	Mikołowska	103	budynek mieszkalny	1030/57
270	Mikołowska	199	budynek mieszkalny	442/64
271	Mikołowska	203	budynek mieszkalno-usługowy	438/64
272	Mysłowicka	4	budynek mieszkalny	609/51
273	Mysłowicka	78	budynek mieszkalny	58/1
274	Mysłowicka	78	budynek gospodarczy	58/1
275	Mysłowicka	93	stodoła	940/82
276	Mysłowicka	97	budynek usługowy	511/81
277	Myśliwska	90	budynek mieszkalny	1501/61
278	Nowokościelna	33	budynek mieszkalny (willa dr. Stefana Krynickiego)	889/46
279	Ogrodowa	19	Budynek mieszkalny	1667/43
280	Ogrodowa	23	Budynek mieszkalny	1072/43
281	Oświęcimska	161	budynek mieszkalny	729/6
282	Oświęcimska	256	budynek usługowy - szkoła	183/54, 184/54
283	Oświęcimska	260	budynek mieszkalno-usługowy	702/56
284	Paprocańska	91	budynek mieszkalny	1246/32
285	Paprocańska	94	budynek mieszkalny	938/161
286	Paprocańska	156	budynek usługowy (przedszkole, dawna szkoła)	2158/134
287	Paprocańska	195	budynek mieszkalny	309
288	Powstańców	72	budynek mieszkalny	4357/106
289	Przejazdowa	8	budynek usługowy	487/30
290	Rybna	15, 17	budynek mieszkalny	253/13, 880/13
291	Rybna	49	budynek mieszkalny	445/2
292	Skalna	75	budynek mieszkalny	3461/28
293	Skotnica	44	stodoła	958/144
294	Starokościelna	27	budynek mieszkalny	557/81
295	Starokościelna	32	budynek usługowy	1548/219
296	Starokościelna	63	budynek usługowy	2475/240
297	Sublańska	96	budynek mieszkalny	417
298	Szkolna	70	budynek mieszkalny (dawna szkoła)	1513/22
299	Szkolna	74	budynek mieszkalny	280/20
300	Wieczorka	18	budynek mieszkalny	1203/1, 2597
301	Wędkarska	25	budynek mieszkalny	440/32
302	Wędkarska	39	budynek mieszkalny	180/2
303	Wiosenna	12	budynek mieszkalny	1363/77

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

III.a Nieruchomości, w których usytuowane są mozaiki pochodzące z lat 60’ i 70’ XX w.

Id	Ulica	Numer	Funkcja budynku	Numer działki	Uwagi
1	ul. ks. Kardynała Augusta Hlonda	1	Budynek Teatru Małego – ściana zachodnia elewacji	1954/52	1964 r. – autor arch. Janusz Włodarczyk, Franciszek Wyleżuch
2	ul. Biskupa Burschego	3	Budynek d. Zakładu Elektroniki Górniczej- ściana frontowa elewacji	1272/52	1969 r.- autor Franciszek Wyleżuch Wpis do rejestru zabytków ruchomych pod numerem B/287/14
3	Al. Niepodległości	40	Budynek d. sklepu obuwniczego „Chełmek”- ściana wewnątrz	4598/70	1960 r.- autor Franciszek Wyleżuch
4	ul. Henryka Dąbrowskiego	39-41	Budynek siedziby TSM „Oskard”- ściana frontowa elewacji	1238/18	1979 r. – Ewa Surowiec-Butrym
5	ul. Henryka Dąbrowskiego	5	Budynek wielorodzinny z filią biblioteki Miejskiej w parterze – ściana zewnętrzna, ściana wewnętrzna	3745/79	lata 70- te XX w. autor Franciszek Wyleżuch, Stanisław Kluska
6	ul. Elfów	62	d. Szkoła Podstawowa nr 15 obecnie III Liceum Ogólnokształcące – ściana wewnętrzna holu budynku	605/13	1963 r. autor Franciszek Wyleżuch
7	ul. Begonii	5	Szkoła Podstawowa Nr 17- ściana wewnętrzna holu i ściany w przedsionkach	5743/33	I połowa lat 70- tych XX w. Projekt: Ewa Surowiec-Butrym, Realizacja: Ewa Surowiec-Butrym, Bonifacy Śliwa
8	ul. Grzegorza Fitelberga	8	Ogrodzenie Szkoły Podstawowej Nr 18	849/20	lata 70- te XX w. autor: Franciszek Wyleżuch
9	ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego	27	Pylon konstrukcji schodów budynku pawilonu na osiedlu G	1258/32	1968 r. autor; Franciszek Wyleżuch,

IV. Zabytkowe cmentarze

Id	Opis
1	Cmentarz rzymsko-katolicki z XIX w., ul. Nowokościelna, Stare Tychy
2	Cmentarz rzymsko-katolicki z 1945 r., u zbiegu ulic Piłsudskiego i Armii Krajowej, osiedle T
3	Cmentarz rzymsko-katolicki lata 50-te XX w., ul. Kościelna, Urbanowice

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

V. Stanowiska archeologiczne

Id	Numer AZP	Lokalizacja	Rodzaj stanowiska
1.	102-47/3	Cielmice	osada, ślady osadnictwa - późno średniowieczny, nowożytny
2.	102-47/2	Cielmice	ślad osadnictwa - późno średniowieczny, nowożytny
3.	100-47/17	Czułów	ślad osadnictwa - późno średniowieczny XIV-XV w.
4.	101-48/2	Jaroszowice	ślad osadnictwa - nieokreślone pradzieje, osada wiejska - okres nowożytny
5.	101-48/3	Jaroszowice	punkt osadniczy - nieokreślone pradzieje, ślad osadnictwa - wczesno średniowieczny, punkt osadniczy - nowożytny
6.	101-48/4	Jaroszowice	ślad osadnictwa - epoka
7.	101-48/5	Jaroszowice	ślad osadnictwa - epoka kamienia
8.	101-48/1	Jaroszowice	ślad osadnictwa - nieokreślone pradzieje, osada wiejska - okres nowożytny
9.	100-47/16	Mąkołowiec	ślad osadnictwa - nowożytny XVI-XVII w.
10.	101-47	Stare Tychy	ślad osadnictwa - średniowieczny XIV w.
11.	101-47/2	Suble	ślad osadnictwa - późno średniowieczny XV w., nowożytny XVI-XVII w.
12.	101-48/14	Urbanowice	ślad osadnictwa - nieokreślone pradzieje
13.	101-48/13	Urbanowice	ślad osadnictwa - późno średniowieczny, punkt osadniczy - nowożytny
14.	101-47/4	Wartogłowiec	ślad osadnictwa - nowożytny XVI-XVII w.
15.	101-47/3	Wartogłowiec	ślad osadnictwa - nowożytny XVI-XVII w.
16.	101-47/5	Wartogłowiec	ślad osadnictwa - późno średniowieczny, ślad osadnictwa - nowożytny XVI-XVII w.
17.	100-47/14	Wilkowyje	ślad osadnictwa - późno średniowieczny XIV-XV w.
18.	100-47/15	Wilkowyje	osada, ślady osadnictwa - nowożytne XVI-XVII w.
19.	102-47/4	Cielmice	ślad osadnictwa – epoka kamienia, ślad osadnictwa późnośredniowieczny, nowożytny
20.	101-47/6	Stare Tychy	ślad osadnictwa – paleolit środkowy

ZAŁĄCZNIK NR 2

EWIDENCJA ZABYTKÓW RUCHOMYCH POŁOŻONYCH NA TERENIE MIASTA TYCHY
(aktualizacja 2013 r.)

L.p.	Nr działki	Adres	Obiekt	Czas powstania	Numer rejestru Data wpisu

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

1.	1188/41	**Tychy** **ul. Nowokościelna 19**	**Kapliczka słupowa** Słup kamienny o profilowanych narożnikach na nim forma małej kapliczki zdobionej płaskorzeźbą. W bocznych ścianach – wnęki na latarnie.	1730 r (wg L. Musioła)	
2.	3411/91 Gmina m. Tychy	**Tychy** **ul. Zorska 70**	**Kapliczka słupowa** Słup kamienny, u góry forma kapliczki z wnęką na obrazek.	XVIII w.	
3.	2134/27	Cmentarz parafialny ul. Nowokościelna	**Krzyż kamienny** (konserwacja 2002 r.)	1795 r.	
4.		**Tychy** ul. Mikołowska 5	**Kufle, dzbanek i naczynie cynowe, lampka olejna z Browaru Książęcego**		B/489/74 30.04.1993 r.
5.	2296/35	**Tychy** ul. Nowokościelna 62	**Krzyż przydrożny z kamienia** (konserwacja 2003 r.)	I poł.XIX w.	B/491/74 30 VIII 1974
6.	4407/33 Gmina m. Tychy	**Tychy** ul. Biblioteczna 13	**Krzyż przydrożny z kamienia** (konserwacja 1995 r.)	1858 r.	B/490/74 30 VIII 1974
7.	4221/70	**Tychy** ul. Grota Roweckiego	**Krzyż przydrożny z kamienia** (konserwacja 2008 r.)	1887 r. (lub 1897 r.)	
8.	328/82 Gmina m. Tychy	**Tychy** Aleja Jana Pawła II	**Krzyż przydrożny z kamienia** (konserwacja 1997 r.)	1815 r.	
9.	2297/31 Gmina m. Tychy	**Tychy Paprocany** ul. Paprocańska 83	**Krzyż przydrożny z kamienia** (konserwacja 2010 r.)	I poł. XIXw.	B/422/73 15 VII 1973
10.	2516/37 Gmina m. Tychy	**Tychy** ul. Hutnicza	**Krzyż przydrożny z kamienia** (konserwacja 2008/09 r.)	1889 r.	
11.	3191/97 Gmina m. Tychy	**Tychy** ul. Jankowicka	**Krzyż przydrożny z kamienia** (konserwacja 2000/01 r.)	1819 r.	
12.	946/193	**Tychy Cielmice** ul.Jedności /Bieruńska	Krzyż przydrożny z kamienia (konserwacja 2002/03 r.)	1815 r	B/405/73 28 V 1973
13.	2885/255	**Tychy Cielmice** ul. Bieruńska 9	Krzyż przydrożny z kamienia	1816 r.	B/404/73 28 V 1973
14.	997/38 Gmina m. Tychy	**Tychy Cielmice** ul. Cielmicka 52	Krzyż przydrożny z kamienia (konserwacja 2007 r.)	1849 r.	
15.	1091/122	**Tychy Urbanowice** ul. Cielmicka	Krzyż przydrożny z kamienia (konserwacja 1998 r.)	1877 r.	B/432/73 27 VIII 1973
16.	1568/43 Gmina m. Tychy	**Tychy Urbanowice** zbieg ulic Urbanowickiej i Serdecznej	Krzyż przydrożny z kamienia (konserwacja 1998 r.)	1807 r.	B/433/73 27 VIII 1973
17.	329/21 Gmina m.	**Tychy Urbanowice** ul. Urbanowicka 52	Krzyż przydrożny z kamienia (konserwacja 2012 r.)	1917 r.	

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

	Tychy				
18.	481/24 Gmina m. Tychy	**Tychy Urbanowice** ul. Oświęcimska	Krzyż przydrożny z kamienia	1876 r.	B/431/73 27 VIII 1973
19.	826/145	**Tychy Urbanowice** ul. Oświęcimska	Krzyż przydrożny z kamienia	1810 r.	B/475/74 30 VIII 1974
20.	181/2 Gmina m. Tychy	**Tychy Jaroszowice** ul. Mysłowicka 22	Krzyż przydrożny z kamienia (konserwacja 2002 r.)	1816 r.	B/434/73 27 VIII 1973
21.	839/8/ 837/8 Gmina m. Tychy	**Tychy Jaroszowice** ul. Mysłowicka 67	Krzyż przydrożny z kamienia (konserwacja 2005 r.)	1808 r.	B/435/73 27 VIII 1973
22.	480/1	**Tychy Wygorzele** ul. Jaroszowicka/Ligonia	Krzyż przydrożny z kamienia (konserwacja 2007 r.)	1889 r.	
23.	2415/33	**Tychy Wartogłowiec** ul. Dzwonkowa 17	Krzyż przydrożny z kamienia	1917 r.	
24.	1146/18	**Tychy Wilkowyje** ul. Mikołowska	Krzyż przydrożny z kamienia	1910 r.	
25.	911/9	**Tychy Wilkowyje** ul. Mikołowska	Krzyż przydrożny z kamienia	1864 r.	
26.	531/2	**Tychy Wilkowyje** ul. Mikołowska	Krzyż przydrożny z kamienia	1911 r.	
27.	390/28	**Tychy Glinka** ul. Jeżynowa 26	Krzyż przydrożny z kamienia	1923 r.	
28.	3361/48	**Tychy Żwaków** ul. Skalna	Krzyż przydrożny z kamienia	1903 r.	
29.	1004/20 Gmina m. Tychy	**Tychy Zawiść** ul. Rybna	Krzyż przydrożny z kamienia (konserwacja 2012 r.)	1935 r.	
30.	1342/28	**Tychy ul. Damrota** Parafia pw św. Marii Magdaleny	Figura św. Jana Nepomucena w obejściu kościoła, wyposażenie kościoła parafialnego obejmujące naczynia i szaty liturgiczne	(1744-47 r.)	B/465/73 5.11.1973 r.
31.	2177/28	**Tychy** ul. Paprocańska	Figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem (konserwacja 1998 r.)	1893 r.	
32.	1010/137	**Tychy** ul. Paprocańska	Figura Chrystusa	1932 r.	
33.	289/19	**Tychy Wikowyje** Parafia pw. Matki Boskiej Królowej Aniołów	Figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem (po konserwacji)	1916 r.	
34.	2168/222	**Tychy** ul. Starokościelna	Figura św. Jana Nepomucena Kapliczka domkowa św. Jana Nepomucena (przebudowana w latch 80-tych)	XVIII w. 1811 r. (L. Musioł)	
35.	1057/173 Gmina m. Tychy	**Tychy Cielmice** ul. Jedności	Figura św. Jana Nepomucena Kapliczka domkowa św. Jana Nepomucena (konserwacja 1999 r.)	XVII w.	
36.	3213/189 Gmina m. Tychy	**Tychy Cielmice** ul. Jedności	Obraz Święta Tekla Kapliczka domkowa św. Tekli (konserwacja 2005/06 r.)	XVIII/XIX w.	Obraz B/406/73 28.05.1973 r.

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

37.	435/32	**Tychy Urbanowice** Ul. Stolarska	Kapliczka domkowa św. Jana Nepomucena Figura drewniana Jana Nepomucena XVIII (XIX)	XVIII w.	
38.	4173/33 Gmina m. Tychy	**Tychy** ul. Batorego 73	Krzyż drewniany	1945 r.	
39.	586/38	**Tychy** ul. Mikołowska 57	Krzyż drewniany	I poł. XX w.	
40.	1951/23 Gmina m. Tychy	**Tychy** Mąkołowiec - Pętla	Krzyż drewniany	I poł. XX w.	
41.	4449/85	**Tychy** ul. Ziębia 30	Krzyż drewniany	I poł. XX w.	
42.	2567/113	**Tychy** ul. Cmentarna 43	Krzyż drewniany	I poł. XX w.	

ZAŁĄCZNIK NR 3

EWIDENCJA MIEJSC PAMIĘCI MIASTA TYCHY

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Nr	Nazwa obiektu/rodzaj obiektu	Data powstania obiektu	Miejsce położenia obiektu
43/01	**Pomnik Walki i Pracy**	05.05.1975 r.	Tychy, ul. Edukacji
43/02	**Pomnik Powstańcom i Pomordowanym przez hitlerowskiego okupanta**		Tychy-Urbanowice
43/03	**Grób: Stalowy krzyż, ogrodzenie z łańcucha tablica o treści „1939 r. TU SPOCZYWAJĄ ŻOŁNIERZE WOJSKA POLSKIEGO K. Michniowski – kapral A. Malczak – strzelec oraz inni nieznani strzelcy”** Remont 2004 r.	1939 r.	Tychy – cmentarz przy Kościele p.w. Św. Marii Magdaleny
43/04	**Obelisk o treści: „22 września 1944 r. zginęli z rak hitlerowskiego okupanta Adam Kasprzak lat 38, Tadeusz Lompa lat 19, Stefan Nowocień lat 32, Edmunt Ratajczak lat 32, Ryszard Tkocz lat 28 cześć ich pamięci”**	22.09.1964 r.	Tychy, ul. Kościuszki
43/05	**Pomnik Powstańcom Śląskim**	1930 r. 22.07.1958 r. 2007 r.	Tychy, ul. Damrota przy Szkole Podstawowej Nr 1
43/06	**Grób: Stalowy krzyż, ogrodzenie z łańcucha tablica o treści „Tu spoczywają żołnierze wojska polskiego 31 września 1939r. Edmunt Marciszek Adrian Stanik M. Tuszewski”**	1939 r.	Tychy – cmentarz przy Kościele p.w. Św. Marii Magdaleny
43/07	**Grób: 6 betonowych krzyży, cokół, czarne płyty z napisem: „Pamięci bohaterskim Powstańcom Śląskim, którzy polegli w latach 1919-1921”**	1918 r.	Tychy – cmentarz przy Kościele p.w. Św. Marii Magdaleny
43/08	**Grób: stalowy krzyż , ogrodzenie z łańcucha na słupkach tablica o treści: „Tu spoczywa nieznany Polski Żołnierz – 1939 R”**	1939 r.	Tychy – cmentarz przy ul. Nowokościelnej
43/09	**Grób : „Tu spoczywa nieznany Polski Żołnierz – 1939 R”**	1939 r.	Tychy – cmentarz przy ul. Nowokościelnej
43/10	**Tablica o treści „Powstańcom z Tych poległym za wyzwolenie Śląska cześć”**		Tychy, ul. Damrota – Kościół p.w. Św. Marii Magdaleny
43/11	**Tablica o treści: „ W nocy 17/18 sierpnia 1919r. w Paprocanach rozpoczęły się walki I Powstania Śląskiego dla uczczenia bohaterskiego zrywu ludu śląskiego tę tablicę poświęca społeczeństwo Miasta Tychy 1989”**	1989 r.	Tychy, ul. Paprocańska 156 na budynku Przedszkola nr 3
43/12	**Pomnik: „ Polakom zmarłym poległym i pomordowanym na kresach wschodnich”**	2000 r. 2009 r.	Tychy ul. Oświęcimska – cmentarz komunalny
43/13	**Tablica o treści: „Żołnierzom walki zbrojnej Armii Krajowej – poległym i pomordowanym w latach 1939 – 1956 Żołnierze Armii Krajowej”**	1998 r.	Tychy, ul. Kard. St. Wyszyńskiego w kościele p.w. Św. Krzysztofa

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

43/14	**Tablica o treści „ Pamięci Sybiraków, którzy na zesłaniu umęczeni zginęli i tych którym Bóg pozwolił wrócić Związek Sybiraków w Tychach”**	1998 r.	Tychy, ul. Kard. St. Wyszyńskiego w kościele p.w. Św. Krzysztofa
43/15	**Pomnik „Żal mi ludu Sp. X. Infułat Jan Kapica …”**	1931 r.	Tychy, ul. Damrota – Kościół p.w. Św. Marii Magdaleny
43/16	**Tablica o treści: „ Z pokorą wobec poległych ze czcią dla zamordowanych z myślą o przyszłości”**	maj 2002 r.	Tychy, ul. Brzozowa Gimnazjum Nr 1
43/17	**Tablica poświęcona Bł. Ks. Emilowi Józefowi Szramek**	18.06.2002r.	Tychy, ul. Damrota – Kościół p.w. Św. Marii Magdaleny
43/18	**Obelisk Augustyna KISS rzeźbiarza urodzonego 1802 r. w Paprocanach/**	6.11.2003 r.	Tychy, ul. Sikorskiego
43/19	**Popiersie Generała Stefana Roweckiego Grot**	19.09.2004r.	Tychy, ul. Grota Roweckiego
43/20	**Tablica upamiętniającą ofiary I wojny światowej**		Tychy, ul. Damrota 62 Kościół pw. Marii Magdaleny
43/21	**Tablica upamiętniającą górników , bohaterskich uczestników najdłuższych strajków pod ziemią w KWK „Piast” i KWK „Ziemowit” w grudniu 1981 roku – w 25 rocznicę**	grudzień 2006r.	Tychy, ul. Damrota 62 Kościół pw. Marii Magdaleny
43/22	**Tablica upamiętniającą zbrodnię na narodzie polskim dokonaną przez ukraińskich banderowców i sowieckich komunistów w latach 1939-1947**	17.09.2006r.	Tychy, ul. Kardynała Wyszyńskiego Kościół pw. Św. Krzysztofa
43/23	**Pomnik Zesłańcom Sybiru**	2007 r.	Tychy, skrzyżowanie ulic: Sikorskiego i Armii Krajowej
43/24	**Tablica upamiętniająca żołnierzy i policjantów zamordowanych na rozkaz Stalina w 1940 r.**	2011 r.	Tychy, ul. Tischnera
43/25	**Tablica ufundowana przez Miasto Tychy w 85 rocznicę połączenia części Śląska z Polską**	2.09.2007 r.	Tychy, ogrodzenie Kościoła p.w. Marii Magdaleny
43/26	**Pomnik Bohaterom Powstań Śląskich**	1937 r. 2009 r.	Tychy, ul. Katowicka
43/27	**Tablica upamiętnienia manifestację w obronie zabytkowego krzyża z 1887 r. w 30 rocznicę wydarzeń w kwietniu 1979 r.**	2009 r.	Tychy, ul. Grota Roweckiego
43/28	**Tablica upamiętniająca kpt. Jana Rybczyńskiego, dowódcę pociągu pancernego „Groźny”, poległego 2 września 1939 roku w okolicy stacji Żwaków**	30.08.2012r.	Tychy, dworzec PKP ul. Gen. Andersa
43/29	**Pomnik ku czci oficerów Korpusu Ochrony Pogranicza Wojska Polskiego, policjantów i urzędników Rzeczpospolitej, zamordowanych przez NKWD w 1940 roku**	23.10.2013r.	Tychy Park południowy ul. ks. Tischnera
43/30	**Tablica upamiętniająca żołnierzy podziemia niepodległościowego i antykomunistycznego Na wieczną pamięć o wyklętych**	01.03.2014 r.	Tychy Pl. Baczyńskiego

ZAŁĄCZNIK NR 4

Rzeźby plenerowe z lat 60’ i 70’

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52

http://bip.umtychy.pl/index.php?action=PobierzPlik&id=277781

Id	Ulica	Rzeźba
1	Oś. B ul. Budowlanych	**Chłopcy z gęsią – autor Augustyn Dyrda (1957 r.)**
2	Park Niedźwiadków ul. Engelsa	**Niedźwiadki – autor Augustyn Dyrda (1962 r.)**
3	Oś. D ul. Darwina	**Kosmosonda – autor Stefan Borzęcki (1975)**
4	Oś. D ul. Dąbrowskiego	**Rzeźba abstrakcyjna – autor Antoni Hajdecki (1975 r.)**
5	Os. F Al. Niepodległości	**Doznania kosmiczne – autor Jerzy Nowakowski (1975 r.)**
6	Os. F ul. Wyszyńskiego	**Hokeista – autor Józef Sękowski (1975 r.)**
7	Oś. D	**4 rzeźby animalistyczne na placu zabaw na os. D** **autorzy: Jerzy Nowakowski , Józef Sękowski (1979 r.)**
8	Oś. G	**Rzeźbiarskie formy zabawowe na oś. G** **Autorzy: Wojciech Firek i Andrzej Getter (1979 r.)**
9	Os. M Al. Bielska	**Kosmolot II – autor Stefan Borzęcki (1979 r.)**
10	Oś.F u zbiegu ul.Edukacji i ul. Wyszyńskiego	**Rzeźba abstrakcyjna autor Józef Sękowski (1979 r.)**
11	Os. M ul. Dmowskiego	**Rzeźba abstrakcyjna - autor Jerzy Nowakowski (1979 r.)**
12	Os F ul. Edukacji	**Rzeźba abstrakcyjna - Antoni Porczak (1979 r.)**
13	ul. Oświęcimska	**Ogrodzenie cmentarza na Wartogłowcu – autor Marek Dziekoński (lata 60')**
14	Oś. K Przed Szkołą Podstawową nr 37	**Karolinka – autor Augustyn Dyrda (1984)**
15	Park dzielnicowy Niedźwiadków	**Fontanna – autor Marek Dziekoński**
16	Przed budynkiem Muzeum Miejskiego Pl. Wolności 1	**Powstaniec – Augustyn Dyrda (1958)**

Data wygenerowania dokumentu: 2024-03-28 14:00:52